

11963

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRKÇEYE GEÇMİŞ BATI KÖKENLİ KELİMELEİN
İMLASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN:
Prof.Dr. Hamza ZÜLFİKAR

Hazırlayan :
Furqan HAMEED

ANKARA-1990

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖN SÖZ

GİRİŞ 1 - 7

BATI KÖKENLİ KELİMELERİN TÜRKÇEYE GİRİŞİ
VE MALZEMENİN DEĞERLENDİRİLMESİ 8 -50

TÜRKÇEYE GEÇMİŞ BATI KÖKENLİ KELİMELERİN SES
BİLGİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ51 - 103

DİZİNLER104 - 145

SONUÇ 146

BİBLİYOGRAFYA 147 - 155

SUMMARY 156

KISALTMALAR

Alm.	Almanca
bkz.	bakınız
Cum.	Cumhuriyet
Fr.	Fransızca
G(g)	Gazete
H.M.	Hâkimiyet-i Milliye
İng.	İngilizce
İsp.	İspanyolca
İt.	İtalyanca
Lât.	Lâtince
Rus.	Rusça
T.D.K.	Türk Dil Kurumu
T.S.	Türkçe Sözlük
Yun.	Yunanca

ÖN SÖZ

Uzun tarihî bir geçmişi olan Türk dili, söz varlığı, ekleri, imlâ ve gramer kurallarıyla yüzlerce incelemenin yapılabileceği geniş bir araştırma alanına sahiptir. Türk dilinde araştırılacak konuların zenginliği biraz da çok çeşitli kültürlerle kurduğu temastan ileri gelmiştir. Doğu ve Batı kültürleriyle kurulan ilişki, Türkçenin yalnızca söz varlığını etkilememiş, grameri, imlâsı ve yazısı da bundan az çok nasibini almıştır. Güçlü bir dil olan Türkçe, her yazı değişikliğinde kendi varlığını korumuş, dilin kurallarına göre yazının biçimlenmesini zorlamıştır. Türkçenin bu özelliği son yazı değişikliğinde kendini daha açık bir biçimde göstermiştir. Doğu ve Batı kökenli olup da Türkçenin kurallarına, telaffuzuna ve imlâsına ters düşen kelimeler, problemlerli şekiller haline gelmiştir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarından günümüze kadar bu yolda yapılan bilinçli çalışmalar, kabul etmek gerekir ki, Türkçedeki Batı ve Doğu dillerinden alınan kelimelerin ortaya çıkardığı problemleri tamamiyle yoluna koymuş değildir.

Biz bu çalışmamızda eski harfli son dönem metinlerini ve sözlüklerini de incelemeye dahil ederek günümüze kadar olan dönemde imlâdaki gelişmeleri ele aldık. Ancak konunun genişliğini görerek yalnızca Batı kökenli kelimelerin imlâsında görülen değişme evrelerini ve Türkçenin ses kuralları-

na bağlı olarak bu tür kelimelerin ne gibi gelişmeler gösterdiğini inceledik.

Türkçenin Batı kökenli kelimelerin imlâsı üzerindeki etkisi, onların hecelerini bozma, kendi telaffuzuna uydurma, son seslerini değiştirme, eklemelerde bulunma, kendi yapısına uydurma gibi pek çok konuda kendini gösterir. Türkçenin bu özelliklerini incelerken başkalarının değerlendirilmelerinden hareket etmeyip doğrudan malzemedeki durumları göz önüne alarak bu çalışmayı ortaya koydum.

Bu araştırmamda bana yardımcı olan ve tatil günlerinde de bana zaman ayıran hocam Prof. Dr. Hamza ZÜLFİKAR'a teşekkür ederim.

Ankara, 1990

Furqan HAMEED

G İ R İ Ş

Türklerin Batı kültürüne yöneldikleri 1839 tarihinden günümüze kadar Türkçeye birçok Batı kökenli kelime girmiştir. Bu tür kelimelerin günümüze gelinceye kadar incelemeye değer yönleri arasında, imlâlarında görülen değişme ve gelişmeler başlı başına geniş bir araştırma konusu oluşturur.

Batı kökenli kelimelerdeki imlâ meselesi asıl yeni harflere geçildikten sonra güçlü bir problem olarak ortaya çıkmıştır. Aradan 70 yıl geçmiş olmasına rağmen bu kelimelerin imlâlarında büyük ölçüde bir birliğe gidilmişse de tam anlamıyla bir istikrar sağlanmamış; üstelik bazı yeni problemlerle karşı karşıya kalınmıştır. Tezde enine boyuna yüzlerce örneği ile işlenecek bu konuya açıklık getirmek için bir iki kelimeyi hatırlatalım. Hakimiyet-i Milliye gazetesinin 22 Mart 1931 tarihli nüshasında geçen kulüp (... ve olimpiyatlara iştirak meseleri ve spor kulüplerimizi pek yakından alakadar eden diğer bazı meseleler müzakere edilmektedir) bu yazılışıyla kalıplaşmış yabancı bir kelimedir. Türkçe sözlüklerde uzun yıllar bu imlâyla yazılmış olan ku-lüp 1988 baskılı Türkçe Sözlük'e klüp olarak alınmıştır. Bunun gibi acenta kelimesi 1943 baskılı Türkçe Sözlük'e gelinceye kadar acenta olarak yazılmıştır. Fakat 1983'te yayımlanan Türkçe Sözlük acente olarak bu kelimeyi almış, 1988'de yayımlanan Türkçe Sözlük'te de bu imlâ hakim olmuştur. Hırıs-tiyan kelimesi de uzun zaman, 1983'te çıkan Türkçe Sözlük de

dahil olmak üzere Hıristiyan olarak yazılmış, fakat 1988'deki Türkçe Sözlük Hristiyan imlâsıyla bu kelimeyi almıştır.

Batı kökenli kelimelerin imlâsıyla ilgili problemler eski yazının geçerli olduğu dönemlerde de söz konusudur. Bugün Türkçe Sözlük, islîm şeklini esas alıp bunu istîm (İng. steam) maddesine göndermiştir. İngilizce steam kelimesi Tanzimat döneminde de imlâsı problem olan kelimelerden biridir. Namık Kemal bu konuda şöyle diyor: "İngilizce'den stim (steam) kelimesini almışız, istîm yapmışız. Şimdi stim'i buhar mânâsındadır diyerek kelimeyi o şekilde yazmak için mecbûriyet tasavvur etmeğe bir sebep var mıdır?"¹

Batı kökenli kelimelerin eski harfli metinlerde değişik imlâ ile yazılışı Cumhuriyet döneminde de sürmüştür. Örnek olarak İmlâ Lûgatinde ألومينيوم alüminyum şeklinde yazılan bu kelime 21 Mart 1931 tarihinde yayımlanan Hakimiyet-i Milliye gazetesinde alüminiyom; aynı gazetenin 8 Haziran 1931 tarihli nüshasında ise aliminियوم diye geçmektedir. 1943 baskılı Türkçe Sözlükte alüminyum, 1988 baskılı Türkçe Sözlükte ise alüminyum şeklindedir. İmlâ Lûgatinde armator olarak yer alan kelime 1988 baskılı Türkçe Sözlükte armatör şeklinde geçmektedir. Fransızca atelier kelimesini, 28 Kânunusani 1931 tarihli Hakimiyet-i Milliye gazetesi atelye olarak yazarken 7 Teşrinievvel 1930 tarihli Cumhuriyet gazetesi ise atelya olarak almıştır.

(1) Nâmık Kemal'in Türk Dili ve Edebiyatı Üzerine Görüşleri ve Yazıları, Hazırlayan: Doç. Dr. Kâzım Yetiş, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1989, s. 39

Görüldüğü gibi Batı kökenli kelimeler Türkçeye geçtikten sonra çeşitli zamanlarda imlâsında değişiklikler olmuştur.

Konu ile ilgili bir başka örnek verelim: Fransızca appartement kelimesi Kâmûs-ı Türki'de آپارتمان (apartman) şeklinde tesbit edilmiştir. Eski harflerden yeni harflere geçişte yayımlanmış olan ve kelimelerin eski harfli biçimlerini de karşılıklarında gösteren İmlâ Lûgati bu kelimeyi yeni harflerle apartıman şeklinde tesbit etmiştir. 22 Mart 1931 tarihli Hakimiyet-i Milliye gazetesinde bir kez apartıman (Dr. Abdullah Arif Himayei Etfal apartımanında öğleden sonra hastalarını kabul ve tedavi eden) olarak yazılmış; aynı kelimeye 5 Teşrinievvel 1930 tarihli 7. sayfasında apartıman (... ayrıca bodrum katında dört kömürlük ve üstünde camekân ve çamaşırhane ve altında üç dükkânı havi mükemmel bir apartımanın tamamı ...) olarak yer verilmiştir. Bugün Türkçe Sözlük bu kelimenin üç ünsüzünü yan yana getirerek üç heceye indirmiştir; artık imlâ apartman şeklinde kalıplaşmıştır.

Bilindiği gibi Türkçede ön seste ve hece içinde iki ünlü yan yana gelemmez. Yabancılıklar, çok açık olan bu tür kelimelerden bazılarının yerini Cumhuriyet'ten bu yana Türkçe karşılıkları almış ve artık Türkçede kullanılmaz olmuştur. Örnek olarak İmlâ Lûgatinde yer alan Fransızca aeroplan bugün unutulmuş "uçak" bu sözün yerine geçmiştir.

Batı kökenli kelimelerin zamanla Türkçede kullanılmaz olmasının sebebi yalnızca yerini Türkçe kelimelerin almasıyla gerçekleşmemiştir. Başka sebepler de vardır. Örnek

olarak "ateş düşürücü" bir ilâç olarak bilinen "antipirin"in yerini daha iyi bir ilâca bırakması veya başka bir örnekte artık böyle bir kelimeye gerek kalmaması sonucu atılmış, kullanılmaz olmuştur. İmlâ Lûgatinde yer alan antipirin bugünkü Türkçe Sözlüğe ulaşmazken İmlâ Lûgatinde rastlanmayan aspirin Türkçe Sözlükte geçen bir kelime olmuştur.

Bu bölümle ilgili sözümüzü bitirirken Batı kökenli kelimelerin imlâsında giderek bir kararlılığa ve standartlaşmaya varıldığı söylenebilir. Bunun yanında önümüzdeki yıllarda Türkçeye girecek daha başka yabancı kelimeler olacağını düşünürsek bu problemin devam edeceği açıktır. Ancak imlâlarında bir standartlaşmaya gidilmiş ve artık son şeklini almış Batı kökenli bir kelimeyi yeniden ele alıp imlâsını değiştirmek knaatimizce doğru olmaz ve yeni, ikili imlâların kapısı açıktır. Örnek olarak 1928'de İmlâ Lûgati budizm şeklinde aldığı, kelime bir süre bu imlâyla kullanıldığı halde ve zaman içinde budizm şeklinde kalıplaşmışken (bkz. Türkçe Sözlük 1969, 1983) 1988 baskılı Türkçe Sözlükte kelimenin imlâsı buddhizm şeklinde gösterilmiştir. 1989 baskılı İmlâ Kılavuzu da aynı imlâyı benimsemiştir. Özel adın orijinal imlâsını korumak kaygısından doğan bu tarzdaki imlâ değişiklikleri belki yerinde bir hareket olarak kabul edilebilir. Ancak başka örnekler de vardır.

Ele aldığımız konunun çok değişik boyutları vardır. Bunlardan biri Batı kökenli kelimelerin özgün imlâlarıyla olduğu gibi dile girmesidir. Bu duruma ilk defa 1988 baskılı

İmlâ Kılavuzu² şöyle bir açıklama getirmektedir: "Batı kökenli yeni kelimeler orijinal yazılarına göre yazılabilir: check up, strip tease, disc jockey, fuel oil, pipeline, pizza, ravioli, spaghetti" Bu açıklama anladığım kadarıyla örneklerin çoğalmasa üzerine yapılmıştır.

Konu bu birkaç örnekle sınırlı değildir. Aslında ticaret yoluyla Türkçeye, özgün imlâsıyla giren daha pek çok kelime vardır. Dreamland, Famous City, Le Cooper, Lewis, Schweppes, Sprite, Coca Cola örnekleri tıpkı Batı dillerinde olduğu gibi yazılışlarıyla okunuşları arasında büyük farklar olan kelimelerdir. Türk çocuğunun bugün yedi rakamı ile up kelimesini bir arada görüp bu gazozun adını "sevınap" (7up seven-up) diye okuyabilmesi ilgi çekicidir.

Birkaç örnekle ana boyutlarını göstermeye çalıştığım Batı kökenli kelimelerin Türkçeye geçerken göstermiş olduğu imlâ değişikliklerini ve bunların gelişim evrelerini ele alırken kronolojik bir sıraya uymaya çalıştım.

Doğu'dan Batı'ya doğru sürekli yayılan Türkler, gittikleri yerlerde karşılaştıkları kültürlerin etkisi altında kalmışlardır. X. yüzyılda İslâmiyetin kabulüyle Türklerin en çok etkilendikleri kültürler Arap ve Fars kültürleri olmuştur. Türk kültür hayatına genel olarak bir göz atılacak olursa, binbeşyüz yıllık bir geçmiş içinde Arap ve Fars kültürlerinin en geniş yeri tuttuğu görülür. Bir Asya toplumu

(2) İmlâ Kılavuzu, Türk Dili Kurumu Yayınları: 525, s. 24.

olan Türklerin bu kültürlerin etkisinden uzak kalması mümkün değildi. Üstelik Türkler bu kültürleri, İslâmiyetin dünya üzerinde temsilcisi olarak Avrupa'ya ve Kuzey Afrika'ya taşımışlardı. XIX. yüzyılın ortalarına doğru Türk kültür hayatında önemli değişiklikler ortaya çıkmıştır. 1839 tarihli Tanzimat Fermanı'yla Batı kültürü gündeme gelmiş, siyasî, askerî, hukukî ve iktisadî alanlarda Batı tarzında yeni düzenlemeler başlatılmıştır.

Tanzimat Fermanıyla Doğu kapısı bir bakıma yavaş yavaş kapanırken Batı'nın bütün kurum ve kuruluşları, sosyal hayatı, Türk toplumunca benimsenmeye başlanmıştır. Gazetecilik, tiyatroculuk bu gelişmelerin başlangıcını oluşturur. Bu arada her türlü yeniliği anlatmaya vasıta olan dilde de bir takım gelişmeler olmuş dinî ve edebî ağırlığı ile hiç düşünülmeden yüzyıllar boyunca seve seve alınan Doğu kökenli kelimelere Tanzimat hareketinden sonra Batı kökenli kelimeler de yavaş yavaş katılmaya başlamıştır.

Bir yabancı araştırmacı olarak, gözlediğim kadarıyla Türkler, yeniliği seven ve mantıklı değişikliklerden hoşlanan bir millettir. İslamiyeti dünya üzerinde temsil ederken Hristiyan âleminden birtakım kurumlar yanında çeşitli alanlarla ilgili kelimeler, terimler almaktan da geri kalmamıştır.

Araştırmaya başlarken Türk toplumunun Batı kökenli kelimelerle yüz yüze gelmesini Tanzimat'la başlatmak istiy-

rum. Türklerin daha önce Rumcadan ³, İtalyançadan ⁴ bazı kelimeler aldığı bir gerçektir. Ancak bilinçli olarak Batı kökenli kelimelerin Türkçeye girmesi Tanzimat'la başlamıştır.

-
- (3) Prof.Andreas Tietze,Griechische Lehrwörter im anatolischen Türkisch. Oriens, VIII (1955), 204-257.
_____, Einige weitere griechische Lehrwörter im anatolischen Türkisch. Németh Armağanı (1962), 373-388
- (4) Gürçay, Lütfi: Gemici Dili, İstanbul 1943.

**BATI KÖKENLİ KELİMELEİN TÜRKÇEYE GİRİŞİ VE
MALZEMENİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

TANZİMAT DÖNEMİNDE BATI KÖKENLİ KELİMELER ve İMLÂLARI

Batı kökenli yabancı kelime kullanmaya Tanzimat hareketiyle başlanmıştır. Tanzimat'ın belli başlı şahsiyetlerinden olan Şinasi, fazla olmamakla birlikte Batı kökenli kelimeleri yavaş yavaş yazılarına katan ilk yazarlardandır. Tercüman-ı Ahval gazetesinin ilk sayısına yazdığı ünlü Mukaddime'sinde⁵ Batı kökenli kelimelerin bazı örneklerine rastlamaktayız. Bu mukaddimede geçen politika, gazete ve jurnal kelimelerini "Tefrika" başlıklı, imzasız yazısına almakta ve bunları kullanmanın bir ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Politika, (2.s) (... milel-i mütemeddinenin yalnız politika ...) gazete, (2.s) (... gazetelerini göstermek kifayet edebilir) jurnal, (7.s.) (Jurnal, Fransızca bir lâfzdır ki Arapça yevmî mânası ifade eder). Görüldüğü gibi Şinasi, Batı'dan aldığı bu yeni kelimeleri halka benimsetmek için birtakım açıklamaların yapılmasının bir ihtiyaç olduğunu düşünmektedir. Şinasi makalelerinde başka Batı kökenli kelimeler de kullanmıştır. Senato, (9.s) (... senato ile ahali beyninde tekevvün eden ahkâm ve deâvî evrak-ı mezkûrda derc ve ilân kılınurdu), katolik (17.s) (Katolikler'in itikadınca halife-i isâ olan Papa...), Hiristiyan, (18.s.) (... asıl hiristiyanlık sıfatına lââyık surette hareket etmiş olur), mösyö, (45.s.) (... Meclis Reisi bulunan Avusturya tüccar-ı mu'teberânından Mösyö Komando'ya müracaat eylemiş-

(5) Şinasi, Makaleler, Külliyyat: IV, Baskıya Hazırlayan:Fevziye Abdullah Tansel, Ankara 1960, 2-4. s.

lerdir), komisyon (63.s.) (... Hazine-i maliye'nin bâzı muhasebeci ve mümeyyizlerinden mürekkep bir komisyon teşkil olunmuş ...), düello, (107.s.) (...Adetleridir ki mahallelerde gündüzleri hayvanca bir sebepten dolayı iki köpek düelloya çıkarlar...), konsolide, (63.s.) (... 8.000 Osmanlı lirası kıymetinde konsolidesi olduğu zâhire ihraç ile, muhtefi bulunduğu mahleden celb kılınarak..).

Konsolide örneği oldukça ilginçtir. Bir iktisat terimi olan konsolide sözü Batı'dan alınan yeni kurumlarla birlikte dile girmeye başlamış ve Osmanlıcada bu kavram bilinmediği için kelime olduğu gibi Türkçeye adapte edilmiştir.

Şinasi'nin Batı'dan aldığı kelimeler arasında orijinal imlâlarının korunduğu şekiller de vardır. "Bölüm, tefrika" anlamına gelen feuilleton (6.s.) kelimesi bugünkü yazı diline ulaşmamıştır. Şinasi bu kelime için de şöyle diyor: "Avrupa ve mehâl-i saire jurnallerinin ekseriyesinde olduğu misillû, gazetenin mahsusâ tefrik olunan aşağı tarafıdır ki anda mebahis-i edebiye dercolunur. Buna Fransızca feuilleton ta'bir ederler."

Şinasi, makalelerinde kendisinin de yabancı bulduğu ve anlamak ihtiyacı duyduğu bir başka yeni kelime ekonomi politik'tir. (59.s.) Şinasi iktisat terimi olan bu kelime için şöyle diyor: "Avrupa'ca Ekonomi Politik denilen ilm-i emval-i maliye'ye dair Takvim-i vakayi mütercimi Mehmed Şerif Efendi, mülkiye'de ders vermekte olduğundan fenn-i

mezkûre müteallik tertibeylediği kitabı cüz cüz bastırmaktadır."

Burada dikkate değer bir başka husus ekonomi politik örneğinde olduğu gibi bu tür kelimelere Şinasi'nin Osmanlıca bir karşılık önermesidir.

Tanzimat yazarlarından Namık Kemal'in Batı kökenli kelimeleri kullanmada pek hevesli olmadığı görülmektedir. Vatan yahut Silistre⁶ adlı tiyatro eserinde yalnızca iki Batı kökenli kelimeye rastlamaktayız. Bunlardan biri milyon, (16.s.) (Vatan, ki kırk milyon can besliyor, hâlâ uğruna isteyerek can verecek kırk kişiye mâlik olamamış), diğeri ise manastır (34.s.) (Ben Manastırlıyım) kelimesidir.

Öte yandan Gülnehal⁷ adlı tiyatro eserinde ise dikkatli taramama rağmen yalnızca tablo kelimesine rastladım (28.s.).

Tiyatro eserlerinde böyle bir tutum içinde olan Namık Kemal, Fevziye Abdullah Tansel tarafından Türk Tarih Kurumu Yayınları arasında çıkan Namık Kemal'in Mektupları⁸ adlı dört ciltlik eserinde az sayılabilecek Batı kökenli kelimeleri kullanmıştır. Önce birinci cildin örneklerini görelim: Kolera, (14.s.) (İki aydan beri narûl'lâh-ı mevte zemzemesi

(6) Vatan Yahut Silistre, Külliyyat:1, Baskıyı Hazırlayan: Prof.Dr. Kenan Akyüz, Dün-Bugün Yayınevi, Ankara 1960, 77.s.

(7) Gülnehal, Külliyyat II. Baskıyı Hazırlayan: Prof.Dr. Kenan Akyüz. Dün-Bugün Yayınevi, Ankara 1960, 120 s.

(8) Namık Kemal'in Husûsi Mektupları I,II,III, Hazırlayan: Fevziye Abdullah Tansel, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1967.

ile âteş-endâz-ı zuhûr olan koleradan pek çok adamlar kırâ' ve sahârâyâ firar etmişler ise de,...) forma, (33.s.) (...âdî basmasının bir tertip olmak üzere her formasını, kağıt masrafı dahil olmaksızın, kuruşa tab' eder) gazino, (80.s.) (... Biliyorsunuz ki İstanbul'da ândan başka gazino yoktur, ...), fabrika, (163.s.) (... umûr-ı-düveliyye ve dekâyık-ı politikadan bahsederken pamuk ve fabrika ve kömür ve kürek ve soba ve mangal fıkralarına geçer) konişmento, (108.s.) (Ammâ, mektubunuzun içinde ne konişmento var, ne birşey...), katalog, (188.s.) (Droit kitapların üzerine bir katalog yapmış, onu isterim, ...), karantina, (468.s.) (İstanbul tarafından gelen vapurlar, karantina beklediğinden, ben mektuplarınızı vaktiyle alıyorum,...). Bu örnekler arasına Hıristiyan, (19.s.) (... binâenaleyh araca yapılacak maârif-i umûmiyye idâresinin Hıristiyan mekteplerine nezâreti şâmil olmadıkça) Kuriye Doriyan, (99.s.) (Courrier d'Orient (İsterseniz Yûsuf Ağa'ya verir, Kuriye Doriyan (Courrier d'Orient)'a gönderirsiniz,..) Droit, (188.s.) (Droit kitapların üzerine bir katalog yapmış onu isterim,...) gibi özel isimler prens, (91.s.) (Prens Hazretleri'nin ve İstanbul'da mevcûd olan erbab-ı hamiyetin ve bizzat kendimin...) papas, (19.s.) (... Rusya ve Fransa'da papasları yerine Lehlü ve Macarlı muallimler ta'yin kılınca, bu maksadın husûlüne hayli medâr olur zannederim, ...), mösyö, (125.s.) (...Hacı Baba mı himmet eder, yoksa Mösyö mü, şundan bir haber alınız da, bana

yazınız....) gibi karşılığı Osmanlıca bile olsa düşünülmemiş terimler alınmamıştır. Bunlar arasında orijinal imlâlarıyla kullandığı örnekler çoğunluktadır: Connaissance, (176.s.) (İstediğiniz Connaissance hâlâ çıkmamış).

Namık Kemal'in örneklerde görüldüğü gibi orijinal imlâları kullanmakta bir maksadı olduğu kesindir. Kanaatimce bunları yabancı buluyor ve zamanla bunların Osmanlıca karşılıklarının yapılacağını düşünüyordu.. Burada eklenmesi gereken önemli bir husus daha vardır. Dört cilt içinde toplanan ve tarih sırasına göre dizilen mektupların yer aldığı ilk ciltte (1865-1876) 23 Batı kökenli kelime yer alırken ikinci ciltte (1877-1879) 87 Batı kökenli kelime vardır. Üçüncü ve dördüncü ciltlerde bu sayı giderek artmaktadır. Bu durum ilginç bir hususu ortaya koymaktadır. Batı kökenli kelimeleri uluorta kullanmamak taraftarı olan Namık Kemal zaman içinde bu akımın etkisinden kendini kurtaramamıştır.

Biraz da ikinci cildin örneklerini görelim: Fransızcadan geçen kruvazör, (14.s.) (Kruvazöre dâir olan bend ne vakit terceme olunacak?) fotograf, (61.s.) (kumandanlarımızdan hangisinin fotoğrafı bulunmak kabil ise,..) profil, (68.s.) (... Sultan Selim'in profil tasvîridir;), diplomat, (79.s.) (... hattâ Avrupa diplomatlarının igfâlâtı altında olarak müsâleha tarafdârıdır) palto, (103.s.) (... bir de Ekrem'in kışlık paltosu varmış,...) konferans, (112.s.) (...hattâ Konferans sırasında İgnatıyef bile, şu heriflere biraz yer

veriniz ki, ...) protokol, (112.s.)(...Konferans ve protokol da meydandadır,...) vapur, (117.s.) (Bir vapuru Tırabzon'dan İstanbul'a, ve yâhut aksine götürmek için bir zırhlı gönderelemez), komisyon, (135.s.) (... bir başkası yed'i ile komisyona verdirse de, kendi mürevvic olsa daha hayırlı olur, ...) adres, (140.s.) (Adresini kaybettim, adres gönder) abone, (175.s.) (Filip ile Midhat, abonelerinin ağızlarına bir parmak çalıp da, yoğurt yeyecek maymun kalmadı), topografya,(192.s.) (Herifin koynunda topografya haritaları, yanında iktizâ eden rasad âletleri mevcut olduğundan, ..) sosyalizm, (207.s.) (...Tercemân-ı Şark'ları aldım; sosyalizm bend'ini, falanı da okudum), kozmozografya, (241.s.) (Kur'ân-ı Kerîm mektepler için tertip olunmuş fen kitabı, mefhar-i mevcûdât, kozmozografya muallimi değildir), klasik, (453.s.) (Eğer klasik tekmil yanında ise, Corneille'de Agé-silas'ı tekmil eserlerine mürecceh görmezsen,...) komedi, (467.s.) (Molière'in yazdığı şeyler surette komedi görünür, ...), trajedi, (467.s.) (...fakat Molière'in Tartuffe'u, Les Femmes Savantes'i gibi olursa trajedi değil,..) komiser, (472.s.) (Benim i'tikadımca yeni komiser, eski komserden aşağıdır.) İtalyancadan geçen. posta, (61.s.) (Geçen posta birşey yazmadığım, sizden kâğıt alamadığımdan idi.) politika (102.s.) (İngiltere politikasına gelince, Reşid Paşa'nın galibesi ânın te'sirinden değil,..) diploması, (123.s.) (Avusturya diplomasisine değil, hattâ bizim dalkavuk gazetelere bile te'sir etmez olur,..) tiyatro, (167.s.) (Sonra

daha ziyade cesaret ettim; tiyatroya kadar gittim.) kaptan, (188.s.) (Kaptan birşey batırmayacak gibi görünür.) nota, (232.s.) (Bir de Haydar Bey'e haber gönder; şarkı'nın notasını isterim.) gazete, (244.s.) (...Avrupa gazeteleri başka türlü haber veriyor,...) düello, (261.s.) (...size düello usûlünü öğretmek tavsiye ettiğimi, ibâreden nasıl çıkarabilirsiniz.) baston, (262.s.) (...birkaç baston ile öldüresiye adam tepelemenin nâmı, dünyanın her neresinde ve hangi kavmin hisânında olur ise olsun...).

Bunların arasında Türkçenin seslerine uydurulmamış şekiller de vardır. Bugün general diye telaffuz edilen ve yazılan bu sözü Tanzimat döneminin önemli kişisi Namık Kemal, ceneral (336.s.) (...bana Pilevne Tevfik Paşası, ceneral Kambil, ceneral Klapka falan söyleyebilir.) diye yazmaktadır. Öte yandan Namık Kemal daha önceki bir mektubunda aynı kelimeyi general (195.s.) (Şu benden habis herifin Moskova generalleri şehâdeti ile müsbet olan hiyânetlerinin tafsilâtını öğrenmeyi pek merak ediyorum.) diye yazmaktadır. Bu kelime II. cildin 336. sayfasında da ceneral şeklinde geçmiştir. Bu sayfada geçmiş ve bir askeri rütbe olan colonel kelimesi de orijinal imlasıyla kullanılmaktadır.

Namık Kemal'in orijinal imlâlarını koruduğu yabancı kelimelerden birkaçı şunlardır: declamation, (86.s.) (mevzun birşeyi okumağa muktedir olmadığı hâlde declamation

yolunda eş'âr ta'lim etmeğe kalkışması ne kadar garip ise, ...)

cabineteau, (133.s.) (... Sadâret'in lâğvi ve bir cabineteau teşkili meydana konulmuş...) international, (207.s.) (Sâmî'nin programı ise, yalnız international fırkasının fikridir.) chansonnette, (232.s.) (Biz, Haydar Bey'den chansonnette değil, şarkı istemişti ...) negotiant, commercial, (303.s.) (İkincisi de Firenkler'in negotiant dedikleri yolda mı yoksa commercial dedikleri yolda mı ticaret edeceğini bilmekliğimdir.) Ministère Public, (339.s.) (...Fransızların Ministère Public dedikleri müdde-î umûmî hey'etini vücûde getirmeli de...)

romanière, (361.s.) (Bildigime göre senin seveceğin romanière'ler şunlardır...) memoir, (400.s.) (Şimdi orada, elbette Efendimiz'e bir eğlence lâzım olacak, o eğlence tabî'î bir memoir olur.) oriental, (404.s.) (...Hugo'nun Oriental'ine ve belki Fransız şiirinin pek çoğuna müşâbih değildir.) adaptation (415.s.) (...Adaptation suretinde tercemen ise yine fenâ ifade etmişsin)

panthéisme (417.s.) (...belki ta'rizden kurtulabilir; hakîmâne ise fenâ... çünkü panthéisme meslekine mâil görünüyor.) auteur dramatique, (485.s.) (...Fransızca tiyatro yazarlara auteur dramatique derler). Namık Kemal, mektuplarında yer yer "Frenklerin dedikleri gibi" ifadesini kullanarak bir Batı kökenli kelimeyi yazısına katmaktadır. Bunu yaparken parantez içinde bazen orijinalini de verir: Negotiant. Bu örnekte olduğu gibi. Fevziye Abdullah Tansel bununla ilgili dipnotta şu tür bir açıklama yapmaktadır: "Kemal, mektubunun

yalnız bir yerinde bu kelimeyi yabancı harflerle, İngilizce imlâsiyle negotiant şeklinde yazmıştır."

Kanaatime göre Namık Kemal o anda Osmanlıca bir karşılık bulamadığı Batı kökenli böyle bir kelimeyi verirken kelimenin yabancılığına ve yeni bir kullanım olduğuna dikkat çekiyor. Aslında Namık Kemal Batı kökenli kelimelere ciddi bir konu olarak bakmamaktadır.

Menemenli Rıfat Bey'e yazdığı 24.8.1878 tarihli mektubunda yer alan şu cümle onun niyetini ve düşüncesini belirtmektedir: "Gelelim islâh-ı hat meselesine. Bilirsin ki ben, islâh-ı hattın aleyhinde değilim; yalnız Lâtin hurûfunun kabûlüne ne lüzum var ne de imkân görüyorum... Başka lisânlardaki kelimelerin aynıyle yazılmasında bizim için ne muhassenât olacak?"

Namık Kemal, Ebüzziya Tevfik'e yazdığı 3.1.1879 tarihli bir mektupta Osmanlıca kelimelerin imlâsı üzerinde bir tartışma açar. Bu arada Fransızcadan alınan kelimelerde de birtakım imlâ problemleri olduğuna değinir ve pasaport (344.s.) kelimesinin imlâsı üzerinde durur. (...bizim, meselâ şimdi pasaport kelimesini birimiz pasapor, diğerimiz te ile pasaport ve bir diğerimiz tı ile pasaport (پاساپورت) yazdığımız gibi, Araplar da ecnebîden aldıkları kelimeleri birkaç tarz ile telaffuz, birkaç imlâ ile tahrir edegelmişlerdir.)

Namık Kemal burada Batı kökenli kelimelerin yalnızca Osmanlıcada değil, Arapçada da bir problem olduğunu belirtmektedir.

Namık Kemal'in yazılarında kullandığı Batı kökenli kelimelerden bazıları bugüne ulaşmamıştır, kumpanya, familya, düello, makinist, gibi bugün de varlığını sürdüren bu Batı kökenli kelimelerin yanında mantinato (Kıbrıs'lı Mehmed Paşa'nın bir mantinatosundan hasıl olma dediğin Binbaşığı bilirim; hattâ adını Osman Bey derlerdi.) Paskalya gibi Türkçeye çok yabancı olan kelimeler de kullanılmaktadır. Paskalya (151.s.) (...Hıristiyanlar'ın paskalyası olduğundan zaten mektup me'mûl etmemekte idim.).

Batı kökenli kelimeleri Türk hece yapısına uydurmak için gösterilen gayretlerin tarihini belirtmek açısından şu örnek ilgi çekicidir, istinograf, (191; 248.s.) (Bir kerre merâk etmiş, Türkçe bir istinograf tertibi yapmıştım.)

BATI KÖKENLİ KELİMELEK KARŞISINDA ÖTEKİ OSMANLI AYDINLARIN TUTUMU

Batı ile yüzyüze gelen Osmanlı aydınları ihtiyacını duydukları kavramlar karşısında Batı kökenli kelimelere elden geldiğince Osmanlı'ca karşılık bulmaya çalışmış, daha çok tamlamalar biçiminde yeni türetmeler yapmışlardır. Bunun yanında, olduğu gibi Batı kökenli kelimeyi almak mecburiyetinde kaldıklarında ise iki yol takip etmişlerdir. Bunlardan biri gönüllerinin Türkçeye mal etmek istemediği kelimeleri özgün imlâlarıyla yazmalarıdır. Diğeri ise Türkçenin ses ve yapı özelliğine uydurarak Batı kökenli kelimeyi bir bakıma Türkçeleştirmek biçiminde tutulan yoldur.

Söze Ahmet Mithat ile devam edelim.

Ahmet Mithat'a gelindiğinde düşüncelerin öteki Tanzimat yazarlarına göre yavaş yavaş değiştiğini görmekteyiz. Öncekiler Batı kökenli kelimelere pek rağbet etmeyip bunların yerine Osmanlıca şekiller koyarken bir yandan da bu Batı kökenli kelimelerin imlâsı üzerinde düşünmüşlerdi. Giderek olgunlaşan bu düşüncelerin millî bir dile yöneldiği de açıktır. Bu düşüncenin belirgin ilk öncülerinden biri Ahmet Mithat'tır. Ahmet Mithat bu konu hakkında şöyle demektedir:

"Vâ esefâ ki, biz şimdiki halde bir lisan dilencisiyiz. Gâh Arabların gâh Acemlerin ve hele şimdi de Frenklerin

kapılarını çalarak lâfızca kavaidce sadaka-i ma'rifetini dileniyoruz. İşte bu dilencilik rezaletinden kurtulmak için kendi lisanımızın islahını yine kendi lisanımız dahilinde aramağı istid'a ediyoruz."⁹

Batı kökenli kelimeleri, felsefe terimleriyle ilgili olarak başlı başına ele alan Rıza Tevfik bu terimlere elinden geldiğince Osmanlı Türkçesinden karşılık aramaya çalışmıştır. O, Batı kökenli bir kelimeye karşılık ararken imlâsı üzerinde pek durmamıştır. Onun Abdülhak Hamid ve Mülâhazât-ı Felsefiyesi¹⁰ ile Sözlüğü¹¹ bu bakımdan ilginç örneklerle doludur.

Batı kökenli kelimeleri pek sevmeyen Ömer Seyfeddin bunların daha çok Osmanlıca karşılıklarını tercih etmiştir.

Ömer Seyfeddin réalite için ileri sürülen şe'niyet kelimesini yazılarında sık sık zikretmektedir. (93, 107.s.) (...Lisan da diğer "şe'niyet-REALİTE"ler gibi kanunlarını, kaidelerini kendi sinesinde taşır).¹²

Ömer Seyfeddin, ön sesinde bir ünlü türetilerek bir bakıma Türkçeleştirilen iskolastik (Fr. scolastique) kelime-

(9) Ağâh Sırrı Levend, Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri, T.D.K. Yayınları, Ankara. 1972, 129.s.

(10) Rıza Tevfik, Abdülhak Hâmid ve Mülâhazât-ı Felsefiyesi, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1984.

(11) Rıza Tevfik, Mufassal Kamus-ı Felsefe, İstanbul 1330.

(12) Muzaffer Uyguner, Ömer Seyfettin, Dil Konusunda Yazılar, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1989.

sini "İskolastik Lisanla Tabii Lisan Arasında Başlıca Farklar"¹³ adlı yazısının başlığına koymuştur.

Millî Edebiyat döneminin önde gelen kişilerinden Ömer Seyfeddin, Batı kökenli yabancı kelimeleri, bazı kapalı kalacağını tahmin ettiği ifadeler söz konusu olduğunda kullanmaktadır. Bunu yaparken ise kelimenin orijinalini kullanıyor. Bununla düşüncesi pekiştiriyor, bilimsel bir temele dayandırıyor.¹⁴

Aslında Osmanlı aydını Batı kökenli kelimelere karşı hassastır; alıntı kelimeleri elden geldiği kadar Osmanlıca olarak karşılamaya çalışmıştır. Bu hususla ilgili A. Sırrı Levend'in bir notunu burada zikretmekte yarar vardır: "Yeni buluşlar, meydana çıkan yeni uygarlık araçları, normal olarak dile birçok yeni kelimeler kazandırır. Ama asıl, büyük devrimlerle bir toplumun yapısında meydana gelen esaslı değişmelerdir ki, dilin de değişmesine, yeni hayat koşullarına göre gelişmesine yol açar. Böylece dile giren kelime ve tamlamalar çoğu kez o devrin damgasını taşır. Örneğin "ideal" kelimesi belli bir kavramı belirtmek üzere ilk kez dilimize girdikten ve bir zaman yaşadktan sonra "gaye-i hayal", "gaye-i kemal", "gaye-i emel" gibi tamlamalarla dilimize çevrildi. Daha sonra Ziya Gökalp'ın meydana getirerek ortaya

(13) Aynı eser, 145.s.

(14) Aynı eser, 153.s.

attığı "mefkûre" kelimesi "ideal" yerine kabul edildi ve oldukça sevilen bir kelime olarak son zamanlara dek kullanıldıktan sonra yerini "ülkü" kelimesine bıraktı."¹⁵

Aslında Batı kökenli kelimelerin Türkçeye geçişi önceleri hem çok yavaş olmuş hem de bunları doğrudan doğruya almak yerine Osmanlıcadan yeni karşılıklar bulma yoluna gidilmiştir. A.S. Levend sosyal kelimesine ilk defa "içtimaî" kelimesinin karşılık olarak kullanıldığını belirtir.¹⁶

Batı kökenli kelimelerin imlâsı, telaffuzu bu tür kelimelerin Türkçeye kazandırıldığı tarihlerden itibaren sorun olagelmıştır. Nitekim Ali Süavi böyle bir sorunu şöyle dile getiriyor: "Şol istilâh ki, kelimesi an'asıl nereden gelirse gelsin, şimdi Avrupa'nın elsine-i muhtelifesi anı değiştirmeyip lisan-ı ulûm ve belki lisan-ı umûm olmuş, biz dahi bu makuleyi tebdil etmeyiz: mesela "oksicen" ve "fotograf" ve emsali kelimeler ki aslı Yunanîden imiş, fakat şimdi lisan-ı mahsus sahibi İngiliz ve Fransız ve Alman ve İtalyan ve her bir kavim "oksicen" diyorlar. Bazı, harf mahrecini kendi lisanına göre tebdil etse bile "meselâ Fransız oksijen, İngiliz oksicen" zat-ı kelimeyi terceme etmemiş, istimal ediyor. Demek ki bu gibi kelimeler Yunancaya, Fransızcaya İngilizce olmaktan çıkmış, ilim lisanı, umum lisanı olmuş."^{16/A}

(15) Ağâh Sırrı Levend, Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri, Türk Dil kurumu Yayınları, Ankara 1972, 87.s.

(16) Aynı eser, 88.s.

(16/A) Aynı eser, 109.s.

**BATI KÖKENLİ KELİMELEK KARŞISINDA
ŞEMSEDDİN SAMİ**

Tanzimat aydını Arap kökenli Osmanlı yazısının yetersizliğini yıllarca tartışmış, ancak bu faaliyetleri bir takım tartışmalar düzeyinden öteye götürememiştir. Dönemin sonunda Şemseddin Sami (1885-1904) Kamus-ı Türkî adlı sözlüğünde görülen bazı özel işaretlerle harf sistemine açıklık getirmeye çalışmıştır.

Ö okutmak için vavın و üzerine med işareti getirilmesi ۆ ; Ü okutmak için vavın üzerine tek nokta konması ۛ ; Ö okutmak için yine vavın üzerine iki nokta eklenmesi ۞ yapılan değişikliğin başında gelir. Öte yandan Şemseddin Sami, deniz دڭر örneğinde olduğu gibi kâf ك işaretinin üzerine üç nokta koyarak o işareti ڭ okutmuştur. Gül گل ile kim کیم kelimelerinde olduğu gibi kâf ك işaretini گ ve ک işaretiyle yazarak yazıyı sistemleştirmeye ve daha açık okunmayı sağlamaya çalışmıştır.

Şemseddin Sami, Batı kökenli kelimeleri sözlüğüne alırken bunların hangi dilden geldiğini bildirdikten sonra Lâtin harfleriyle orijinal imlâlarını da vermiş. Ancak biraz önce belirttiğimiz işaretlere göre madde başı yaptığı Batı kökenli kelimelerin bugün bir aşama kaydettiğini görmekteyiz. O gün Şemseddin Sami arşidük kelimesini sözlüğüne alırken bu kelimeyi آرشيدوق şeklinde yazmış son sesi kalın ک ile göstermiş ve üstelik son heceyi bugünkü imlâsının ak-

sine-duk olarak göstermiştir.

Öte yandan ağustos آغستوسى afyon آفيون abone آبونه gibi kelimelerin bugünkü söyleyiş ve yazılış özelliklerine göre sözlüğünde madde başı yaparken azot آزوت , asan- آسانسور , aktör آفتور , maddelerinde bugünkü yazılış ve söyleyişten farklı olarak imlâlarının azut, asansor aktor olduklarını göstermiştir.

Şemseddin Sami özellikle Fransızca kelimeleri eski harflerle madde başı yaparken bugünkü söyleyiş ve yazılıştan farklı olarak madde başı yaptığı örneklerden biri de akademi kelimesidir. Fransızca olarak académie diye de belirttiği bu kelimeyi eski harflerle آقادميا akademiya biçiminde yazmıştır.

BATI KÖKENLİ KELİMELEİN İMLÂSINDA
ŞEMSEDDİN SAMİ'NİN TUTUMU

Şemseddin Sami Tanzimat boyunca alfabenin islahı, Türkçe ve Batı kökenli kelimelerin imlâsı üzerinde yapılan tartışmalara sözlüğünde bir çözüm getirmek amacıyla "İşâret-i Mahsûsa" bölümünde bazı fonetik işaretler ortaya koymuştur.

İşâret-i Mahsûsa ¹⁷

و vāv-ı makbûza-ı sakîle: bu, şu	واو مقبوضه ثقیله : بو ، شو .
و vāv-ı mebsûta-ı sakîle: yol, zor	واو مبسوطه ثقیله : یول ، زور .
و vāv-ı makbûza-ı hafîfe: düz, sür	واو مقبوضه خفیفه : دوز ، سوز .
و vāv-ı mebsûta-ı hafîfe: göz, söz	واو مبسوطه خفیفه : کوز ، سوز .
ک kâf-ı 'Arabî : kim, kâr	کاف عربی : کیم ، کار .
گ kâf-ı Farisî : gül, gez	کاف فارسی : گل ، گز .
گ Ye () veyâ vav () gibi okunan : eger, gügercin	ی و یا و کبی او قونان صاغر کان :
ش Sağır kâf : deñiz, eñ	دگر ، اڭ
['] ö Fetha-i sakîle : ada, dahi	فتحه ثقیله : آده ، دخی
[,] ی Kesre-i sakîle: sıra, katı.	کسره ثقیله : سره ، قاتی

Bu esaslar dahilinde sözlüğü Batı kökenli kelimeler bakımından taradığımızda ortaya ilginç örnekler çıkmıştır. Bugün yeni harflerle albüm diye yazılan Fransızca kelimeyi Şemseddin Sami آلبوم şeklinde üstü metli و ile işaret-

(17) Şemseddin Sami, Kamus-ı Türki, Dersaadet, 1317, 14.s.

lenmiş ve bu yazımla kelimenin albom olarak okunacağını göstermiştir. Bir örnek daha verelim. Türkçe Sözlüğün bugün ispirto şeklinde aldığı kelime Şemseddin Sami'nin sözlüğünde اسپيرتو olarak işaretlenmiştir. vav işareti u sesini karşıladığından bu kelimenin ispirtu şeklinde okunup yazılması gerektiğini göstermektedir. Konu ile ilgili örnekler aşağıda bir çizelge halinde verilmiştir. Bununla, içinde bulunduğumuz yüzyılın ilk yılında tamamlanmış olan Kamus-ı Türkî'deki Batı kökenli kelimelerin imlâ ve okunuş özellikleri gösterilmeye çalışılmış ve bugünkü Türkçe Sözlüklerdeki imlâ ile bir karşılaştırması yapılmıştır. Öte yandan bu çizelgede görüleceği üzere bu yüzyılın ilk çeyreğinden sonra kabul edilen Lâtin kökenli yeni harflerde de bir istikrarsızlığın devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu konu ile ilgili örnekler aşağıda karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Türkçe Sözlük 1988	İmlâ Lûgati 1928	Şemseddin Sami, Kamus-ı Türkî		Orjinal
		Yeni Yazı	Eski Yazı	
abluka	abluka	abloke	آبلوقه	blocco (İt)
akademi	akademi	akademiya	آقَادِمِيَا	académie (Fr)
akort	akort	akorda	آقوردِه	accordo (İt)
aktör	aktör	aktor	آقتور	acteur (Fr)
alarga	alarga	alarge	آلارغه	alargo (İt)
albüm	albüm	albom	آلبوم	albume (Lat)
antika	antika	antike	آنتيقيَه	antiqua (Lat)

armador	armotor	armador	آر مادور	armatore (It)
arşidük	arşidük	arşidük	آر شیدوک	archiduc (Fr)
asansör	asansör	asansor	آسانسور	assenseur (Fr)
azot	azot	azut	آزوت	azote (Fr)
balina	balina	balena	بالنه	baleine (Fr)
baraka	baraka	barake	باراقه	baraque (Fr)
baryum	baryom	baryom	باريوم	barium (Lat)
baştarda	bastarda	bastarde	باستارده	bastorda (It)
baston	baston	bastun	باستون	bastone (It)
basen	-	bazen	باذن	basin (Fr)
-	lombarda	lombarda	لومبارده	lombarda (It)
çimento	-	çemento	چمنتو	cimento (It)
elektrik	elektrik	elektrik	الکتريک	electricité (Fr)
enflanza	enflanza	enfluerze	الفلوئنزه	influenza (Fr)
-	-	entereso	انترسو	interesse (It)
fabrika	fabrika	fabrike	فابريکه	fabrique (Fr)
faniîâ	faniîâ	fanele	فانله	flanelle (Fr)
flâma	flâma	flame	فلامه	flama (It)
galvanizm	galvanism	galvanisme	غالوانيليسه	galvanisme (Fr)
kangren	kangren, gangren	gangren	غانغرن	gangrene (fr)

gazoz	gazoz	gazöz	غازدز	gazeuse (Fr)
gomalak	gomalaka	gomalake	غومالاقه	gommelaque (Fr)
ispatula	ispitalya	ispitalye	اسپتاليه	hospitalis (Lat)
istampa	istampa	istampe	استامپه	stampa (it)
ispirto	ispirto	ispirtu	اسپيرتو	spirito (Lat)
-	istalya	istalye	استاليه	stalia (lat)
istimara	-	istimare	استيماره	estimare (it)
-	kabineto	kabineto	قابليتو	cabineto (it)
kalsiyum	kalsiyom	kalsiyom	كالمسيوم	calcium (Lat)
kañçılar	kañçılar	kañçelar	قاچلار	cancellier (it)
kañçılarya	kañçılarya	kañçelarya	قاچلاريه	cancelleria (it)
kangren	kangren-gangren	gangren	غانغرن	gangrene (Fr)
kapsül	kapsol	kapsol	كالمسول	capsule (Fr)
kaput	kaput	kapot	كاليوت	capote (Fr)
		kelite	كليتته	galletta (it)
kolodyum	kolodiyom	kolodiyom	قولوديوم	colledium (Lat)
konsulto	konsolto	konsolto	قولسولتو	consulto (it)
kondüktör	konduktor	konduktor	قوندوكتور	conduecteur (Fr)
kontes	kontes	kontese	قونتسه	comtesse (Fr)
kontrat	-	kontrato	قونطراتو	contrat (Fr)
korniş	korniş	korniç	قورنيش	corniche (Fr)
kumpanya	kumpanya	kompanya	قومپانيه	compagnie (Fr)
kurdele	kordele	kordele	قوردله	cordelle (Fr)

korsan	korsan	kursan	قورسان	corsare (It)
lastik	elastik	elastik	الاستيق	elastique (Fr)
lavanta	lavanta	lavanda	لاوانده	lavanda (Fr)
magnezyum	mağnezyom	megneziyom	مغنازيوم	magnesium (Lat)
manevra	manevra	manevre	مانوره	manoeuvre (Fr)
manolya	-	megnoliya	مغنوليا	magnolia (Fr)
merlanos	merlanos	merlanus	مرلانوس	merlango (It)
manyezi	mağnezya	megneziya	مغنازيا	magnésie (Fr)
Nota	nota	note	نوطه	note (Fr)
numara	numara- numero	numero	نومرو	numero (It)
papaz	papaz	papas	پاپاس	paillase (Fr)
-	-	paralatoryo	پارلاتوريو	parlatorio (It)
pardösi	pardösi	pardesi	پاردسو	pardessus (Fr)
patent	paten	patenta	پاتنته	patenta (It)
patiska	patiska	patiske	پاتسقه	batiste (Fr)
peruk-peruka	peruka	peruke	پروقه	perruque (Fr)
perukâr	perukâr	perükar	پروكار	perruquier (Fr)
piyango	piyango	piyanko	پيانفو	bianco (It)
piyasa	-	piyase	پياسه	piazza (It)
piyata	-	piyate	پياطه	piatta (It)
pomat	pomata	pomate	پوماطه	pomade (Fr)

porselen	porselen	porslan	پورسلان	porcelaine (Fr)
-	sala	sale	صالة	salle (Fr)
-	salinometre	salinometre	سالينومتره	salinometre (Fr)
sendika	sendika	sindike	سينديقه	syndicat (Fr)
-	-	soltat	صولات	soldat (Fr)
şalupa	şalupa	şalupe	شالوپه	chaloupe (Fr)
tonilâto	tonilâto	tonlate	طونلاته	tonnellata (It)
vapur	vapur	vapor	والپور	vapeur (Fr)

Şemseddin sami'nin [!] ['] şekillerinde gösterdiği ve fetha-i sakîle adını verdiği işaretler bugünkü imlâda a sesine takabul etmektedir. Esasen dönemin gramercileri başta Ahmet Cevdet Paşa, Ali Nazîma ve Mehmed Fuad Paşa olmak üzere ünlülerin farklı değerlerini şu terimlerle daha önce tesbit etmişlerdi.

a, kalın düz ünlüsü fetha-i sakîle

e, ince düz ünlüsü fetha-i hafîfe

ı, kalın düz ünlüsü kesre-i sakîle

i, ince düz ünlüsü kesre-i hafîfe

o, kalın yuvarlak ünlüsü zamme-i sakîle-i mebsûta

ö, ince yuvarlak ünlüsü zamme-i hafîfe-i mebsûta

u, kalın yuvarlak ünlüsü zamme-i sakîle-i makbûza

ü, ince yuvarlak ünlüsü zamme-i hafîfe-i makbûza

Bu tespiti Şemseddin Sami de aynen kabul etmekte ve bunları yazarken daha önce sözlüğünden alıp sıraladığımız özel işaretleri kullanmaktadır. Bu durum karşısında *ô*, ['] işaretlerinin a sesini karşıladığı görülmektedir. Bu hususla ilgili Batı kökenli kelimelerin imlâ ve okunuşu bir esasa bağlanmıştır. Konu ile ilgili örnekler aşağıda bir çizelge halinde karşılaştırmalı olarak verilmiş ve kelimelerin imlâ-sındaki değişim evreleri sergilenmiştir.

Burada dikkat çeken ve eksik kalan bir husus vardır. Yuvarlak ünlüler zamme ortak adıyla anılırken düz ünlülerin ortak adı yoktur.

Türkçe Sözlük 1988	İmlâ Lûgati 1929	Şemseddin Sami		Orijinal
		Yeni Yazı	Eski Yazı	
abluka	abluka	abloke	أَبْلُوقَه	blocco (İt)
alarga	alarga	alarge	أَلَارِقَه	alargo (İt)
antika	antika	antike	أَنْتِيْقَه	antiqua (Lat)
baraka	baraka	barake	بَارَاقَه	baraque (Fr)
baştarda	bastarda	bastarde	بَاسْتَارِدَه	bastarda (İt)
enflüanza	enflüanza	enflüenze	أَنْفَلُوْأَنْزَه	influenza (Fr)
fabrika	fabrika	fabrike	فَابْرِيقَه	fabrique (Fr)
fanilâ	fanilâ	fanele	فَانِلَه	flanelle (Fr)

flâma	flâma	flame	فلامه	flama (İt)
ıstampa	ıstampa	ıstampe	استامپه	stampa (İt)
ıspatula	ıspitalya	ıspitalye	اسپتاليه	Hospitalis (Lat)
-	ıstalya	ıstalye	استاليه	stalia (Lat)
ıstimara	-	ıstimare	استيماره	estimare (İt)
manevra	manevra	manevre	مانوره	manoeuvre (Fr)
nota	nota	note	نوطه	note (Fr)
patıska	patıska	patıske	پالستقه	batiste (Fr)
peruka-peruk	peruka	peruke	پروقه	perruque (Fr)
piyasa	-	piyase	پياسه	piazza (İt)
piyata	-	piyate	پياطه	piatta (İt)
sendika	sendika	sindike	سندليقه	syndicat (Fr)
şalupa	şalupa	şalupe	شالويه	chalouge (Fr)

ó, ['] işaretleriyle Şemseddin Sami'nin a sesini göstermek üzere kullandığı bu ses günümüzde bazı değişim evreleri geçirmiş olarak kullanılmaktadır. Fransızca patenta şeklinde olan bu kelimeyi Şemseddin Sami پالنته patenta olarak işaretlemiştir. Bugün Türkçe Sözlük'te bu kelime patent'tir. Konu ile ilgili örnekler aşağıdaki çizelgede karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Türkçe Sözlük 1988	İmlâ Lûgati 1928	Şemseddin Sami		Orijinal
		Yeni Harfler	Eski Harfler	
akort	akort	akorda	آقوردہ	accordo (İt)
-	bombarda	bombarda	بومباردہ	bombarda (İt)
galvanizm	galvanism	galvanisme	غالوانيزم	galvanisme (Fr)
gomalak	gomalaka	gomalake	غومالاقہ	gommelaque (Fr)
patent	paten	pantenta	پاتنتہ	patenta (İt)
peruk	peruka	peruke	پروکہ	perruque (Fr)
pomat	pomata	pomate	پوماطہ	pomade (Fr)

Türkçe Sözlük'ün Fransızcadan Türkçeye geçtiğini gösterdiği contrat kelimesini , Şemseddin Sami İtalyancadan (İt. contrato) alındığına işaret etmekte ve bu kelimeyi قونطراتو kontrato şeklinde vermektedir. Konu ile ilgili örnekler aşağıdaki çizelgede verilmiştir.

Türkçe Sözlük 1988	İmlâ Lûgati 1928	Şemseddin Sami		Orijinal
		Yeni yazı	Eski yazı	
-	kabineto	kabineto	قابليتو	cabineto (İt)
kontrat	-	kontrato	قونطراتو	contrat (Fr)

-	-	paralatoryo	پارلاتوريو	paralatorio (İt)
-	-	entereso	انترسو	interesse (İt)

Şemseddin Sami'nin bugün kullanılmakta olan şekilden farklı olarak okuyup yazdığı bir kelime de numara'dır. İmlâ Lûgati (1928), bu kelimeyi numara ve numero şeklinde almaktadır. Numara olarak imlâsı ve telaffuzu ile kalıplaşan bu kelime Şemseddin Sami sözlüğünde نومرو numero olarak verilmiştir. Bu örnekten de anlaşılacağı gibi Şemseddin Sami İtalyanca kökenli kelimelerde genellikle kelimenin özgün biçimine sadık kalıyor.

Şemseddin Sami'nin \bar{o} şeklinde vav üzerine met işareti koyarak gösterdiği ses \bar{o} sesini karşılamaktadır. Batı kökenli kelimelerde de bu uygulamayı yapan Şemseddin Sami, örnek olarak bugün Türkçe sözlüğün küçük ünlü uyuma uydurduğu ve baryum şeklinde yazdığı bu kelimeyi baryom باريوم şeklinde harekelemiştir. Latineden alınan bu kelimenin orijinal şekli barium'dur. Şemseddin Sami'nin ikinci heceyi \bar{o} şeklinde değerlendirdiği öteki örnekler şunlardır.

Türkçe Sözlük 1988	İmlâ Lûgatı 1928	Şemseddin Sami		Orijinal
		Yeni yazı	Eski yazı	
baryum	baryom	baryom	باريوم	barium (Lat)
kalsiyum	kalsiyom	kalsiyom	كالىيوم	calcium (Lat)
kolodyum	kolodiyom	kolodiyom	قولوديوم	colledium (Lat)
magnezyum	mağnezyom	megneziyom	مغنيزيوم	magnesium (Lat)
vapur	vapur	vapor	واپور	vapeur (Fr)
kaput	kaput	kapot	كابوت	capote (Fr)
konsulto	konsolto	konsolto	قونسولتو	consulto (İt)
kumpanya	kumpanya	kompanya	كومپانيه	compagnie (Fr)
kurdele	kordele	kordele	قوردله	cordelle (Fr)

Bu durumun tam tersi bir örneğe de rastlanmıştır. İtalyanca bastone, merlango ile Fransızca azote kelimeleridir. Şemseddin Sami bunları bastun, مرلانوس merlanus ve azut olarak yazmaktadır. Türkçe Sözlük (1988) bunları baston, merlanos, ve azot olarak göstermektedir. Bu kelimeler karşılaştırmalı olarak aşağıda verilmiştir:

Türkçe Sözlük 1988	İmlâ Lûgati 1928	Şemseddin Sami		Orijinal
		Yeni Yazı	Eski Yazı	
azot	azot	azut	آزوت	azote (Fr)
baston	baston	bastun	باستون	bastone (Fr)
merlanos	merlanos	merlanus	مرلانوس	merlango (Fr)

Şemseddin Sami'nin sözlüğüne aldığı Batı kökenli kelimeler arasında o sesinin ö olarak işaretlendiği örnekler de vardır. Fransızca gazeuse kelimesi bugün gazoz şeklinde telaffuz edilip yazıldığı halde Şemseddin Sami bunu gazöz şeklinde işaretlemiştir. Sözlükte bu örneğe benzer başka bir örnek bulunamamıştır.

Fransızca conduectur kelimesini Şemseddin Sami kondoktor قوندوكتور şeklinde işaretlemektedir. Bugün kondüktör biçimini alarak bu şekliyle kalıplaşmış olan bu kelime, Cumhuriyet'in ilk yıllarında hazırlanmış olan İmlâ Lûgatine de kondoktor olarak alınmıştır.

Benzeri örnekler şunlardır:

Türkçe Sözlük 1988	İmlâ Lûgati 1928	Şemseddin Sami		Orijinal
		Yeni yazı	Eski Yazı	
aktör	aktor	aktor	اكتور	acteur (Fr)
asansör	asansör	asansör	اسانسور	assenseur (Fr)
kondüktör	kondoktor	kondoktor	قوندوكتور	conduecteur (Fr)

Şemseddin Sami "Eriyen hayvansal reçine" anlamına gelen İtalyanca gomalak (İt. gomma lacca) kelimesini Fransızca gomme Laque şeklinden aldığını belirterek sözlüğünde buna غومالاقه gomalake imlâsıyla yer vermektedir. Son seste bulunan ve okunmayan -ue diftongunu Şemseddin Sami'nin hangi gerekçe ile e diye değerlendirip yazdığı bilinmemektedir. Konunun örneklerinden baraka ve fabrika günümüzde bu imlâ-

larıyla kalıplaşmıştır. Şemseddin Sami ise bu kelimelerin son sesini e sesiyle işaretlemektedir.

Türkçe Sözlük 1988	İmlâ Lûgati 1928	Şemseddin Sami		Orijinal
		Yeni yazı	Eski yazı	
baraka	baraka	barake	باراقه	baraque (Fr)
fabrika	fabrika	fabrike	فابريكه	fabrique (Fr)

Türkçe Sözlük'ün bugün kañçılar şeklinde aldığı İtalyanca cancellie kelimesini Şemseddin Sami kañçelar قانچلار şeklinde harekelemiştir. Aynı durumu kañçılarya (İt. cancelleria) kelimesinde görmekteyiz. Şemseddin Sami bu kelimeyi قانچلارديه kañçelarye şeklinde değerlendirmiştir.

Şemseddin Sami'nin zaman zaman Fransızca kelimeleri orijinal imlâlarıyla yazmaya çalıştığı da görülmektedir: غلوانيسمه galvanisme. Fransızca galvanisme şeklinde yazdığı bu kelime bugün Türkçe Sözlükte galvanizm olarak yer almaktadır. Kelimenin ünlü bir fizikçinin adına dayanması sebebiyle bu yola gitmiş olabileceği düşünülmektedir. Benzeri örneğe rastlanmamıştır.

Şemseddin Sami'nin fetha-i hafîfe: e olarak işaretlediği bazı kelimeler bir gelişme göstererek günümüzde o olmuştur. Bir örnek verelim. طونلاته tonlate (İtalyanca-tonnellata) olarak işaretlenmiş olan bu Fransızca kelime günümüzde tonilato imlâsıyla kalıplaşmıştır.

Şemsettin Sami'nin titiz bir biçimde harekelediği kelimelerden birisi de خمنتو: çemento'dur. Üstün işaretiyle gösterdiği ilk hece bugün çimento şeklinde bir değişim evresi geçirmiştir. Konu ile ilgili benzeri örnekler şunlardır.

Türkçe Sözlük 1988	İmlâ Lûgati 1928	Şemseddin Sami		Orijinal
		Yeni yazı	Eski yazı	
balina	balina	balena	بَالِنَه	baleine (Fr)
fanilâ	fanilâ	fanele	فَانِلَه	flanelle (Fr)
kañçılar	kañçılar	kañçelar	كَاڭچِلَار	cancellier (İt)
kañçılarya	kañçılarya	kañçelarya	كَاڭچِلَارِيَه	concelleria (İt)

Bu tür örneklere dikkat edilirse genellikle ikinci hecede değişiklik görmekteyiz. Şemseddin Sami Fransızca olan baleine kelimesi balena olarak yazmıştır. 1988 yılında basılan Türkçe Sözlük bu kelimeyi ikinci hecedeki e sesini i ile değiştirerek balina olarak yazmıştır.

Öte yandan 1988 yılında basılan Türkçe Sözlük'te yer alan sendika biçiminin Kamus-ı Türkî'de sındike olarak yazıldığını görmekteyiz. Bu durum ise çemento kelimesindeki olayın tam tersi bir durumdur.

Şemseddin Sami, özel olarak işaretlediği Batı kökenli kelimelerin bir bölümünde ise, mebsûta-i hafîfe adını verdiği ö sesini fetha-i hafîfe olarak e şeklinde harekelemiştir. Konu ile ilgili örneklerden biri پاردسُو pardesü'dür. Bugün pardösü şeklinde bir gelişim gösteren ve bu imlâ ile, okunuşuyla kalıplaşan benzeri örneklere yalnızca bir yerde rastlanmıştır.

TARANAN KAYNAKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışmada başta sözlükler olmak üzere bibliyografya listesinde belirtildiği üzere birçok eserden yararlanılmıştır. Ancak bu kaynakların birkaçı çalışmamızla doğrudan ilgilidir. Bu sebeple bu kaynakların özellikleri hakkında kısa açıklamalar yapmak ihtiyacını duydum.

Elden geçirilen kaynakların başında İmlâ Lûgati gelmektedir. Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), Ruşen Eşref (Ünaydın), Ragıp Hulusi (Özdem), Falih Rıfkı (Atay), Ahmet Cevat (Emre), Ahmet Rasim, İbrahim Necmi (Dilmen), Mehmet Emin (Yurdakul) gibi dönemin bilgin ve yazarlarının ortaya koyduğu İmlâ Lûgati (1928), yeni harflere geçilirken yayımlanan ilk eserdir. Kitabın başında XVIII sayfalık bir giriş bulunmaktadır. Burada Türkçenin kurallarından bahsedilmekte ve tutulan yollar anlatılmaktadır. Bu bölümde dikkate değer bir nokta, Batı kökenli kelimeler karşısında nasıl bir yol izlendiğinin belirtilmemiş olması ve "Halk tarafından benimsenen Rum, İslâv, Arnavut, İtalyan, Fransız, İngiliz, Alman ve sair Avrupa dilleri aslından gelme kelimelerde bulunan hususî manalar, nüanslar ekseriyet üzere, halis Türkçe kelimelerde bulunmaktadır" şeklindeki konumuzla pek ilgisi bulunmayan açıklamaların bulunmasıdır. Bu durum karşısında bizim için önemli olan İmlâ Lûgati baştan sona kadar taranmış, Batı kökenli kelimelerin imlâsı ile ilgili tutum-

lar, örnekler bir araya getirilmiştir. İmlâ Lûgati'nde ilk hecede çift ünsüz bulunduran Batı kökenli kelimelerde yeni harflere geçilirken ünlü türetilmesi yoluna gidilmediğini görüyoruz. Proje, gram, plonjon şeklinde bir imlâ ön görülmüştür. Bunun yanında prensip, fanatik örneklerinde olduğu gibi bunların çekime girdiklerinde son seslerinde görülen değişme konusu ne giriş bölümünde söz konusu edilmiş, ne de dizinde gösterilmiştir. Öte yandan alkol örneğinde olduğu gibi bu tür kelimelerin kalın veya ince sıradan ek aldıkları belirtilmemiştir. Şu birkaç nokta lûgatin Batı kökenli kelimeler karşısındaki durumunu açıklar zannederim.

İmlâ Lûgati'ndeki kelimeler, eski harflerin alfabetik sırası esas alınarak düzenlenmiştir. Çalışmalarımız sırasında lûgatteki bütün Batı kökenli kelimelerin konumuzla ilgili olanlarını tek tek fişledik; inceleme bölümünde bu kelimelerin günümüze gelinceye kadar ne gibi evrelerden geçtiğini belirttik ve imlâlarında yapılmış olan değişiklikler ve gerekçeleri üzerinde durduk.

Kaynak olarak dönemin yazarlarından birkaç şahsiyetin eseri de gözden geçirilmiştir. Bu eserlerin yeni harflere geçildikten sonra ilk on yıl içinde yazılmış olanları esas alınmış ve günümüzdeki Batı kökenli kelimelerin imlâlarıyla karşılaştırılmıştır. Falih Rıfkı (Atay)'ın Taymis Kıyıları²⁵ adlı eserini buna örnek verebiliriz. Ayrıca

(25) Falih Rıfkı Atay; Taymis Kıyıları, Ulus Matbaası, Ankara 1934, 128.s

eski yazılı malzemeye de eğilmek gerektiğinden, İbrahim Şinasi'nin Makaleleri taranmış, Namık Kemal'in bazı makaleleri ile tiyatrolarında geçen Batı kökenli kelimeler derlenmiştir.

Çalışmamızın dayandığı asıl kaynaklar sözlükler ve kılavuzlardır. Sözlükleri eski harfli sözlükler, yeni harflerle yazılmış sözlükler diye iki başlık altında toplayabiliriz.

Eski harfli sözlükler deyince Batı kökenli kelimeler açısından önemli olan Şemseddin Sami'nin Kamus-ı Türkî²⁶ ile Kâmûs-ı Fransevî⁽²⁷⁾ adlı eserleridir. İnceleme bölümünde görüleceği üzere, özellikle Kamus-i Türkî'de geçen konumuzla ilgili bütün kelimeler çıkarılmış, imlâları üzerinde durulmuş, karşılaştırmalar listeler halinde verilmiştir.

İmlâ Lûgatinde olduğu gibi Şemseddin Sami de sözlüğünün ön sözünde Batı kökenli kelimelerin imlâsı üzerinde özel olarak durmamıştır. Aslında konunun bu günkü boyutları o gün için söz konusu olmadığı için ağırlık daha çok Doğu kökenli kelimelere verilmiştir.

(26) Şemseddin Sami, Kamus-i Türkî, Dersaadet, İstanbul 1317.

(27) Şemseddin Sami, Kamus-ı Fransevî, Dersaadet, İstanbul 1304.

Batı kökenli kelimeler Türkçenin kurallarına uydu-
rulmaya çalışılırken izlenen yollar hakkında imlâ kılavuz-
larında ve sözlüklerin açıklamalar bölümünde az da olsa çe-
şitli bilgilerin bulunduğunu görüyoruz.

Batı kökenli kelimelerde, bu kelimeler çekime gi-
rerken ve ek alırken eklerdeki değişikliği 11. baskı İmlâ
Kılavuzu (1981) da dahil olmak üzere hiçbiri vermemiştir.
Eklemelerdeki değişikliği ilk defa 1989 baskılı İmlâ Kıla-
vuzu vermiştir. Örnek olarak prensip, pratik kelimelerinin
11. baskı İmlâ Kılavuzunda ekleme sırasındaki değişiklikler
gösterilmemiş. 1989 baskılı İmlâ Kılavuzu bu tür kelimeleri
şöyle göstermiş ve imlâda bir yenilik yaratmıştır: prensip,
-bi, pratik, -ği vb.

Türkçeye geçmiş Batı kökenli kelimelerin imlâsı
konusunda bir başka kaynak da gazetelerdir. 1930 yılına ait
Cumhuriyet ve 1931 yılına ait Hakimiyet-i Milliye gazetele-
ri tamamiyle taranmıştır. Dizinler kısmında da görüleceği
üzere gazeteler, Batı kökenli kelimelerin yazımı konusunda
bir istikrar sağlayamamışlardır. Buna bağlı olarak Batı kö-
kenli kelimelerin kısa zaman aralıklarıyla aynı gazetede
farklı yazımları göze çarpmaktadır. Öte yandan 1930 ve 1931
yıllarını kapsayan dönemde bu gazetelerde yer alan Batı kö-
kenli kelimelerin sayısı da bugüne nazaran oldukça azdır.
alüminyum kelimesi 21 Mayıs 1931 tarihli Hakimiyet-i Milli-

ye gazetesinde alüminyum şeklinde yer alırken, 8 Haziran 1931'de aliminyom olarak geçmektedir. Konsorsiyum kelimesi 29 Birinci Kanun 1931'de konsersiyom, 28 Kanunusani 1931'de konsörsiyom, 20 Mayıs 1931'de konsorsiyom olarak geçmektedir. Bunlar pek çok örnek içerisinde sadece birkaçıdır.

Buraya kadar gazetelerden edindiğimiz izlenim şunu göstermiştir ki, Batı kökenli kelimelerin yazımı konusunda 1928 yılında yayımlanmış İmlâ Lûgati hâlâ etkisini sürdürmektedir. Bu dönemde İmlâ Lûgatinde yer alan Batı kökenli kelimelerin yazımı gazetelerde de esas alınırken, bazı tereddütlü durumlarda farklı biçimler kullanılmış; bazen de kelimelerin Batı dillerindeki özgün biçimleri verilmekle yetinilmiştir.

Batı dillerinden Türkçeye kelime girişi ve bu kelimelerin imlâsı üzerinde Türk Dili dergisinin muhtelif sayılarında da pek çok yazı göze çarpmaktadır.

Bu yazıların çoğu, tarafımdan taranmış ve ileride görüleceği gibi konumuzla yakından ilgili olanları ele alınmıştır. Öte yandan, bütün bu yazılar bibliyografyada tek tek gösterilmiştir.

Türkçeye geçmiş Batı kökenli kelimeleri ele alan M. Necmettin Özdarendeli'nin Türk Dili²⁸ dergisinde 1955 yılında yazdığı bu yazıda yer alan Batı kökenli kelimelerin imlâsının bugün kabul edilmiş olan imlâlardan farklı oldukları görülmektedir: şüt, ofsayd, fikstür gibi.

Kılavuzdaki imlâya uymayan bu şekiller acaba yazarın kendi tasarrufu mudur?

Günümüzde Batı kökenli kelimelerin kısaltılmış şekillerinin telaffuzu üzerinde de yazılar yazılmaktadır.

Bunlardan biri Necati Öner²⁹ tarafından kaleme alınmıştır. Necati Öner, IBM ve TV kısaltmalarının okunuşu için şöyle söylüyor: "Bazen harflerin okunuşu İngiliz diline göre oluyor. Devletin Radyo ve Televizyonu da bu hatayı işliyor. TV: Türkçede bu harflerin te, ve diye okunması gerekirken ti, vi deniyor. IBM ay, bi, em diye telâffuz ediliyor."

Batı kökenli kelimelerin imlâsı her zaman tartışılan bir konu olmuştur. Dilimizin Bazı Meseleleri³⁰ adıyla Türk Dili dergisinde çıkan bir yazıda yazar, şöyle demektedir:

(28) "Dilimizin Bazı Meseleleri", Türk Dili, 42 (Mart 1955), s.353.

(29) "Dille İlgili Bazı Sorunlarımız", Türk Dili, 423 (Mart 1987), s. 135.

(30) bkz. dip not 28.

dir: "Ancak, bugün için kullanmak zorunda olduğumuz ve kullandığımız yabancı asıllı kelimeleri, artık kendi söyleyişimize, kendi imlâmımıza uyduralım. Türk Dil Kurumu bu düşüncede ama, aydınlarımıza söz anlatmak güç oluyor. Biz diyorlar, imlâmızı Türk Dil Kurumu'nun düşüncelerine uydurmak zorunda değiliz. "Tren, spor, periot, social... v.b." şeklinde yazarız.

Nasıl yazılması gerektiğini bildirmeyen yazar, makede bu kelimelerin tiren, ispor, periyot, sosyal biçimde yazılmasını bekliyor.

İtalyanca kelimelerden bir kısmı bazı sosyolojik ve psikolojik değerlendirmeler sonucu yerlerini zaman içinde Fransızcalarına bırakmıştır. Bu durumu Fahir İz³¹ Dilde Moda adlı yazısında şöyle dile getiriyor: "Geçen yüzyılın sonlarında ve özellikle bu yüzyıl içinde gittikçe yaygınlaşan bir eğilim vardır ki, konumuz bakımından çok ilginçtir. Türkçeye İtalyancadan geçen ve halkın konuşma diline kadar inen birçok kelime vardır: taraca, mobilya, kitara, sera, patente vb.

Zamanla bunlar "kibar" çevrelerde "bayağı" görülmeye başlamış, bunların yerine Fransızcaları yeğlenir olmuştur. İşte 1900'lerden sonra günümüze kadar gelen bu

(31) "Dilde Moda", Türk Dili, 424 (Nisan 1987), s. 221.

İtalyanca-Fransızca çekişmesi bir dil modasının bütün özelliklerini göstermektedir. Sağduyuya, mantığa dayanmadığı halde salt "halkın ağzına düştüğü için" "seçkinler" ya da "kibarlar"ca bunlardan kaçınma eğilimi başlamış ve bu İtalyanca kökenli kelimeler "avam"a bırakılarak "seçkinler" arasında bunların Fransızcaları yaygınlaşmıştır. Birkaç örnek: mobilya (İt. mobilia) yerine möble (Fr. meuble), kitarra (İt. chitarra) yerine gitar (Fr. guitare), riziko (İt. risico, rischio) yerine risk (Fr. risque), roba, uruba (İt. roba) yerine rob, rop (Fr. robe), taraça (İt. terrazza) yerine teras (Fr. terrace), sera (İt. serra) yerine ser (Fr. serre), peruka (İt. perruca, parruca) yerine peruk (Fr. perruque), mızıkâ (İt. musica) yerine müzik (Fr. musique), akordo (İt. accordo) yerine akort (Fr. accord), duka (İt. duca) yerine dük (Fr. duc), balerina (İt. ballerina) yerine balerin (Fr. ballerine), kanto (İt. canto) yerine şan (Fr. chant), mantinota (İt. mantenuta) yerine metres (Fr. maîtresse), kontrato (İt. contratto) yerine kontrat (Fr. contrat) vb."

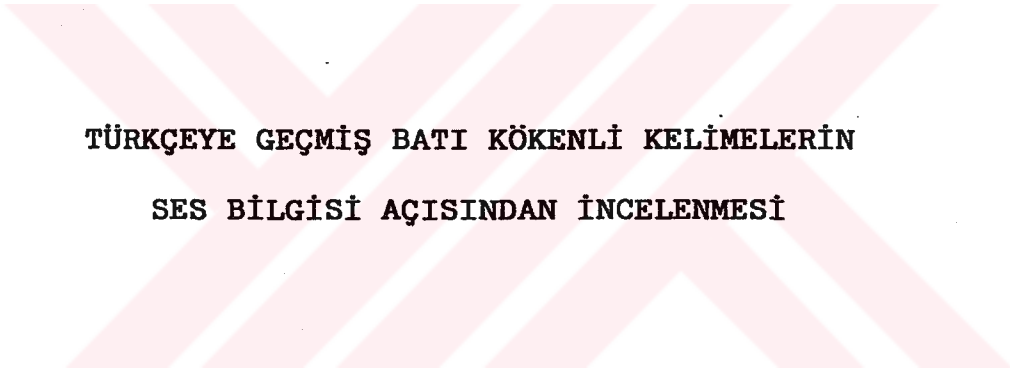
Görüldüğü gibi dilin kaynağı değiştiğinde imlâsı da değişmektedir.

HARF İNKILÂBINDAN SONRA İMLÂ İLE İLGİLİ TARTIŞMALAR

Türkçenin bazı seslerinin yazılışı ve Doğu kökenli kelimelerin yeni harflerle yazılışı içinde yoğunlaşmıştır. Türk Dil Kurumu'nun her kongreden sonra yayımladığı ve Türk Dili Kurultayı adını verdiği kitaplarda bu tartışmaları görebilmekteyiz. Bugün için bizce tarihi değeri olan bu tartışmalardan biri genizsil n sesinin yazımı ile ilgilidir. Süreyya Örguevren Dördüncü Türk Dil Kurultayı'nda bu sorunu şöyle dile getirmiştir: "... alfabemizde bazı eksiklikler vardır ki, bazı seslere taallûk eder. Eksiklik bahsine taallûk eden, eskiden (sağır kâf) dediğimiz, hitap kâfı, yani kâfı nunfının bulunması, alfabemizin bence tek ve fakat mühim bir eksigidir."³²

O günler Batı kökenli kelimeler de gündeme gelmiştir. Ancak bu tür kelimelerin imlâlarından çok tehlikeleri üzerinde durulmuştur. "... bu nokta hakkındaki düşüncelerimi arzedeceğim. Yabancı, meselâ Fransızca kelimeler dilimize akın ediyor. Kitapların kabında yaşamakla kalmıyor; içine dek giriyor. Hattâ Kurultay'ın çalışma kollarına kadar da girmiştir. Acemce, Arapça kelimeleri ayıklıyoruz. Korkuyorum ki bir zaman sonra da bunları ayıklamaya mecbur olacağız. Başlangıçta bu hastalık ehemmiyetsiz gibi görülebi-

(32) Dördüncü Türk dil Kurultayı, 1942, Toplantı Tutulgaları, Tezler, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1943, s.75.

**TÜRKÇEYE GEÇMİŞ BATI KÖKENLİ KELİMELERİN
SES BİLGİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

liş. Yüksek heyetinizce de bunun ehemmiyeti bellidir. Ben bu derdi huzurunuzda ortaya atıyorum. Başlangıçta önu alınamazsa bu yara kangren olur. Şimdi (iltihabı düdu zeyli aver) yerine (apandisit) diyoruz da (kör bağırsak çürütmesi) niçin demiyoruz? Münevver dille halk dilinin böyle ayrı olmasından halkımız geri kalmıştır."³³

1928 yılında yeni Türk alfabesini tanıtmak, eski yazıdan yeni yazıya geçmenin yollarını göstermek bakımından bazı broşürler yayımlanmıştır. Bunlardan biri Yeni Türk Alfabesi İmlâ ve Tasrif Şekilleri adını taşır. Bu kılavuzda eski اونى yazılışlarının otu ve unu şeklinde yazılması gerektiği belirtilmekte, böylece yazı daha çok okunuşa yaklaştırılmaktadır. Kılavuzda bulunan metinlerde bazı ilginç imlâlar bulunmaktadır. bırak-fiilinde ı sesi kullanılmadan brak biçiminde yazılmaktadır, rüzgâr'ın imlâsı ise ruzghar; kâse, khase; musiki, mûsikhi ve kâmil, kamil olarak yazılmaktadır. Nar-lâ çilek, kaldı-lar, karakter-dir, yapacaklar-dı, icabı-ydı, geçer-ken, evde-ki gibi bazı eklerin düzenli olarak ayrı yazıldığı görülmektedir. İmlânın gösterdiği bu gelişme çizgisini yansıtan broşürlerde Batı kökenli kelimelerin imlâsıyla ilgili olarak herhangi bir açıklama yoktur.³⁴

(33) Dördüncü Türk Dil Kurultayı, 1942, Toplantı Tutulmaları, Tezler, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1943, s. 130-131.

(34) Alfabe Raporu, Alfabenin Menşei, Yeni Türk Alfabesi, Halk Dershanelerine Mahsus Türk Alfabesi, Yeni Türk Yazısı ile İlk Kıraat

TÜRKÇEYE GEÇMİŞ BATI KÖKENLİ KELİMELERİN SES BİLGİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Batı kökenli kelimeler Türkçeye geçerken iki hususun etkili olduğunu görüyoruz. Birincisi ait olduğu dildeki telaffuzu diğeri ise Türkçenin ses kurallarının bağlayıcılığı ve sınırlandırılışıdır. Burada daha çok Türkçenin ses kurallarının Batı kökenli kelimeleri etkileyişi üzerinde duracağız ve bu arada kelimenin ait olduğu dildeki doğru telafuz edilmeye çalışılmasıyla ortaya çıkan meselelere de eğileceğiz.

Burada birkaç örnek verelim:

Türkçede son seste sert ünsüzlerin bulunması kuralı Batı kökenli kelimeleri de etkilemiştir. Fransızca methode Türkçede metod olmuştur. Öte yandan blok kelimesinin son sesindeki k sesi ünlü ile başlayan ek aldığında değişmezken (blokun) prensip kelimesinin son sesi değişir, prensibi olur. Gene lig, miting, filolog gibi kelimelerin son sesi ünlü ile başlayan ek aldıklarında değişmez. Bugün pek çoğu istikrar kazanmış olan benzer gelişme ve değişmeler Cumhuriyet dönemi boyunca olgunlaşmaya ve standartlaşmaya doğru giden bir yola girmiştir.

a ~ e veya e ~ a

Türkçeye geçen Batı kökenli kelimelerin birkaçının bazen a bazen de e harfiyle yazıldığı görülmektedir. Bugün ön seste e sesiyle imlâsı kalıplaşmış olan elektrik kelimesi 8 Temmuz 1930 tarihli Cumhuriyet gazetesinde alektrik (Dr. A. Kutiel muayenehane ve tedavîf alektrikî laboratuvarı.) olarak yer almıştır. 1928 baskılı İmlâ Lûgati bu kelimeyi e sesiyle elektrik olarak yazmaktadır ve bu durum şimdiye kadar devam etmektedir.

Fransızca jersey kelimesi Cumhuriyet gazetesinde ve 1943 baskılı Türkçe Sözlük'te jerse olarak geçmektedir. Fakat bundan sonraki 1983 ve 1988 baskılı Türkçe Sözlüklerde ilk hecedeki e sesi a ile değişerek bu kelime jarse olarak yer almıştır. Bu durumu iç hece ile son hecede de görmekteyiz. 19 Teşrinievvel 1930 tarihli Cumhuriyet gazetesinde fantazi şeklinde yazılan Fransızca fantaisie kelimesi İmlâ Lûgatinde yer almamaktadır. 1943, 1983 ve 1988 tarihli Türkçe Sözlüklerde fantezi olarak kalıplaşmıştır. İmlâ Lûgatinde logaritme olarak yer alan Fransızca logarithme kelimesi 1943'ten bu yana logaritma olarak yazılmaktadır.

Konu ile ilgili öteki örneklerden birkaçı şunlardır.

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet H.M.Gazetesi 1930, 1931	Türkçe Söz. 1983	Türkçe Söz. 1988
agente (İt)	acenta	acenta (C.H.M.)	acente	acente
électrique(Fr)	-	alektrikî (C)	elektrik	elektrik
atelier (Fr)	-	atelya	atölye	atölye
fantaisie (Fr)	-	fantazi	fantezi	fantezi
fantasia(İt.Fr)	fantaziye	-	fantazya	fantazya
feldmarschal(Al)	feltmareşel	-	feldmareşal	-
jersey (Fr)	-	jerse (C)	jarse	jarse
logarithme (Fr)	logaritme	-	logaritma	logaritma
macchina (İt)	makina	makina(C,HM)	makine	makine
mobilia (İt)	-	möbile(C)	mobilya	mobilya
ombra (İt)	ombre	-	ombra	ombra
parlementaire(Fr)	parlîmanter	-	parlâmenter	parlâmenter
sinara (Yun)	sinare	-	sinara	sinara

Bunun yanında bu tercihin ters işlediği örnekler de vardır. Cumhuriyet ve Hakimiyet-i Milliye¹⁹ gazetesinde yer alan makina (İt. machine) kelimesi İmlâ Lûgati ile 1943 baskılı Türkçe Sözlükte hem makina hem de makine olarak yazılmaktadır; fakat 1983 ve 1988 tarihli Türkçe Sözlüklerde makine olarak kalıplaşmıştır. İtalyanca agente kelimesi 1943 baskılı Türkçe Sözlükte acenta, 1983 ve 1988 baskılı Türkçe Sözlüklerde ise acente olarak tesbit edilmiştir.

(19) Gazetelerin tarihleri sonra dizin halinde verilmiştir.

i ~ e veya ı ~ a

Türkçeye geçen Batı kökenli kelimelerde i sesinin e sesine veya e sesinin i sesine dönüşleri ile ilgili örnekler vardır. Yalnızca ön seste değil iç seste de bu durumu görebilmekteyiz.

Fransızca olan impérialisme kelimesi 1931 tarihli Hakimiyet-i Milliye gazetesinde imperiyalizm biçiminde yazılmaktadır. 1983 ve 1988 yıllarındaki Türkçe Sözlükler ön sesteki i sesine e sesi olarak yer vermekte ve bu kelimeyi emperyalizm şeklinde ortaya koymaktadır.

İç seste bu durum Fransızca kelime olan chauvinisme den bellidir. İmlâ Lûgatinde bu kelime i sesi ile şovinism biçiminde yazılmaktadır. 1943'deki Türkçe Sözlük bu kelimeye yer vermemektedir. 1983 ve 1988 yıllarındaki Türkçe Sözlükler bu kelimeyi e sesiyle şovenizm biçiminde yazmaktadır.

Bunun yanında Fransızca olan vélocipéde kelimesinde ters bir durum görmekteyiz. 1928 baskılı İmlâ Lûgatinde velosipet olarak yazılan bu kelime 1943 baskılı Türkçe Sözlükte velosipet şeklinde yazılmaktadır; fakat daha sonra son seste e sesi i olarak değişmiş ve 1983 ve 1988 yıllarında bazıları Türkçe Sözlüklerinde velespit biçiminde kalıplaşmıştır.

Fransızca parlementaire kelimesi 1928 baskılı İmlâ

Lûgatinde ı sesi ile parlîmanter olarak basılmıştır; 1943 tarihli Türkçe Sözlük bu kelimeye yer vermemektedir. 1983 ve 1988 baskılı Türkçe Sözlükler bu kelimeyi yeniden ele almış ve ı sesini a ile değiştirerek parlâmenter şeklinde ortaya koymuştur.

ö ~ e veya o ~ e

Fransızca atelier şeklinde olan bu kelime 1943 baskılı Türkçe Sözlük'e kadar atelye şeklinde görülmektedir. 1983 ve 1988 yıllarındaki Türkçe Sözlükler bu kelimeye atölye olarak yer vermektedir.

İmlâ Lûgatinde velosipet (Fr. vélôcîpéde) şeklinde yer alan kelimeyi bugün Türkçe Sözlük iç sesteki o sesini e ile değiştirerek velespit olarak yazmaktadır.

Konu ile ilgili diğer örnekler şunlardır;

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati	Cum. Gazetesi 1930	Hak. Mil. Gaz. 1931	Türkçe Sözlük 1988
bactériologie (Fr)	-	Bakteriyoloji	-	bakteriyoloji
kilomètre (Fr)	-	kilometro	kilometro	kilometre
consortium (Fr)	-	-	konsersiyom	konsorsiyum
mètre (Fr)	-	metro	-	metre
record (Fr)	-	rökor	rökor	rekor
vélôcîpéde(Fr)	velosipet	-	-	velespit

o ~ i

Fransızca staphylocoque kelimesi 1930 tarihli Cumhuriyet gazetesinde istafolokok biçiminde yazılmaktadır. 1943 baskılı Türkçe Sözlükte ise bu kelimeye yer verilmiştir. Fakat 1983 ve 1988 yıllarında basılan Türkçe Sözlüklerde bu kelimenin iç sesteki o sesi i sesiyle değişmektedir ve bugün stafilokok biçiminde yazılmaktadır.

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Cum. Gazetesi 1930	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
comprimé(Fr)	kompromi	-	komprime	komprime
staphylocoque(Fr)	-	istafolokok	stafilokok	stafilokok

ö ~ o veya o ~ ö

Günümüz Türkçesinde çok sık kullanılan motor kelimesi aslen Fransızcadır ve orijinal imlâsı moteur'dur. Moteur kelimesinde hecenin son sesi eu Türkçenin ü veya ö sesine çok yakındır. Bundan dolayı 1928 baskılı İmlâ Lûgatinde orijinal kelimeye daha yakın olmak için motör biçiminde yazılmıştır. 1943 baskılı Türkçe Sözlük, bu kelimeyi hem motor hem de motör olarak göstermektedir. 1983 ve 1988 baskılı Türkçe Sözlüklerde bu kelime motor şeklinde kalıplaşmıştır. Farklı bir durumu Şemseddin Sami'nin Kamus-ı Türkî'sinde görmekteyiz. Şemseddin Sami, aktör (Fr. acteur) örneğinde olduğu gibi bugün ikinci hecesi ünlü olan kelime-

leri kalın ünlü ile aktor şeklinde işaretlemektedir. 1928 yılında yayımlanan İmlâ Lûgatinde aktör şekli esas alınmış ve o günden beri bu kelime bu imlâyla kalıplaşmıştır.

Konu ile ilgili örnekler şunlardır:

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
armeteur(Fr)	armator	armatör	armatör	armatör
conducteur(Fr)	konduktor	kondoktor	kondüktör	kondüktör
moteur (Fr)	motör	motor-motör	motor	motor
record (Fr)	-	rekör	rekor	rekor

ö ~ ü veya o ~ ü

Fransızca obstruction kelimesi 1930 yılına ait Cumhuriyet gazetesinde, iç sesteki u'nun ö olarak okunmasıyla opströksiyon biçiminde yazılmıştır. Oysaki yeni Türkçe Sözlükte (1988) bu kelimeye ö sesinin ü harfi ile değiştirilmesiyle obstrüksion biçiminde yer verilmiştir.

Fransızca conducteur kelimesinde o sesin ü ile değiştiğini görmekteyiz. İmlâ Lûgatinde kondoktor biçiminde yazılan bu kelime 1943 tarihli Türkçe Sözlükte yer almamaktadır. 1963 ve 1988 baskılı Türkçe Sözlükler bu kelimeye kondüktör olarak yer vermektedir.

Bu örneklerin yanısıra Fransızca monsieur kelimesinde ters işlemler olmuştur. 1928 tarihli İmlâ Lûgati bu kelimeyi müsyü şeklinde yazmaktadır. Cumhuriyet gazetesi bu kelimeyi daha değişik bir şekilde mösüo olarak basmaktadır. 1943 ve 1988 baskılı Türkçe sözlükte bu kelime aynı biçimde mösyü olarak yer almaktadır. Fakat 1983 tarihli Türkçe Sözlük mösyö şeklinde basmıştır.

Konu ile ilgili örnekler şunlardır:

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Cum. Gazetesi	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1988
conducteur(Fr)	kondoktor	kondoktör	kondoktor	kondüktör
obstruction(Fr)	opströksiyon	-	-	obstrüksiyon
statuquo(Lat)	-	istatoko	istatüko	statik
monsieur(Fr)	müsyü	mösüo	mösyü	mösyü

u ~ o veya o ~ u

Batı kökenli kelimeler Türkçeye mal edilirken bazen u bazen o veya bazen ö bazen de ü sesinin terk edildiği görülmektedir.

u ~ o: Bu tür değişikliklere ilk hecede, iç hece ve son hecede rastlamaktayız. İtalyanca cordella kelimesi 1928 tarihli İmlâ Lûgatinde kordele olarak yazılırken 1943 baskılı Türkçe Sözlükte kordele biçiminde yazılmıştır. 1983

ve 1988 yıllarında basılan Türkçe Sözlük bu kelimeye kurdele olarak yer vermektedir.

İç hecede de bu durumu görmekteyiz. İtalyanca consulto kelimesi İmlâ Lûgatinde konsolto biçiminde yazılmıştır ve bu durum 1943'te basılan Türkçe Sözlük ile değişmiştir. 1943, 1983 ve 1988 yıllarındaki Türkçe Sözlüklerde artık bu kelime konsulto olarak kalıplaşmıştır.

1928 tarihli İmlâ Lûgatinde sen hecedeki u ~ o değişikliğini daha yoğun bir şekilde görmekteyiz. Örnek olarak Fransızca moratorium kelimesini alalım. 1928 baskılı İmlâ Lûgatinde ve 1931 tarihli Hakimiyet-i Milliye gazetesi bu kelimeyi moratoryom biçiminde yazmaktadır. 1943'ten bu yana Türkçe Sözlükler son hecedeki o sesini u ile değiştirmiştir ve bu kelime moratoryum şeklinde kalıplaşmıştır.

Fransızca olan capsule kelimesinde o ü değişikliğini görmekteyiz. 1928 baskılı İmlâ Lûgatinde kapsol olarak yer alan bu kelime 1943'ten bugüne dek basılan bütün Türkçe Sözlüklerde kapsül biçiminde yazılmaktadır.

u ~ o veya o ~ ü konuları ile ilgili diğer örnekler şunlardır:

Özgün Biçim	İmlâ Lûgati 1928	Cum. ve Hak. Mil. Gazetesi	Türkçe Söz. 1943	Türkçe Sözlük 1988
acoustique(Fr)	-	akostik(HM)	akustik	akustik

aluminium(Fr)	alüminyum	alüminiyom (HM)	alüminyum	alüminyum
forum(Lat)	forom	-	forum	forum
hélium(Fr)	helyom		helyum	helyum
calcium(Fr)	kalsiyom	-	kalsiyum	kalsiyum
boccaporta(İt)	kapurta		kapurta	kaporta
collodium(Lat)	kolodiyom	-	kolodyum	kolodyum
consortium(Fr)	konsorsiyom	konsorsiyom	konsorsiyum	konsorsiyum
consulto(İt)	konsolto	-	konsulto	konsulto
cordella(İt)	kordelle	-	kordele	kurdele
croiseur(Fr)	-	krovazör	kruvazör	kruvazör
linoléum(Fr)	linoleom	-	linoleom	linolyum
medium(Fr)	mediyom	-	medyum	medum
moratorium(Fr)	moratoryom	-	moratoryum	moratoryum
radium(Fr)	radiyom	radium-radyom	radyum	radyum
referendum(Fr)	referandom	-	referandum	referandum
sanatorium(Fr)	sanatoryom	-	sanatoryum	sanatoryum
cérium	seryom	-	seryum	seryum
silicium(Fr)	silisyom	-	silisyum	silisyum
stadium(Fr)	stadyom	stadyom	stadyum	stadyum
uranium(Fr)	üranyom	-	üranyum	uranyum

Bu örneklerin yanısıra birkaç kelimedede ters işlemler olmuştur. İmlâ Lûgati dahil Cumhuriyet ve Hakimiyet-i Milliye gazetelerinde yer alan u sesi daha sonraki yıllarda o olarak değişmiştir. Bu gelişme ilk hecede ve son hecede olmuştur.

Konu ile ilgili örnekler şunlardır:

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Cum.Gazetesi 1930	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1988
boccaporta(İt)	kapurta	-	kapurta	kaporta
contrat (Fr)	kuntrat	-	kontrat kunturat	kontrat
-	kunturatlı	-		kontratlı
copal(İng)	kupal			kopal
laudanum	-	lâvdanum	lâvdanom	lâvdanom

u ~ ü veya ü ~ u

Fransızca bourgeois şeklinde yazılan bu kelimenin günümüz sözlüklerindeki imlâsı burjuva'dır. Hakimiyet-i Milliye'de bu kelime bürjüva biçiminde kullanılmaktadır. Bu örnekte ü sesinin u ile değiştiğini görmekteyiz.

Bu örneğin yanısıra ters işlemler de görmekteyiz. Fransızca uranium kelimesi 1928 baskılı İmlâ Lûgatinde ü ile üranyom biçiminde yazılmaktadır ve bu durum 1943 baskılı Türkçe Sözlük'e kadar devam etmektedir. 1983 ve 1988 yıllarında basılan Türkçe Sözlüklerde bu durum değişmiş ve bu kelime ü sesinin yerine u sesiyle yazılmaya başlanmıştır ve bugün kelime uranyum şeklinde kalıplaşmıştır.

Konu ile ilgili örnekler şunlardır:

Özgün Biçimi	Cum.ve Hak.Mil. Gaz. 1930,1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
bourgeois (Fr)	bürjüva (HM)	burjuva	burjuva	burjuva
communiste (Fr)	kominist (C) komunist (HM)	kominist	kominist	kominist
mouflon (Fr)	müflon (Cum)	muf lon	müflon	muf lon
parfumerie (Fr)	porfumöri (Cum)	-	parfümeri	parfümeri
production (Fr)	produksyon	-	prodüksiyon	prodüksiyon
puro (İt)	püro (Cum)	-	puro	puro
suéde (Fr)	suet	siet	siet	siet
urologue (Fr)	urolog	-	ürolog	ürolog

u ~ v

İngilizce lock-out kelimesi bugün Türkçe Sözlükte lokavt olarak yazılmaktadır. Batı kökenli bu kelimenin iç sesinde iki ünlü yan yana gelmektedir. Bu durum ise Türkçe kurallarına aykırıdır. 1928 baskılı İmlâ Lûgatinde kural dışında lokaut şeklinde yazılan bu kelime 1943'ten beri okunuş esas alınarak lokavt şeklinde yazılmaktadır. 1988 baskılı Türkçe Sözlükte de aynı imlâ ile yazılmaktadır.

Ünlüler arasında görülen bu değişiklik ünsüzler arasında da söz konusudur.

g ~ ğ

Orijinal imlâlarında g olarak yazılan ve bu sesle telaffuz edilen kelimelerden birkaçı imlâ kılavuzlarında yumuşak ğ ile yazılmaktadır. Bu örnekler şunlardır: coğrafya, fotoğraf(Fotoğrafçı, fotoğrafçılık, fotoğrafhane) kozmoğrafya, kozmoğraf, parağraf, stenoğraf, sismoğraf, dakti-lograf. Türk Dil Kurumunca 1973, 1977 yıllarından 1981 yılına kadar yayımlanan imlâ kılavuzlarında konu ile ilgili şu açıklama bulunmaktadır: "yabancı sözcüklerde iç sesteki |g| ler (coğrafya, fotoğraf, kozmoğraf gibi yazımı kalıplaşmış örneklerin dışında) korunur: stenograf, telgraf, paragraf, bibliyograf, biyografi, sismograf, daktilograf, diyagram, dogmatizm, otobiyografi, kardiyografi, magma gibi."

Ancak 1989 yılında Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dili Kurumunca yayımlanan İmlâ Kılavuzunda bir birlik sağlanmış, bu birkaç kelime de artık g ile yazılmıştır. Bu konudaki bilgi şöyledir:

"Batı kökenli kelimelerin içindeki -g-'ler olduğu gibi korunur: biyografi, diyagram, dogma, magma, paragraf, program. -Bu gibi kelimelerin sonundaki -g'ler de olduğu gibi kalır: arkeolog, demagog, diyalog, filolog, jeolog, katalog, monolog. psikolog, Tür..."

Buna karşılık Dil Derneğince aynı yıl bir kaç ay ara ile yayımlanan Yazım Kılavuzunda ise eski yazım geleneği sürdürülmüştür. Konu ile ilgili şu açıklama yer almaktadır: "Yabancı sözcüklerde, iç sesteki |g| ler (coğrafya, fotoğraf, kozmoğraf gibi yazımı kalıplaşmış örneklerin dışında) korunur: stenograf, telgraf, paragraf, bibliyograf, biyografi, sismograf, daktilograf, diyagram, dogmatizm, otobiyografi, kardiyografi, magma gibi."

Derlediğim kaynaklarda ise değişik imlâlara rastlamaktayız.

Konu ile ilgili diğer örnekler şunlardır:

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	H.M. ve Cum G. 1930, 1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1988
zincographe(Fr)	çinkoğraf	-	çinkograf	çinkograf
zincographie(Fr)	çinkografi	-	çinkografi	çinkografi
ethnographie(Fr)		etnoğrafya(HM)	-	etnografya
phonographe (Fr)	fonoğraf	-	fonograf	fonograf
phonographie(Fr)	fonoğrafi	-	fonografi	fonografi
photographe(Fr)	fotoğraf	fotoğraf(C)	fotoğraf	fotograf
-	fotoğrafçı	-	fotoğrafçı	fotografçı
sténographe(Fr)	istenoğraf	-	-	stenograf
sténographie(Fr)	istenografi	-	istenografi	stenografi
cartographe(Fr)	kartoğraf	-	kartograf	kartograf
cartographie(Fr)	kartoğrafi	-	kartografi	kartografi

cosmographie(Fr)	kosmoğrafya	-	kozmoğrafya	kozmoğrafya
lithos-graphe(Fr)	litoğrafi	-	litografi	litografi
lithos-graphe(Fr)	litoğrafya	-	litoğrafya	litoğrafya
-	litoğrafyacı	-	litografyacı	litografyacı
programme(Fr)	-	program (HM)	program	program
sicurta (İt)	-	siğorta (HM)	sigorta	sigorta
cinematographe (Fr)	sinematoğraf	-	sinematograf	sinematograf
sismographe (Fr)	sismoğraf	-	sismograf	sismograf
topographie(Fr)	topoğrafya	-	-	topografya

v ~ f

Türkçeye geçmiş özellikle Fransızca kelimelerde son seste detektiv dedektif şeklinde değişik imlâlara rastlanılmaktadır. İmlâ Lûgatinde inisiyativ (Fr. initative) diye yer alan bu Fransızca kelime 1983, 1988 baskılı Türkçe Sözlüklerde inisiyatif imlâsıyla esas alınmıştır. Bu durumun Türkçede "son seste sert ünsüzler bulunur" kuralına uyularak ortaya çıktığı söylenebilir.

Konu ile ilgili örnekler şunlardır:

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
initiative (Fr)	inisiyativ	inisiyativ	inisiyatif	inisiyatif
detective (İng)	dedektiv	-	dedektif	dedektif

Ç~S

İçerdikleri sesler açısından değişikliğe uğrayan bir başka örnek de İtalyanca "gemi armasında bulunan oynak halat" anlamındaki servizi kelimesinde görülmektedir. Bu kelime İmlâ Lûgatinde selvise, 1988 baskılı Türkçe Sözlükte ise selviçe şeklinde alınmıştır. 1943 baskılı Türkçe Sözlük bu kelimeye yer vermemiştir.

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
servizi (İt.)	selvise	-	selviçe	selviçe

Ç~Ş

Batı kökenli kelimelerin Türkçeye kazandırılması sırasında örnekleri az olmakla birlikte korniç ~ korniş şeklinde bir başka gelişme olmuştur. Fransızca korniche kelimesi ilk defa Şemseddin Sami'nin Kamus-ı Türkî'sinde bulunmaktadır. Şemseddin Sami bu kelimeyi Türkçeye korniç قور نیچ biçiminde aksettirmiştir. Bu kelimenin yeni harflere geçildiği ilk yıllarda korniş şeklini aldığını görüyoruz (İmlâ Lûgati 1928).

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
korniche	korniş	korniş	korniş	korniç

k ~ g veya g ~ k

İtalyancadan Türkçeye geçen casino, bianco gibi birkaç kelimedede yer alan c harfi k olarak telaffuz edilir.²⁰ Yeni harfli metinlerde bu kelimelerdeki c sesi bazen g bazen de k ile yazılarak Türkçeye mal edilmiştir. Örnek olarak II Teşrin-ı evvel 1930 tarihli Cumhuriyet gazetesinin üçüncü sayfasında İtalyanca Bianco kelimesi piyanko (Tayyare piyankosu bugün Darülfünun konferans salonunda çekiliyor) olarak yazılmaktadır. 1928 baskılı İmlâ Lûgatinde piyango olarak yazılan bu kelimeyi 1988 tarihli Türkçe Sözlük'te piyango olarak görmekteyiz.

İtalyanca casino kelimesine İmlâ Lûgatinde yalın hal ile hem kazino hem de gazino olarak yer verilmektedir. Fakat ek almış şekilde verirken yalnız kazinocu olarak yazılmaktadır. 1943, 1983 ve 1988 yıllarındaki sözlüklerde bu kelimeyi yalın veya ekli her iki şekilde de gazino olarak bulmaktayız.

Bunun yanısıra ters işlemler de görmekteyiz. İtalyanca fianco kelimesi 1928 baskılı İmlâ Lûgatinde g sesiyle fiyanga olarak yazılmaktadır ve bu durum 1943 baskılı Türkçe Sözlük'e kadar devam etmektedir. O günlerde bu kelime hem fiyongo hem de fiyonga olarak her iki şekilde yazılmak-

(20) Luigi Bonelli, Lessco Italiano-Turco, Pubblicazioni Dell'Istituto Per L'Oriente, Roma 1952, 358 s.

tadır. 1983 ve 1988 yıllarında çıkan Türkçe Sözlüklerde g sesi k ile değişmiş ve bu kelime fiyonk biçiminde kalıplaşmıştır.

Konu ile ilgili örnekler şunlardır:

Orijinal	İmla Lûgati 1928	Cumhuriyet, Haki- miyet-i Milliye Gazeteleri 1930, 1931	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
inquisition(Fr)	-	enkizisyon (H.M.)	engizisyon	engizisyon
casino (İt)	kazino gazino	-	gazino	gazino
	kazinocu	-	gazinocu	gazinocu
bianco (İt)	piyango	piyanko (Cum.)	piyango	piyango
palanco (İt)	palanko	-	palanga	palanga
gangréne (Fr.)	kangren gangren	-	gangren	gangren
fianco (İt.)	fiyonga	-	fiyonk	fiyonk

d ~ t

Bu iki ses arasında da değişmeler söz konusudur. Çoğu İtalyanca olan bu kelimelerden lavanta (İt. lavanda) sözünü Şemseddin Sami lavanda (لاوانده) diye yazıp harekelemişdir. 1928 baskılı İmlâ Lûgatinden bugünkü Türkçe Sözlüğe dek (1988) lavanta olarak yer almaktadır. 1928 tarihli İmlâ Lûgati ile Cumhuriyet gazetesi (1930) her ikisinde de İngilizce torpedo kelimesi torpito olarak yer almaktadır.

Fakat bu durum 1943'teki Türkçe Sözlükle değişmiş ve bu kelime torpido olarak oturmuştur ve bugüne değin (1988) torpido şeklinde kalıplaşmıştır.

Konu ile ilgili örnekler şunlardır:

Özgün Biçimi	İmla Lûgati	Cumhuriyet, Haki- miyet-i Milliye G. 1930, 1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1988
dreadnought (Fr)	drednot	-	diretnot	dretnot
feldmarschal(Alm)	feltmareşal	-	feldmareşal	-
free board (İng)	fribort	-	-	fribord
standard (İng)	-	standard(H.M)	-	standard
torpedo (İng)	torpito	torpito (Cum)	-	torpido
métropolit (Fr)	-	metropolid(Cum)	metropolit	metropolit

b ~ p

Batı kökenli kelimeler Türkçeye kazandırılırken, bazen p bazen de b sesinin terk edildiğini görmekteyiz. Fransızca objektif kelimesini 1931 tarihli Hakimiyet-i Milliye gazetesi opjektif olarak göstermektedir. Bu kelimeyi 1943, 1983 ve 1988 yıllarında basılan Türkçe Sözlükler objektif olarak almışlardır. Bu durumu obstrüksiyon kelimesinde de görmekteyiz. 1928 baskılı İmlâ Lûgati'nde opstrüksiyon (Fr. obstruction) olarak yazılan bu kelime, 1943 bas-

kılı Türkçe Sözlükte yer almamaktadır. 1983 ve 1988 yıllarında basılan Türkçe Sözlükler bu kelimeye obstrüksiyon olarak yer vermektedir.

s ~ z

Özgün biçiminde ilk hecesinde s sesini bulunduran ve bu sesle telaffuz edilen kozmetik, (Fr. cosmétique) kozmetik, (Fr. cosmique) kozmogoni, (Fr. cosmogonie) kozmozografî, (Fr. cosmographe) kozmozografik, (Fr. cosmographique) kozmozopolit (Fr. cosmopolite) kelimelerinin Cumhuriyetin ilk yıllarında s sesiyle yazılıp telaffuz edildiği görülmektedir. Bu durumun 1928 tarihinde bakılan İmlâ Lûgatinden kaynaklandığı açıktır. İmlâ Lûgati bu kelimeleri kosmoloji, kosmopolit, kosmetik, kosmogoni biçimlerinde almıştır. 1943 baskılı Türkçe Sözlükte ise, bunların kozmetik, kozmozogoni, kozmozografya, kozmozoloji, kozmozopolit şeklinde s sesiyle değil de z sesiyle tespit edildiğini görmekteyiz.

Cumhuriyetin ilk yıllarında ilk hecede s harfiyle yazılan bu tür kelimeler 1940'lı yıllardan günümüze kadar z harfiyle yazımıza girmiş ve bu imlâsıyla kalıplaşmıştır.

s ~ z değişimini Fransızcadan alınan kelimelerin son hecelerinde de görmekteyiz. Bu gün Türkçe Sözlüğün fildeköz (Fr. fild'Ecosse) imlâsıyla kabul ettiği "iplikten yün fanila" kelimesi 1928 baskılı İmlâ Lûgatinde filekos

şeklinde s harfiyle alınmıştır. 1943 baskılı Türkçe Sözlük bu kelimeyi fildekoz olarak almıştır. Ancak 1962 yılında yayımlanan Türkçe Yabancı Kelimeler Sözlüğünde fildekos, fidikos şeklinde aynı kelimenin s şeklindeki imlâsının kullanılmakta olduğunu görüyoruz.

Fransızca galvanisme kelimesini Şemseddin Sami sin harfi (س) ile غلوانيسم şeklinde yazmaktadır. 1928 baskılı İmlâ Lûgati de Şemseddin Sami'ye uyarak galvanism şeklinde (sin) yani s ile yazılmaktadır. Fakat bu durum 1943'te değişmiş ve bu kelime s'nin yerine z ile yazılmaya başlandı ve böylece bu kelime galvanizm biçiminde bu günkü (1988) Türkçe Sözlükte yer almaktadır.

Önceleri s harfiyle yazılıp sonra s harfinin yerini z harfinin aldığı öteki örnekler ise şunlardır:

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
boudhisme (Fr)	budism	budizm	budizm	buddhizm
diesel (Alm)	-	-	dizel	dizel
dualisme (Fr)	düalizm	-	düalizm	düalizm
exercice (Fr)	egzersis	-	egzersiz	egzersiz
fanatisme (Fr)	fanatism	-	fanatizm	fanatizm
fascisme (Fr)	faşism	faşizm	faşizm	faşizm
féminisme (Fr)	feminism	feminizm	feminizm	feminizm
fil d'Ecosse(Fr)	fildekos	fildekoz	fildekoz	fildekoz

Özgün Biçimi	İmlâ İfâti 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
philosophe (Fr)	filosof	filozof	filozof	filozof
galvanisme (Fr)	galvanism	galvanizm	galvanizm	galvanizm
hypnotisme (Fr)	ipnotism	ipnotizm	ipnotizm	ipnotizma
spiritisme (Fr)	ispiritism	ispiritizma	ispiritizma	ispiritizma
collectivisme(Fr)	kollektivism	kolektivizm	kolektivizm	kolektivizm
communisme (Fr)	komünism	komünizm	komünizm	komünizm
cosmétique (Fr)	kosmetik	-	kozmetik	kozmetik
cosmogonie (Fr)	kosmogoni	kozmogoni	kozmogoni	kozmogoni
cosmologie (Fr)	kosmoloji	kozoloji	kozoloji	kozoloji
cosmopolit (Fr)	kosmopolit	kozopolit	kozopolit	kozopolit
monisme (Fr)	monism	monizm	monizm	monizm
naturalisme (Fr)	natüralism	-	natüralizm	natüralizm
nihilisme (Fr)	nihilism	nihilizm	nihilizm	nihilizm
opportunisme(Fr)	oportünism	-	oportünizm	oportünizm
optimisme (Fr)	optimism	-	optimizm	optimizm
panthéisme (Fr)	panteism	panteizm	panteizm	panteizm
parasite (Fr)	parasit	parazit	parazit	parazit
pessimisme (Fr)	pesimism	-	pesimizm	pesimizm
pozitivisme (Fr)	pozitivism	pozitivizm	pozitivizm	pozitivizm
pragmatisme (Fr)	pragmatism	-	pragmatizm	pragmatizm
rationalisme(Fr)	rasyonalism	-	rasyonalizm	rasyonalizm
réalisme (Fr)	realism	-	realizm	realizm
romantisme (Fr)	romantism	romantizm	romantizm	romantizm

Özgün Biçimi	İmlâ İfadesi 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
sansualisme (Fr)	sansüalism	-	sansüalizm	sansüalizm
sionisme (Fr)	siyonizm	siyonizm	siyonizm	siyonizm
socialisme (Fr)	sosyalizm	sosyalizm	sosyalizm	sosyalizm
chauvinisme (Fr)	şovinizm	-	şovenizm	şovenizm
humanisme (Fr)	ümanizm	humanizm	hümanizm	hümanizm
vandalisme (Fr)	vandalizm	vandalizm	vandalizm	vandalizm

ll ~ l

Türkçeye Fransızcadan geçen kolektif, (Fr. collectif) kolektör (Fr. collecteur) selüloit, (Fr. celluloid) gibi kelimelerin imlâlarında da gelişme olmuştur. 1928 baskılı İmlâ Lûgatinde bunlar kollektif, kollektör, sellüloit biçimde almıştır. 1943 baskılı Türkçe Sözlük ise bu kelimeleri kolektif ve selüloit biçiminde tek l ile madde başı yapmıştır. 1943 yılı öncesinde yayımlanan gazete ve öteki yayınlarda taramalar sırasında şu örneklere rastlanmıştır:

Özgün biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
capsula (Fr)	kapsoll	kapsol	-	-
collection (Fr)	kolleksiyon	koleksiyon	koleksiyon	koleksiyon
collectif (Fr)	kollektif	kolektif	kolektif	kolektif
collectivisme (Fr)	kollektivism	kolektivizm	kolektivizm	kolektivizm
collecteur (Fr)	kollektör	-	kolektör	kolektör
pullman (İng)	pullman	-	pulman	pulman
celluloid (Fr)	sellüloit	selüloit	selüloit	selüloit

nb ~ mb

Aslı Farsça olan ve Osmanlıcada da aynı imlâda kullanılan anbar kelimesi günümüzde ambar şekliyle kalıplaşmıştır. Ayrıca Arapçadan Türkçeye geçen ve Osmanlıcada

da inbik şeklinde yazılan bu kelime, içinde bulunduğumuz dönemlerde imbik (Türkçe Sözlük 1988) şeklinde yazılmaktadır. Doğu kökenli kelimedede görülen bazen özellik Batı kökenli kelimelerde de vardır. Fransızca bonbon kelimesi İmlâ Lûgatinde bombon diye yazılmış, daha sonra bu imlâ terk edilmiş, Fransızca bonbon şekline dönüşmüştür (Türkçe Sözlük 1988).

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgatı	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
bonbon	bombon	-	bonbon	bonbon

ss ~ s

Bugünlerde sık sık kullanılan masaj kelimesi (Fr. massage) 1928 yılında basılan İmlâ Lûgatinde Fransızcada olduğu gibi çift s ile yazılmaktadır. Fakat 1943'ten bu yana Türkçe Sözlüklerde tek s ile yazılmaktadır, bu kelime bu gün masaj şeklinde kalıplaşmıştır.

Konu ile ilgili diğer örnekler şunlardır:

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgatı	Hakimiyet-i Milliye Gazetesi 1931	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
inéressent (Fr)	-	enteressan	enteresan	enteresan
discipline (Fr)	dissiplin	-	disiplin	disiplin
massage (Fr)	massaj	-	masaj	masaj
massif (Fr)	massif	-	masif	masif

Bu örneklerin aksine, İtalyanca basso kelimesinde daha ilginç bir durum görülmektedir. 1928 baskılı İmlâ Lû-

gatinde bu kelime tek s ile yazılırken, 1943'te bu biçim değiştirilmiş ve kelime çift s (ss) ile yazılmıştır. 1983 ve 1988 yıllarında basılan Türkçe Sözlüklerde bu istikrar-sız durum yeniden düzeltilmiş ve kelime madde başı olan basso şeklinden bas (II)'ye gönderilmiştir.

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
basso (İt)	baso	basso	bas	bas

ff ~ f

Fransızca office kelimesi 1931 tarihli Hakimiyet-i Milliye gazetesinde orijinal imlâsında da olduğu gibi çift f ile offis (Afyon ihracının menedilmediği İktisat Vekilliğinden haricî ticaret offisine resmen bildirilmiştir) olarak yazılmaktadır. Fakat bu durum 1943'te değişmiş ve o günden bugüne bütün sözlüklerde tek f ile ofis şeklinde yazılmıştır.

Konu ile ilgili örnekler şunlardır:

Özgün biçimi	Cum., Hak. Mil. G. 1930, 1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
buffet (Fr)	buffet	büfe	büfe	büfe
office (Fr)	offis (H.M.)	ofis	ofis	ofis

ph ~ f

Fransızca ve İngilizce²¹ olarak bitişik yazılan ph harfleri f olarak telaffuz edilmektedir. 1931 tarihli Haki-miyet-i Milliye gazetesinde özgün biçimiyle yer alan stratosphère kelimesi bugün Türkçe Sözlükte (1988) stratosfer olarak yazılmaktadır.

Bu kelime karşılaştırmalı olarak aşağıda verilmiştir:

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati	Hakimiyet-i Milliye G. 1931	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
stratosphère (Fr)	-	stratosphère	stratosfer	stratosfer

(21) Paul Robert, Miero Robert, Brodard Et Taupin, Paris 1980, 1207 s.;

Sir James W. Redhouse, İngilizce-Türkçe Redhouse Sözlüğü, İstanbul (Third edition), 1152 s.

Fransızca -logue Ekinin Türkçedeki İmlâsı

Bir bilim dalıyla uğraşan uzman anlamında bilim adlarına getirilen bu şekil "Türkçenin son seste sert ünsüzler bulunur" kuralına göre 1928 tarihli İmlâ Lûgatinde -lok şeklinde tespit edilmiştir; sosyolok, bakteriyolok, filolok, ürolok.

Bu tür kelimelerin son sesi günümüzde kararlılık göstererek log biçiminde yazılmaktadır. Sosyolog kelimesi günümüzde bazı İmlâ Kılavuzlarında sosyolog, -ğu şeklinde çekime girdiğinde son sesinin yumuşadığı gösterilirken 1988 baskılı Türkçe Sözlük yalnızca sosyolog diye yazmış ve çekimini vermemiştir. Öte yandan bakteriyolog kelimesini hem Türkçe Sözlük (1988) hem de İmlâ Kılavuzu çekimsiz olarak almışlardır. Bu tutumun 1988 baskılı Türkçe Sözlükte terk edildiğini görmekteyiz.

Aslında son hecenin -lok şeklinde kalıplaşmasının Türkçeye daha uygun düşeceği kanaatindeyim. Çünkü Türkçede son seste sert ünsüzler bulunur. İmlâ Kılavuzu (1988) ünlü ile başlayan ek aldığıında bu kelimenin son sesinin yumuşak g (ğ) sesine dönüşeceğini göstermiştir. Bu durum karşısında g son sesinin iki ünlü arasında tonlulaştığıyla ilgili örnek bulunmadığından ve ancak son ses k sesi ünlü ile başlayan ek aldığıında yumuşak g (ğ) sesine döneceğinden bu hecenin -lok şeklinde kalıplaşması daha uygun olurdu.

Dil Derneği Yazım Kılavuzuna göre durum başka türlü ele alınıyor ve şöyle belirtiliyor:²² "Yabancı sözcüklerin sonundaki |g|ler korunur".

Konu ile ilgili örnekler şunlardır:

Özgün biçimi	İmlâ İfati 1928	Cumhuriyet, Hâkimiyet-i Milliye G. 1930, 1931	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
(Fr) bactériologue	bakteriyolok	-	bakteriyolog	bakteriyolog
démagogue (Fr)	demagok	-	demagog	demagog
philologue (Fr)	filolok	-	filolog	filolog
idéologue (Fr)	ideolok	-	ideolog	ideolog
monologue (Fr)	monolok	-	monolog	monolog
pedagogue (Fr)	pedagok	-	pedagog	pedagog
sociologue (Fr)	sosiyolok	-	sosyolog	sosyolog
urologue (Fr)	ürolok	urolog (Cum)	ürolog	ürolog

-isme ~ -izma

Fransızca égoïsme, galvanisme kelimelerinin 1931 tarihli Hakimiyet-i Milliye gazetesinde egoizma ve Kâmûs-ı Türkî'de galvanisme şeklinde Türkçeye çevrildiğini ve Fransızcada okunmayan son sesin a olarak okunduğunu ve ya-

(22) Yazım Kılavuzu, Dil Derneği Yayını, Ankara 1989

zıldığıını görmekteyiz. 1928 tarihli İmlâ Lûgatinde yer alan ispiritisim (Fr. spiritisme) kelimesi 1943, 1983 ve 1988 baskılı sözlüklerde ispritizma olarak kalıplaşmıştır.

Fransızca egoisme kelimesinde ters işlemler de görmekteyiz. 1931 tarihli Hakimiyet-i Milliye gazetesinde bu kelime egoizma biçiminde yazılmıştır. 1943 baskılı Türkçe Sözlükte bu kelime yer almamaktadır. Fakat 1983 ve 1988 baskılı Türkçe Sözlüklerde bu kelime egoizm şeklinde kalıplaşmıştır.

Konu ile ilgili örnekler şunlardır:

Orijinal	İmlâ Lûgati 1928	Hakimiyet-i Milliye G. 1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1988
antagonisme(Fr)	-	antagonizm	-	antagonizma
hypnotisme (Fr)	ipnotism	-	ipnotizma	ipnotizma
spiritisme (Fr)	ispiritisim	-	ispritizma	ispritizma
egoisme (Fr)	-	egoizma	-	egoizm

Fransızca -eur hecesinin or veya ör diye karşılanması

İmlâdaki tarihî gelişmeyi yansıtan örnekler arasında son sesi eur olan ve işi yapan adlar kuran bu şekil önceleri or diye karşılanmış daha sonra ör şekli kararlılık göstermiştir. armatör, fabrikatör, kondüktör gibi kelimeleri buna örnek olarak verebiliriz. İmlâ Lûgatinin 1928'de

armator , آرماتور , fabrikator , فابريقاتور , kondoktor , قوندوكتور
 şeklinde tespit ettiği bu kelimelerin son dönem Türkçe
 Sözlükte (1988) armatör, fabrikatör, kondüktör şeklinde im-
 lâsı oturmuştur.

Konu ile ilgili örnekler şunlardır:

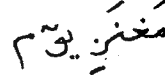
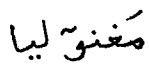
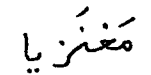
Özgün biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
armateur (Fr)	armator	armatör	armatör	armatör
fabricateur(Fr)	fabrikator	fabrikatör	fabrikatör	fabrikatör
conducteur(Fr)	kondoktor	kondoktor	kondüktör	kondüktör
collecteur(Fr)	kollektör	-	kolectör	kolektör
commutateur(Fr)	komütatör	-	komitator	komitator

-tuar ~ -tuvar

Fransızca laboratoire, conservatoire, observatoire,
répertoire gibi kelimelerin Türkiye Türkçesine aktarılması
 sırasında birtakım gelişmeler olmuştur. İmlâ kılavuzları
 11. baskıya kadar laboratuvar, konservatuvar, observatuvar,
repertuvar şeklinde yazıp gelmiş 1989 baskılı İmlâ Kılavuzu
 ise bu tür kelimeleri laboratuar, konservatuar, observatuar
repertuar şeklinde değiştirmiştir.

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
(Fr) conservatoire	konservatuvar	konservatuvar	konservatuvar	konservatuvar
laboratoire(Fr)	lâboratuvar	lâboratuvar	laboratuvar	laboratuvar
observatoire	-	observatuvar	observatuvar	observatuvar
répertoire(Fr)	-	repertuvar	repertuvar	repertuar

Türkçeye geçen bazı Batı kökenli kelimelerde g sesinin yitirilmesi

Şemseddin Sami magnezyum kelimesini şeklinde harekeleyerek bunun magneziyom olarak okunması gerektiğini göstermiştir. Fransızcada magnésium şeklinde olan bu kelime Türkçeye geçerken bu kelimedeki g sesi korunur. Gayn işareti ile gösterilirken bu ses İmlâ Lûgatinde yumuşak g'-dir (mağnezyum). Bu örnekteki gelişmeye karşılık olarak manolya kelimesini görmekteyiz. Şemseddin Sami bu kelimedен sonra yer alan manolya ve manyezi kelimelerini magnolya ve magneziya şeklinde yazmıştır. Fransızca aslı magnolia ile magnesie olan bu kelimelerde bu gün g sesi yoktur ve ma hecesi kısadır. Bu haliyle kalıplaşan manolya kelimesini İmlâ Lûgati almamıştır ve manyezi kelimesini mağnezya olarak göstermektedir.

Ses Uyumları Karşısında Batı Kökenli Kelimeler

Başlangıçta birçok Batı kökenli kelimenin ünlü uyumlarına tabi tutulduğu daha sonraki yıllarda Fransızca okunuşunun esas alındığı görülmektedir. Fransızca induction kelimesi İmlâ Lûgati'nde edüksüyon fakat Türkçe Sözlükte endüksiyon'dur. Konunun daha başka örnekleri vardır. Başlangıçta gösterilen duyarlık sonra terk edilmiştir. Söz konusu örneklerden birkaçı şunlardır:

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
inudction (Fr)	endükstiyon	-	endüksiyon	endüksiyon
-	komüsyoncu	-	komüsyoncu	komüsyoncu
obstruction(Fr)	obstrüksiyon	-	obstrüksiyon	obstrüksiyon
uniforme (Fr)	üniforma	üniforma	üniforma	üniforma
comisión (Fr)	komüsyon	komüsyon	komüsyon	komüsyon
conscimento(Fr)	konuşmento	konuşmento	konuşmento	koşimento
obstruction(Fr)	obstrüksiyon	-	obstreksiyon	obstreksiyon

İnce l Sesini İhtiva Eden Batı Kökenli Kelimeler

Fransızcadan Türkçeye geçen birçok kelimedede ince l sesi bulunmaktadır. Kaynakların başlangıçta ince olarak okunması gerektiği için önündeki ünlüyü inceltme işaretiyle gösterdiği bu tür kelimeler 1960'lı yıllarda inceltme işareti kullanılmadan yazılmış ve giderek bu sesi kalın okuyan bir nesil doğmuştur. 1988 tarihli Türkçe Sözlük ve İmlâ Kılavuzu bu ince l sesini önündeki ünlüye inceltme işareti koyarak ince okunduğunu belirtmiştir. klâsik, lâmba, plâk, plân, ambalâj, alâminüt.

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G. 1931	Türkçe Sözlük (1988)
enflation (Fr)	enflasyon	-	-	enflâsyon
classeur	klasör	-	-	klâsör
classique	klasik	-	-	klâsik
laudanum	-	lavdanum	-	lâvdanom
spéculation	-	-	spekülasyon	spekülâsyon
laboratoire	-	laboratuvar	-	lâboratuar

Orijinal İmlâlarıyla Yazılan Kelimeler

Gazeteleri tararken Batı kökenli kelimelerin çoğunlukla Türkçenin ses ve yapı özelliklerine uydurulduğu görüldüğü halde bazı kelimeler ise orijinal imlâlarıyla yazılmıştır. Bunu bir sebebe bağlamak gerekirse, bu tür kelimelerin fazlaca yabancı olduğu ve okurlarca bilinmediği için bu yola gidildiği akla gelmektedir. Nitekim bazılarını daha sonraki kaynaklarda bulamamaktayız.

Salonun bir antichambrdan farkı yoktur. Cumhuriyet
19 Teşrin-i evvel 1930 (5.S.)

Bunun yanında Türkçenin ses ve yapı özelliklerine uydurulduğu halde daha sonraki dönemlerde terk edilerek sözlüklerden çıkarılan örneklerle rastlamaktayız.

Ne yazık ki şu son yıllarda pek çok Batı kökenli kelimenin özgün imlâsıyla yazıldığına şahit olmaktayız. Özellikle spor terimleri, bilgisayar terimleri, moda ile ilgili sözlerde bu tercihi görmekteyiz.²³

(23) Prof. Dr. Hamza Zülfikar, Günümüzün Spor Terimlerine Bir Bakış, Türk Dili Dergisi, Sayı 436/Nisan 1988.

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet, Haki- miyet-i Milliye G. 1930, 1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1988
addiyo (İt)	adiyo	-	-	-
aero club (İng)	-	aero kulüp (H.M)	-	-
areoplane (Fr)	aeroplan	-	-	-
aconit (Fr)	akonit	-	-	-
antichambre (Fr)	-	antichambr (Cum)	-	-
antipyrine (Fr)	antipirin	-	-	-
arranger (Fr)	-	aranje (H.M)	-	-
déisme (Fr)	deism	-	-	-
deist (Fr)	deist	-	-	-
dressoir (Fr)	-	dresoir (Cum)	-	-
duplicata (Fr)	düplikata	-	-	-
electro (Fr)	-	elektro	-	-
electrotherapie(Fr)	-	elektroterapi (Cum)	-	-
hémorragie (Fr)	emoraji	-	-	-
inspecteur (Fr)	enspektör	-	-	-
interligne (Fr)	enterlin	-	-	-
interview (İng)	enterviyu	-	-	-
évolution (Fr)	evolüsyon	-	-	-
extensif (Fr)	-	ektenziv (H.M)	-	-
physiographie(Fr)	fiziyoğrafi	-	-	-
fuco (İt)	foga	-	-	-
falcon (İng)	folkon	-	-	-
franc-maçon (Fr)	franmason	-	-	-
pfund (Alm)	funt	-	-	-

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet, Haki- miyet-i Milliye G. 1930, 1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1988
fumoir (Fr)	fûmuar	-	-	-
graphie (Fr)	grafi	-	-	-
graphophone (İt)	grafofon	-	-	-
scorzo (İt)	ıskarso	-	-	-
idéeforce (Fr)	-	idéeforce (H.M)	-	-
initiale (Fr)	inisiye	-	-	-
invester (Fr)	-	invester (H.M)	-	-
jabot (Fr)	jaba	-	-	-
jardinière (Fr)	jardiniyer	-	-	-
gabineto (İt)	kabineto	-	-	-
carambouillage	karambolaj	-	-	-
kilindros (Yun)	kilindro-kilindir	-	-	-
colossal (Fr)	kolosal	-	-	-
continent (Fr)	-	kontinan (H.M)	-	-
contour (Fr)	kontör	-	-	-
cautériser (Fr)	koterize	-	-	-
credo (Fr)	kredo	-	-	-
crepe de chine (Fr)	krepdöşin	-	-	-
commander (İng)	kumandar	-	-	-
oseria (İt)	lostarya	-	-	-
lazzaetto (İt)	lazareto	-	-	-
lithographe (Fr)	litoğraf	-	-	-
magistral (Fr)	majistral	-	-	-

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet, Haki- miyet-i Milliye G. 1930, 1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1988
manipulation (Fr)	manipülasyon	-	-	-
magnetiser (Fr)	manyetizör	-	-	-
microcosme (Fr)	microkosm	-	-	-
modernisme (Fr)	moderizm	-	-	-
numérotage (Fr)	nümerotaj	-	-	-
navigation (Fr)	navigasyon	-	-	-
organise (Fr)	-	organize (H.M)	-	-
palla-di stopa(İt) palo-stopa	palasturpa	-	-	-
purgatif (Fr)	pürgatif	-	-	-
registre (Fr)	-	rejister (H.M)	-	-
risturno (İt)	-	risturn (H.M)	-	-
skamonesa (Yun)	sakamonya	-	-	-
sinécure (Fr)	sinekür	-	-	-
snobisme (Fr)	snobizm	-	-	-
spécial (Fr)	-	spesial	-	-
subconscient (Fr)	sübkonisyan	-	-	-
subliminal (Fr)	sübliminal	-	-	-
substratum (Fr)	süstratom	-	-	-
suralimentation(Fr)	sıralimentasiyon	-	-	-
surnaturel (Fr)	sürnatürel	-	-	-
suspensoir (Fr)	süspansuvar	-	-	-
terminus (Fr)	terminüs	-	-	-
torpilleur (Fr)	torpiyör	-	-	-

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet, Haki- miyet-i Milliye G. 1930, 1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1988
trimestre (Fr)	trimestr	-	-	-
ultramicroscope(Fr)	-	ultramikroskop	-	-
velour schiffon(Fr)	velurşifon	-	-	-
verst (Fr)	verst	-	-	-
vertige (Rus)	vertij	-	-	-
vice-consul (Fr)	viskonsül	-	-	-

ÜNLÜ TÜREMESİ

Kelime başında çift ünsüz bulunduran Batı kökenli şekiller Türkçenin hece kalıplarına uymaz. Daha doğrusu Türkçe hece tipleri arasında hece başında çift ünsüz bulunmaz. Bu sebeple Türkçeye geçmiş Batı kökenli kelimelerin bu ilk heceleri ya stasyon (Fr. station) > istasyon ya da tromba (İt. tromba) > tulumba vb. şeklinde bir gelişme göstermiştir. Ön seste veya kelimenin ilk hecesinde yer alan bu dar ünlüleri üç başlık altında inceleyebiliriz.

Ünlü türemesini yalnızca ilk hecede değil, kelime içinde yan yana gelen çift ünsüzler arasında da görmekteyiz. Türkçenin hece sistemine bağlı olarak bu tür kelimelerde arada bir ünlü türemektedir.

(Fr. appartement) apartıman ~ apartman vb.

Buna göre ünlü türemesini üç başlık altında toplayabiliriz.

A. Ön seste ünlü türemesi

Ön sesi s olan Batı kökenli bazı kelimeler Türkçeye geçerken kelime başında bir dar ünlü türemesine uğrar. Bu olayı kelime başında s sesinin bulunmasına bağlamak doğru olmaz. Bu özelliği gösteren kelimeleri incelediğimizde ön sesinde sk (iskalarya, it. scalare) sl, (islîm, İng.

stem) sm, (ismokin, İng. smoking) sp (ispinoz, Yun. spinos) st, (istimbot, İng. steamboat) sv, (isviçre) gibi sesler bulunduğunu görürüz.

Türk hece sistemine ters olan bu durumu ortadan kaldırmak ve Türklerin söyleyişine göre uydurmak için ön seste bir ünlü türetilir. Bu ünlü baştaki iki ünlüyü böler, daha sonraki ünlü ile birlikte iki heceye ayrıştırır, stimbot (İng. steamboat) istimbot olur. Böylece iki heceli kelime üç heceli olur. Türkçenin söyleyiş özelliklerine ve ses yapısına bağlı olan bu durumun örnekleri şunlardır:

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
(Fr) staphylocoque	istafolokok	-	stafilokok	stafilokok
stearin (Fr)	istearin	istearin	stearin	stearin
stenographe(Fr)	istenograf	-	stenograf	stenograf
stenographie(Fr)	istenografi	istenografi	stenografi	stenografi
(Fr) stereoskopique	istereoskop	istereoskop	stereoskop	stereoskop
stéréotipi (Fr)	istereotipi	istereotipi	stereotipi	stereotipi
stérilisé (Fr)	isterilize	isterilize	sterilize	sterilize
sterling (İng)	isterlin	isterlin	sterlin	sterlin
stock (İng)	istok	istok	stok	stok

Bu örneklerin dışında orijinal kelimelerde ön seste i veya ı ünlüleri olmadığı halde Türkçede her zaman i, ı ünlüleriyle yazılan biçimler de vardır.

Konu ile ilgili örnekler şunlardır:

Özgün biçimi	İmlâ Lûgati	Türkçe Sözlük	Türkçe Sözlük	Türkçe Sözlük
scazza (İt)	ıskaça	ıskaça	ıskaça	ıskaça
scala (İt)	ıskala	ıskala	ıskala	ıskala
scarsa (İt)	ıskarça	ıskarça	ıskarça	ıskarça
scarmos (İt)	ıskarmoz	ıskarmoz	ıskarmoz	ıskarmoz
scarto (İt)	ıskarta	ıskarta	ıskarta	ıskarta
sconto (İt)	ıskonto	ıskonto	ıskonto	ıskonto
scotta (İt)	-	-	ıskota	ıskota
scooner (İng)	-	ıskuna	ıskuna	ıskuna
sparmezza (İt)	ısparmaça	ısparmaça	ısparmaça	ısparmaça
spatola (İt)	-	-	ıspatula	ıspatula
spavli (İt)	ıspavli	ıspavli	ıspavli	ıspavli
spasmos (Yun)	ıspazmoz	ıspazmoz	ıspazmoz	ıspazmoz
stampa (İt)	ıstampa	ıstampa	ıstampa	ıstampa
skara (Yun)	-	ızgara	ızgara	ızgara
scalare (İt)	-	-	ıskalarya	ıskalarya
scandaglio (İt)	ıskandil	ıskandil	ıskandil	ıskandil
scarpello (İt)	-	-	ıskarpela	ıskarpelâ
scarpino (İt)	ıskarpin	ıskarpin	ıskarpin	ıskarpin
scarto (İt)	-	-	ıskarto	ıskarto
scala (İt)	iskele	iskele	iskele	iskele
squelette (Fr)	iskelet	iskelet	iskelet	iskelet
skmni (Yun)	ıskemle	ıskemle	ıskemle	ıskemle
scorbut (Fr)	-	ıskorbüt	ıskorbüt	ıskorbüt

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
scorzone (İt)	-	-	iskorçına	iskorçına
skorpidi (Yun)	iskorpit	iskorpit	iskorpit	iskorpit
scotta (İt)	-	-	iskota	iskota
steam (İng)	islim	islim	islim	islim
	-	isloven	isloven	isloven
spathi (Yun)	ispati	ispati	ispati	ispati
spermaceti (İt)	ispermeçet	ispermeçet	ispermeçet	ispermeçet
spinos (Yun)	ispinoz	ispinoz	ispinoz	ispinoz
sbirro (İt)	ispir	ispir	ispir	ispir
spiritisme (Fr)	ispiritisim	ispritzma	ispritzma	ispritzma
station (Fr)	istasyon	istasyon	istasyon	istasyon
statistique (Fr)	istatistik	istatistik	istatistik	istatistik
stavridi (Yun)	istavrit	istavrit	istavrit	istavrit
stavros (Yun)	istavroz	-	istavroz	istavroz
stiva (İt)	-	istif	istif	istif
steam (İng)	-	-	istim	istim
steambot (İng)	istimbot	istimbot	istimbot	istimbot
stringa (İt)	-	-	istinga	istinga
straglio (İt)	-	istralya	istralya	istralya
strongilos (Yun)	istrongilo	istrongilos	istrongilos	istrongilos
sporta (İt)	işporta	işporta	işporta	işporta
	-	-	isveçce	isveçce
	-	-	isveçli	isveçli
	-	isviçreli	isviçreli	isviçreli

Yeni harflere geçişin ilk yıllarında kelime başında h sesi bulunduran Batı kökenli kelimelerdeki bu sestem önce İmlâ Lûgatinde i sesinin türediği görülmektedir. Fransızca hydrophile kelimesi idrofil olarak yazılmaktadır. Bu durum 1943'te yeniden ele alınmış ve o yıl basılan Türkçe Sözlükte bu türden kelimelerin ön sesi korunarak h sesiyle yazılmıştır. Bu biçim bugün de varlığını korumaktadır.

Konu ile ilgili diğer örnekler şunlardır:

Orijinal	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1988
hydrophile (Fr)	idrofil	hidrofil	hidrofil
hydrogene (Fr)	idrojen	hidrojen	hidrojen
hydrothérapie(Fr)	idroterapi	hidroterapi	hidroterapi
hippodrome (Fr)	ipodrom	hipodrom	hipodrom
hippopotame (Fr)	ipopotam	-	hipopotam

B. İlk hecede ünlü türemesi

Kelime başında çift ünsüz bulunduran Batı kökenli kelimeler yeni harflere geçildiği ilk yıllarda özgün biçimine bağlı olarak arada dar ünlü türetilmeden bu tür kelimelere yer verilmiştir. 1943 baskılı Türkçe Sözlük'te bu durumun tamamen aksine bu kelimelerin çift ünsüzleri ayrış-

tırılarak ve araya dar ünlü koyarak bunlar Türk hece sisteme uydurulmuştur. Örnek olarak İmlâ Lûgatinde gramofon (Fr. gramophone) 1943 baskılı Türkçe Sözlükte gıramofon, 1969, 1983, 1988 baskılı Türkçe Sözlüklerde ise gene ilk şekle dönülmüş ve dar ünlüler kelimedden çıkarılmış, özgün biçimine biraz daha yaklaştırılmıştır.

Konu ile ilgili örnekler şunlardır:

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
dreadnought (Fr)	drednot	diretnot	dretnot	dretnot
groupe (Fr)	-	gurup	grup	grup
khristianos (Yun)	hıristiyan	hıristiyan	hıristiyan	hristiyan
club (İng)	kulüp, klüp	kulüp	kulüp	klüp

Aşağıdaki örneklerde ilk hecede ünlü türemesi esas olarak 1943 baskılı Türkçe Sözlükte görmekteyiz.

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
branda (İt)	-	bıranda	branda	branda
bravo (İt)	bravo	bıravo	bravo	bravo
brome (Fr)	brom	bırom	brom	brom
break, brekae (İng)	brik	bırik	brik	brik
bromure (Fr)	bromür	bıromür	bromür	bromür
bronche (Fr)	-	bıronş	bronş	bronş

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
bronchite (Fr)	bronşit	bironşit	bronşit	bronşit
bronze (Fr)	bronz	bıronz	bronz	bronz
Franc (Fr)	frank	fırank	frank	frank
flamma (İt)	flâma	filâma	flama	flama
filandra (İt)	flandra	filandra	flandra	flandra
flauto (İt)	flâvta	filâyta	flavta	flavta
phlegmon (Fr)	-	filegmon	flegmon	flegmon
fiorino (İt)	florin	filorin	florin	florin
floche (Fr) flush (İng)	floş	filoş	floş	floş
fleuret (Fr)	-	filöre	flöre	flöre
flirt (İng)	flört	filört	flört	flört
fluor (Fr)	-	filüor	flüor	flüor
glycose (Fr)	glükoz	glikoz	glikoz	glikoz
glycogène (Fr)	-	glikojen	glikojen	glikojen
glycosurie (Fr)	glükozüri	glikozüri	glikozüri	glikozüri
glycérine (Fr)	gliserin	giliserin	gliserin	gliserin
glaucanie (Fr)	-	gilokonie	glokoni	glokoni
gluten (Fr)	glüten	gilüten	glüten	glüten
graphique (Fr)	grafik	gırafik	grafik	grafik
graphite (Fr)	grafit	gırafit	grafit	grafit
graphologie (Fr)	-	gırafoloji	grafoloji	grafoloji
graphomètre (Fr)	grafometre	gırafometre	grafometre	grafometre
gramme (Fr)	gram	gıram	gram	gram

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
grammaire (Fr)	-	gıramer	gramer	gramer
grande (İt)	grandi	gırandi	grandi	grandi
granite (Fr)	granit	gıranit	granit	granit
grenat (Fr)	-	gıren	grena	grena
gréve (Fr)	grev	gırev	grev	grev
classique (Fr)	klasik	kılâsik	klasik	klasik
classeur (Fr)	klasör	kılasör	klasör	klasör
clavsen (Fr)	-	kılâvsen	klavsen	klavsen
clavier (Fr)	-	kılâvye	klâvye	klâvye
clinique (Fr)	linik	kılinik	linik	linik
chlore (Fr)	klor	kılor	klor	klor
chlorophylle (Fr)	-	kılorofil	klorofil	klorofil
chloroform (Fr)	kloroform	kıloroform	kloroform	kloroform
chloroplast (Fr)	-	kıloroplast	kloroplast	kloroplast
cloche (Fr)	-	kıloş	kloş	kloş
craniologie (Fr)	-	kıranoloji	kraniyoloji	kraniyoloji
cratère (Fr)	-	kıratere	krater	krater
cravat (Fr)	-	kıravat	kravat	kravat
credit (Fr)	kredi	kıredi	kredi	kredi
crème (Fr)	-	kırem	krem	krem
crema (İt)	-	kırema	krema	krema
crématorium (Fr)	krematoryum	kırematoryum	krematoryum	krematoryum
créosote (Fr)	-	kıreozot	kreozot	kreozot
crépe (Fr)	krep	kırep	krep	krep

Özgün biçim	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
crépon (Fr)	-	kırepon	krepon	krepon
crèche (Fr)	-	kıreş	kreş	kreş
croquis (Fr)	kroki	kıroki	kroki	kroki
chrome (Fr)	krom	kırom	krom	krom
chromatique (Fr)	-	kıromatik	kromatik	kromatik
chromatine (Fr)	-	kıromatin	kromatin	kromatin
chromatophore (Fr)	-	kıromatofor	kromatofor	kromatofor
chrometoplaste (Fr)	-	kıromoplast	kromoplast	kromoplast
chromosphère (Fr)	-	kıromosfer	kromosfer	kromosfer
chromosome (Fr)	-	kıromozom	kromozom	kromozom
chronaxie (Fr)	-	kıronaksi	kronaksi	kronaksi
chronologie (Fr)	-	kıronoloji	kronoloji	kronoloji
chronomètre (Fr)	kronometre	kıronometre	kronometre	kronometre
croiseur (Fr)	kruvazör	kıruvazör	kruvazör	kruvazör
xénon (Fr)	-	kısenon	ksenon	ksenon
xylophone (Fr)	-	kısilofon	ksilofon	ksilofon

C. Kelime içinde ünlü tercümesi

Fransızcadan Türkçeye gelen bandrole, appartement, express, imerialiste, imerialisme, film, physiologie vb. gibi kelimelerin o dildeki okunuşu esas alınırken imlâda değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Türkçeye daha yakın bir biçimde okunmak için hece artırımına gidilmiş ve bu tür kelimeler 1928 tarihli İmlâ Lûgatinde bandırol, apartıman, emperiyalizm, filim, fiziyoloji biçiminde tespit edilmiş, daha sonraki yıllarda bu iç sesteki ünlü türemesinden vaz geçilmiştir, bandrol, apartman, emperyalizm, film, fizyoloji

Konu ile ilgili örnekler şunlardır:

Özgün Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
appartement (Fr)	apartıman	apartman	apartman	apartman
banderole (Fr)	bandırol	bandırol	bandrol	bandrol
express (Lat.İng)	ekispres	ekspres	ekspres	ekspres
fantasia (Fr.It)	fantaziye	fantaziye	fantazyaya	fantazyaya
film (İng)	filim	filim	film	film
physonomie (Fr)	fiziyonomi	fizyonomi	fizyonomi	fizyonomi
station (Fr)	istasiyon	istasyon	istasyon	istasyon
collodium (Lat.)	kolodiyom	kolodyum	kolodyum	kolodyum
maquillage (Fr)	makiyaj	makiyaj	makyaj	makyaj
modulation (Fr)	modülasiyon	modülâsyon	modülasyon	modülasyon
papillon (Fr)	papiyon	-	papyon	papyon
pavillon (Fr)	paviyon	paviyon	pavyon	pavyon

Özgin Biçimi	İmlâ Lûgati 1928	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
radiateur (Fr)	radiyatör	radyatör	radyatör	radyatör
radio (Fr)	radiyo	radyo	radyo	radyo
radiogram (Fr)	radiyogram	radyogram	radyogram	radyogram
radium (Fr)	radiyom	radyum	radyum	radyum
radiotelegraphe (Fr)	radiyotelegraf	-	radyotelgraf	radyotelgraf
radiothérapie (Fr)	radiyoterapi	radyoterapi	radyoterapi	radyoterapi
socialisme (Fr)	sosiyalizm	sosyalizm	sosyalizm	sosyalizm
socialiste (Fr)	sosiyalist	sosyalist	sosyalist	sosyalist
sociologie (Fr)	sosiyoloji	sosyoloji	sosyoloji	sosyoloji
sociologue (Fr)	sosiyolog	sosyolog	sosyolog	sosyolog
chevalier (Fr)	şövaliye	şövalye	şövalye	şövalye
technicien (Fr)	teknisiyen	-	teknisyen	teknisyen
vélocipède (Fr)	velosipet	velosipet	velespit	velespit

Bunun yanında eskiden beri kelime içinde dar ünlüyü koruyan bazı örneklere de rastlamaktayız. Bir kaç örnek verelim: Yun. mandra > mandıra (Türkçe Sözlük 1988)

Ayrıca bunların yanında başka ters örneklere de rastlanmıştır. Fransızca garde-frein, garde-robe gibi kelimeleri 1928'deki İmlâ Lûgatinde gardfren, gardrop olarak yazılmıştır. Bu tür kelimelere 1988 baskılı Türkçe Sözlük, gardifren ve gardırop olarak yer vermektedir.

İKİZ ÜNLÜLERİ İÇEREN BATI KÖKENLİ KELİMELER

Bilindiği gibi Türkçede ikiz ünlü (Fr. diphtong) yoktur. Bu olay ancak Anadolu ağızlarında görülür.²⁴ Anadolu ağızlarında yalın veya eklerle genişletilmiş kelimelerin iç seslerinde ve ünlüler arasında bulunan h, y, v seslerinin kaybolmasıyla iki ünlü yan yana gelir.

Batı kökenli kelimelerin Türkçeye mal edilmesi sırasında bunun aksi bir gelişme görülür. Bu tür kelimeler Türkçeye aktarılırken arada v ve y sesleri türer. Bu sırada hece değişmesi de söz konusu olur. Araya giren y veya v sesi iki ünlüyü ayrıştırarak hecelere böler.

ia ~ iya diagramme (Fr) > diyagram

ie ~ iey différentiel (Fr) > diferansiyel

io ~ ioy biographie (Fr) > biyografi

iu ~ iyu diluvium (Fr) > dilüviyum

ua ~ uva konservatuvar (T.S. 1983) > konservatuvar

(-oire) conservatoire (Fr) (T.S. 1988)

(24) Z. Korkmaz. Nevşehir ve Yöresi Ağızları, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Yayını, Ankara 1963, 42 s.

	Özgün Biçimi	Türkçedeki Biçimi
ia ~ iya	diagramme (Fr)	diyagram
	dialogue (Fr)	diyalog
	diabété (Fr)	diyabet
	diaphragme (Fr)	diyafram
	diachronique (Fr)	diyakronik
	dialectique (Fr)	diyalektik
	dialyse (Fr)	diyaliz
	miasma (Fr)	miyasma
	bianeo (İt)	piyango
	pianist (Fr)	piyanist
	piazza (İt)	piyasa
	sia (Yun)	siya
	sciatique (Fr)	siyatik
	teatro (İt)	tiyatro
	via (İt)	viya
	viaduc (Fr)	viyadük
	fiacco (İt)	fiyasko
	fiasco (İt)	fiyasko
	fianco (İt)	fiyonk
ie ~ iye	différentiel (Fr)	diferansiyel
	hierarchie (Fr)	hiyerarşi
	heiroglyphe (Fr)	hiyeroglif

	Özgün Biçimi	Türkçe deki Biçimi	
io ~ iyo	bibliographe (Fr) bionique (Fr) biologie (Fr) diction (Fr) diffraction (Fr) direction (Fr) cardiographe (Fr) miocène (Fr) sioniste (Fr) tension (Fr) viola (Fr) violoncelle (Fr)	bibliyograf biyonik biyoloji diksiyon difraksiyon direksiyon kardiyograf miyosen siyonist tansiyon viyola viyolonsel	
iu ~ iyu	diluvium scandium sodium	dilüviyum skandiyum sodiyum	
ua ~ uva (oire)	conservatoire laboratoire observatoire	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1988
		konservatuvar	konservatuvar
		lâboratuvar	laboratuvar
	observatuvar	observatuvar	observatuvar

D İ Z İ N L E R

KARŞILAŞTIRMA LİSTESİ İLE İLGİLİ BİRKAÇ SÖZ

Batı kökenli kelimelerin imlâsında görülen gelişmeyi iki grup altında değerlendirebiliriz. 1928 yılında yapılan harf inkılâbını esas alarak bu grupları "Harf İnkılâbından Önceki Gelişmeler", "Harf İnkılâbından Sonraki Gelişmeler" diye iki başlık altında toplayabiliriz. Batı kökenli ve eski harfli kelimeler ile yeni harfli Batı kökenli kelimeleri inceleme bölümünde ayrı ayrı inceledik. "Harf İnkılâbından Sonraki Gelişmeler" ile ilgili örnekleri ise değişmelerdeki seyri belirtmek için ayrıca ekte görülebileceği gibi bir liste halinde verdik. Böylece kaynaklardan çıkarılan her kelimedeki değişiklik, yan yana gelmiş ve gelişme daha açık şekilde görülme imkânına kavuşmuştur. Ele aldığımız malzemenin tamamını fazla yer işgal eder diye vermedik. Listede yer alan kelimeler, daha çok inceleme bölümünde ele aldığımız çeşitli dil olaylarını aksettiren ve imlâsında değişiklik olan kelimelerdir. Bu listeyi yapmaktaki asıl amacımız, hem tarihî gelişmeyi bir sıra üzerinde göstermek hem de Türkçenin kurallarına uyarken, Batı kökenli kelimelerin ne gibi değişiklikler geçirmiş olduğunu sergilemektir. Burada yalnızca kelimenin yalın şekli alınmış, elden geldiğince Türkçe eklerle kurulmuş türevlere yer verilmemiştir. Listenin bir başka ilginç yanı, başlangıçta kullanılan bazı Batı kökenli kelimelerin son yıllarda terk edilmiş olmasının açıkça görülmesidir.

Bu listede birçok Batı kökenli kelime yer almaktadır. Listede yer almayan bu tür kelimelerden bir kısmı kaynaklarımızda geçmemiştir. Bir kısmı ise 1928'den 1988'a kadar imlâsında herhangi bir değişiklik olmayan kelimelerdir. Benzeri örnekler şunlardır: abone, avantür, futbal, apandist, adaptasyon, baskül, bando, banka gibi.

Bir kısmı ise, özellikle 1950'li yıllardan sonra süratle Türkçeye geçen kelimelerdir.

Listede kısa çizgi ile belirttiğim ve yok anlamına gelen kelimeler hiç kullanılmamış demek değildir, taranın gazetelerde rastlanmamış demektir. Bunun yanında adiyo, antipirin ve aranje örneklerinde olduğu gibi bu kelimelerin sözlüklerde yer almaması, bunların dilden çıkarılmak istendiği anlamına gelmektedir.

Öte yandan akustik örneğinde olduğu gibi kelimelerin Yunanca özgün biçimiyle değil de, Türkçeye Fransızcadan geçmiş biçimleri esas alınmıştır.

Burada bir nokta daha belirtmek istiyorum, Cumhuriyet ve Hakimiyet-i Milliye gazetelerinde yer alan kelimeler eğer İmlâ Lûgatinde gösterilmemişse bu tür kelimelerin İmlâ Lûgatinde kullanılmamış demek değildir, bu tür kelimeler 1988 tarihli Türkçe sözlüğü göre değişmemiştir. Örnek olarak komünist, bakteriyoloji ve enteresen gibi kelimeleri verebiliriz. Bu tür kelimelerde imlâ bakımından bir değişiklik olmamıştır.

DİZİN I

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ İlgatı 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
agente (İt)	acenta	acenta	acenta	acenta	acente	acente
addiyo (İt)	adiyo	-	-	-	-	-
aero club (İng)	-	-	aero kulüp	-	-	-
aeroplane (Fr)	aeroplan	-	-	-	-	-
aconit (Fr)	akonit	-	-	-	-	-
acoustique (Fr)	-	-	akostik (ğine)	akustik	akustik	akustik
électrique (Fr)	-	alektrikî	-	elektrik	elektrik	elektrik
aluminium (Fr)	alüminyum	-	1* aliminyom 2* alüminyum	alüminyum	alüminyum	alüminyum
antagonisme (Fr)	-	-	antagonizm	-	-	antagonizma
antichambre (Fr)	-	antichambr	-	-	-	-
antipyrine (Fr)	antipirin	-	-	-	-	-
appartement (Fr)	apartıman	apartıman	apartıman	apartman	apartman	apartman

1* Hakimiyet-i Milliye, 8 Haziran 1931, (S.5) aliminyom

2* Hakimiyet-i Milliye, 21 Mayıs 1931, (S.2) alüminyum

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
arrangér (Fr)	-	-	aranje	-	-	-
armateur (Fr)	armator	-	-	armatör	armatör	armatör
atelier (Fr)	-	atelya	atelye	atelye	atölye	atölye
bactériologie (Fr)	-	bakteriyoloji	-	bakteriyoloji	bakteriyoloji	bakteriyoloji
bactériologue (Fr)	bakteriyolok	-	-	bakteriyolog	bakteriyolog	bakteriyolog
banderole (Fr)	bandırol	-	-	bandırol	bandrol	bandrol
basso (İt)	baso	-	-	basso	bas	bas
bonbon (Fr)	bombon	-	-	-	bonbon	bonbon
bouddhisme (Fr)	budism	-	-	budizm	budizm	buddhizm
boudhiste (Fr)	budist	-	-	budist	budist	buddhist
buffet (Fr)	-	buffet	-	büfe	büfe	büfe
bourgeois (Fr)	-	-	bürjuva	burjuva	burjuva	burjuva

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
general (Alm.Fr)	-	general	general	general	general	general
zincographe (Fr)	çinkoğraf	-	-	çinkograf	çinkograf	çinkograf
zincographie (Fr)	çinkoğrafi	-	-	çinkografi	çinkografi	çinkografi
dantelle (Fr)	-	dantelâ	-	dantelâ	dantel-dantela	dantel-dantelâ
déisme (Fr)	deism	-	-	-	-	-
deiste (Fr)	deist	-	-	-	-	-
démagogue (Fr)	demagok	-	-	demagog	demagog	demagog
démonstration (Fr)	-	-	demonstrasyon	-	-	demonstrasyon
deopside (İt)	depozito	-	-	depozito	depozit=depozito	depozit=depozito
detective (İng)	detektiv	-	-	-	dedektif	detektif

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
diesel (Alm)	-	-	diesel	-	dizel	dizel
discipline (Fr)	dissiplin	-	-	disiplin	disiplin	disiplin
dreadnought (Fr)	drednot	-	-	diretnot	dretnot	dretnot
dressoir (Fr)	-	dressoir	-	-	-	-
dualisme (Fr)	düalizm	-	-	-	düalizm	düalizm
duetto (İt)	duetto	-	-	duetto	duetto	-
duplicata (Fr)	düplikata	-	-	-	-	-
egoisme (Fr)	-	-	egoizma	-	egoizm	egoizm
exercice (Fr)	egzersis	-	-	-	egzersiz	egzersiz
inflation (Fr)	enflasyon	-	-	enflasyon	enflasyon	enflasyon
express (İng.Lat)	-	ekispres	-	ekspres	ekspres	ekspres

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
electro (Fr)	-	-	elektro	-	-	-
electrotherapie (Fr)	-	elektroterapi	-	-	-	-
hémorragie (Fr)	emoraji	-	-	-	-	-
impérialiste (Fr)	-	-	emperyalist	-	emperyalist	emperyalist
impéryalisme (Fr)	-	-	emperyalizm	-	emperyalizm	emperyalizm
induction (Fr)	endüksiyon	-	-	-	endüksiyon	endüksiyon
inquisition (Fr)	-	-	enkizisyon	-	engizisyon	engizisyon
inspecteur (Fr)	enspektör	-	-	-	-	-
intéressant (Fr)	-	-	enteressan	-	enteresan	enteresan
interligne (Fr)	enterlin	-	-	-	-	-

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ İlgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
interview (İng)	enterviyu	-	-	-	-	-
stimatore (İt)	estimator	-	-	istimator	istimator	istimator
ethnographie (Fr)	-	-	etnoğrafya	-	etnografya	etnografya
évolution (Fr)	evolüsyon	-	-	-	-	-
exotique (Fr)	-	-	exotique	-	egzotik	egzotik
extensif (Fr)	-	-	extenziv	-	-	-
fabricateur (Fr)	fabrikator	-	fabrikatör	fabrikator	fabrikatör	fabrikatör
fanatisme (Fr)	fanatizm	-	-	-	fanatizm	fanatizm
fantaisie (Fr)	-	fantazi	-	fantezi	fantezi	fantezi
fantasia (Fr.İt)	fantaziye	-	-	fantaziye	fantazyaya	fantazyaya
fascisme (Fr)	faşizm	-	-	faşizm	faşizm	faşizm

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lügati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
feldmarschal (Alm)	feldmareşel	-	-	feldmareşal	feldmareşal	-
fémînisme (Fr)	feminizm	-	-	feminizm	feminizm	fémînisizm
philosophe (Fr)	feylesof filosof	-	-	filozof	filozof	filozof
philanthrope (Fr)	filantropi	-	-	-	-	filântrop
filature (Fr)	filatir	-	-	-	-	-
fil d'Ecosse (Fr)	fildekos	-	-	fildekoz	fildekoz	fildekoz
film (İng)	filim	-	-	filim	film	film
philologue (Fr)	filolok	-	-	filolog	filolog	filolog
flottiglia (İt)	filotilâ	-	-	filotillâ	filotilla	filotilla
fienco (İt)	fiyonga	-	-	fiyonga	fiyonk	fiyonk
physiographie (Fr)	fiziyografi	-	-	-	-	-
physiologie (Fr)	fiziyoloji	-	-	fiziyoloji	fizyoloji	fizyoloji

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lügati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
physionemie (Fr)	fiziyonomi	-	-	fizyonomi	fizyonomi	fizyonomi
fuco (İt)	foga	-	-	-	-	-
falcon (İng)	folkon	-	-	-	-	-
fondo (İt)	fondo	-	-	fonda	fonda	fonda
phonographe (Fr)	fonograf	-	-	fonograf	fonograf	fonograf
phonographie (Fr)	fonografi	-	-	fonografi	fonografi	fonografi
forum (Lat)	foron	-	-	forum	forum	forum
photographe (Fr)	fotograf	fotograf	-	fotoğraf	fotoğraf	fotograf
	fotografçı	-	-	fotoğrafçı	fotoğrafçı	fotografçı
	-	-	fotografhane	-	fotografhane	-
fotografia (İt)	fotografya	-	-	fotografya	-	-
franc-maçon (Fr)	framason	-	-	-	-	-

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgatı 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
	franmasonluk	-	-	-	-	-
free board (İng)	fribort	-	-	-	fribord	fribord
pfund (Alm)	funt	-	-	-	-	-
fumoir (Fr)	fumuar	-	-	-	-	-
galvanisme (Fr)	galvanism	-	-	galvanizm	galvanizm	galvanizm
garde-fren (Fr)	gardfren	-	-	gardifren	gardifren	gardifren
garde-robe (Fr)	gardrop	gardrop	-	gardırop	gardırop	gardırop
glycose (Fr)	glüköz	-	-	glikoz	glikoz	glikoz
glycosurie (Fr)	glüközürü	-	-	glikozürü	glikozürü	glikozürü
graphie (Fr)	grafi	-	-	-	-	-
graphophone (Fr)	grafofon	-	-	-	-	-

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
groupe (Fr)	-	grup	gurup	gurup	grup	grup
hélium (Fr)	helyom	-	-	heleyum	helyum	helyum
héliostat (Fr)	helyosta	-	-	helyosta	-	-
khristianos (Yun)	hıristiyan	hıristiyan	hıristiyan	hıristiyan	hıristiyan	hıristiyan
scorzo (İt)	ıskarso	-	-	-	-	-
skorpidi (Yun)	ıskorpit	-	-	ıskorpit	ıskorpit	ıskorpit
idéeforce (Fr)	-	-	idéeforce	-	-	-
idéologue (Fr)	ideolok	-	-	ideolog	ideolog	ideolog

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lügati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
hydrophile (Fr)	idrofil	-	-	hidrofil-idrofil	hidrofil	hidrofil
hydrogene (Fr.Yun)	idrojen	-	-	hidrojen	hidrojen	hidrojen
hydrothérapie (Fr)	idroterapi	-	-	hidroterapi	hidroterapi	hidroterapi
hygroscop (Fr)	igroskop	-	-	higroskop	higroskop	higroskop
illustration (Fr)	-	-	illustration	-	-	-
impérialisme (Fr)	-	-	impérializm	-	empéryalizm	empéryalizm
industrialiser(Fr)	-	-	industrialisé	-	-	-
initiative (Fr)	inisiyativ	-	-	inisiyativ	inisiyatif	inisiyatif
initiale (Fr)	inisiye	-	-	-	-	-
investor (İng)	-	-	investor	-	-	-
hypnotisme (Fr)	ipnotizm	-	-	ipnotizma	ipnotizma	ipnotizma

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
hippodrome (Fr)	ipodrom	-	-	hipodrom	hipodrom	hipodrom
hypocondrie (Fr)	ipokondri	-	-	-	-	-
hipoptame (Fr)	ipopotam	-	-	-	hipopotam	hipopotam
irrigateur (Fr)	irrigatö	-	-	irrigatör	-	-
sconto (İt)	-	iskonto	iskonto	iskonto	iskonto	iskonto
spectroscope (Fr)	-	ispektroskop	-	spektroskop	spektroskop	spektroskop
spire (Fr)	ispire	-	-	-	-	-
sbirro (İt)	ispiri	-	-	ispir	ispir	ispir
spiritisme (Fr)	ispiritisim	-	-	ispiritizma	ispiritizma	ispiritizma
staphylocoque (Fr)	-	istafölokok	-	-	stafilokok	stafilokok
stampa (İt)	istampa	-	-	istampa	istamp	istampa

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lügati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
station (Fr)	istasyon	-	istasyon	istasyon	istasyon	istasyon
statuquo (Lat)	-	istatoko	-	istatüko	statüko	statük
stearin (Fr)	istearin	-	-	istearin	stearin	stearin
sténographe (Fr)	istenograf	-	-	-	stenograf	stenograf
sténographie (Fr)	istenografı	-	-	istenografı	stenografı	stenografı
stereoscopique (Fr)	istereoskop	-	-	istereoskop	stereoskop	stereoskop
stéreatipi (Fr)	istereotipi	-	-	istereotipi	stereotipi	stereotipi
stérilisé (Fr)	isterilize	-	-	isterilize	sterilize	sterilize
sterling (İng)	isterlin	isterlin	isterlin	isterlin	sterlin	sterlin
stock (İng)	-	-	istok	ıstok	stok	stok
strongilos (Yun)	istronaça	-	-	-	-	-
	istrongilo	-	-	istrongilos	istrongilos	istrongilos

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
jabot (Fr)	jaba	-	-	-	-	-
japonais (Fr)	-	japonez	-	-	japone	japone
jardinière (Fr)	jardiniyer	-	-	-	-	-
general (Alm)	jeneral	-	jeneral	general	general	general
jersey (Fr)	jenerallik	-	-	-	generallik	generallik
	-	jerse	-	jerse	jerse	jerse
gabinetto (İt)	kabineto	-	-	-	-	-
kaléidoscope (Fr)	-	-	kaleidoskop	-	kaleydiskop	kaleydoskop
calcium (Fr)	kalsiyom	-	-	kalsiyum	kalsiyum	kalsiyum
canovaccio (İt)	kanaviçe	-	-	kanava-kanaviçe	kanava-kanaviçe	kanava-kanaviçe
capsule (Fr)	kapsol	-	-	kapsül	kapsül	kapsül

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
capsula (Fr)	kapsoll	-	-	kapsol	-	-
boccaporta (İt)	kapurta	-	-	kapurta	kaporta	kaporta
carambouillage (Fr)	karambolaj	-	-	-	-	-
cartographe (Fr)	kartograf	-	-	kartograf	kartograf	kartograf
cartographie (Fr)	kartografi	-	-	kartografi	kartografi	kartografi
cartographique (Fr)	kartografik	-	-	kartografik	kartografik	kartografik
carte de visite (Fr)	kartvizit	-	-	kartvizit	kartvizit	-
catalogue (Fr)	kataloğ	-	-	katalog	katalog	katalog
casino (İt)	kazino-gazino	-	-	kazino-gazino	gazino	gazino
kilindros (Yun)	kazinocu kilindro kilindir	-	-	kazinocu	gazinocu	gazinocu
kilomètre (Fr)	-	kilometro	kilmetro	kilometre	kilometre	kilometre
kilovolt (Fr)	-	-	kilovalık	kilovat	kilovolt	kilovolt

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ İlgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
collection (Fr)	kolleksiyon	-	-	keleksiyon	koleksiyon	koleksiyon
collectif (Fr)	kollektif	-	kollektif	kollektif	kollektif	kollektif
collectivisme (Fr)	kollektivism	-	-	kollektivizm	kollektivizm	kollektivizm
collecteur (Fr)	kollektör	-	-	-	kollektör	kollektör
collodium (Lat)	kolodiyom	-	-	kolodyum	kolodyum	kolodyum
colonial (Fr)	-	-	1* kolonial 2* kolonyal	-	kolonyal	kolonyal
colossal (Fr)	kolosal	-	-	-	-	-
comissire (Fr)	-	komiser	-	komiser	komiser	komiser
commutateur (Fr)	komütatör	-	-	-	komütatör	komütatör
compartment (Fr)	kompartmentan	-	-	kompartmentan	kompartmentan	kompartmentan
comprime (Fr)	kompromi	-	-	kompriime	kompriime	kompriime
communisme (Fr)	komünizm	-	-	komünizm	komünizm	komünizm

1* Hakimiyet-i Milliye, 1 Haziran 1931 (S.5) manşet "kolonyal"

2* Hakimiyet-i Milliye, 1 Haziran 1931 (S.5) haber metni "kolonial"

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
communiste (Fr)	-	kominist	kominist	kominist	kominist	kominist
commission (Fr)	komisyon	-	-	komisyon	komisyon	komisyon
conducteur (Fr)	kondöktör	kondöktör	-	kondöktör	kondöktör	kondöktör
conservatoire (Fr)	konservatuvar	-	-	konservatuvar	konservatuvar	konservatuvar
consortium (Fr)	konsorsiyom	konsorsiyom	1* konsorsiyom 2* konsorsiyom 3* konsörsiyom	konsorsiyum	konsorsiyum	konsorsiyum
consulto (İt)	konsolto	-	-	konsulto	konsulto	konsulto
continent (Fr)	-	-	kontinan	-	-	-
kontos (Yun)	kontoş	-	-	kontes	kontes	kontes
contes (Fr)	kontör	-	-	-	-	-
contour (Fr)	konuşmento	-	-	konişmento	konişmento	konişmento
conscimento (İt)	kordele	-	-	kordele	kurdele	kurdele
cordella (İt)						

1* Hakimiyet-i Milliye, 29 Birinci Kanun 1931, s.3, konsorsiyom

2* Hakimiyet-i Milliye, 20 Mayıs 1931, s.2, konsorsiyom

3* Hakimiyet-i Milliye, 28 Kanunusani 1931, s.4, konsörsiyom

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
corridor (Fr)	-	koridor	-	koridor	koridor	koridor
cosmétique (Fr)	kosmetik	-	-	-	kozmetik	kozmetik
cosmogonie (Fr)	kosmogoni	-	-	kozogoni	kozogoni	kozogoni
cosmographie (Fr)	kosmoğrafya	-	-	kozmoğrafya	kozmoğrafya	kozmoğrafya
cosmologie (Fr)	kosmoloji	-	-	kozoloji	kozoloji	kozoloji
cosmopolit (Fr)	kosmopolit	-	-	kozpolit	kozpolit	kozpolit
cautériser (Fr)	koterize	-	-	-	-	-
credo (Fr)	kredo	-	-	-	-	-
crepe de chine (Fr)	krepdöşin	-	-	-	-	-
croiseur (Fr)	-	krovazör	-	kruvazör	kruvazör	kruvazör
club (Fr.İng)	kulüp-klip	-	kulüp	kulüp	kulüp	klüp
commander (İng)	kumandar	-	-	-	-	-

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
komanderia (İt)	kumandarya	-	-	kumandarya	-	-
contrat (Fr)	kuntrat	-	-	kontrat-kunturat	kontrat	kontrat
copal (İng)	kunturatlı kupal	-	-	- kopal	kontratlı kopal	kontratlı kopal
laboratoire (Fr)	-	laboratuvar	-	lâboratuvar	laboratuvar	lâboratuvar
larghetto (İt)	largetto	-	-	lâretto	largetto	larghetto
laudanum (Fr)	-	lavdanum	-	lâvdanum	lavdanum	lâvdanum
oseria (İt)	lostarya	-	-	-	-	-
lazzaetto (İt)	lazareto	-	-	-	-	-
linoléum (Fr)	linoleom	-	-	linoleom	linolyum	linolyum
lithographe (Fr)	litoğraf	-	-	-	-	-

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lügati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
lithos-graphe (Yun)	litoğrafi	-	-	litografi	litografi	litografi
lithos-graph (Yun)	litoğrafya	-	-	litoğrafya	litoğrafya	litoğrafya
logarithme (Fr)	litoğrafyacı	-	-	litoğrafyacı	litoğrafyacı	litoğrafyacı
lock-out (İng)	logaritme	-	-	logaritma	logaritma	logaritma
magistral (Fr)	lokaut	-	-	lokavt	lokavt	lokavt
macchina (İt)	majistral	-	-	-	-	-
maquillage (Fr)	makina-makine	makina	makina	makine-makina	makine	makine
manipulation (Fr)	makiyaj	-	-	makiyaj	makiyaj	makiyaj
mantiglia (İt)	manipülasyon	-	-	-	-	-
magnétiser (Fr)	mantilye	-	-	mantilye	-	-
	manyetizör	-	-	-	-	-

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
massage (Fr)	massaj	-	-	masaj	masaj	masaj
massif (Fr)	-	massif	-	-	masif	masif
maestro (İt)	mayestro	-	-	mayestro	maestro	maestro
medium (Fr)	mediyon	-	-	medyum	medyum	medyum
métropolit (Fr)	-	metropolid	-	metropolit	metropolit	metropolit
mètre (Fr)	-	metro	-	metre	metre	metre
microcosme (Fr)	mikrokosm	-	-	-	-	-
modernisme (Fr)	moderism	-	-	-	-	-
modulation (Fr)	modilasiyon	-	-	modilâsiyon	modilasyon	modilâsiyon
monisme (Fr)	monism	-	-	monozizm	monizm	monizm
monologue (Fr)	monolok	-	-	monolog	monolog	monolog
monoplane (Fr)	monoplan	-	-	-	-	-

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
monteur (Fr)	montör	-	-	-	-	-
moratorium (Fr)	moratoryom	-	moratoryum	moratoryum	moratoryum	moratoryum
moteur (Fr)	motör	motör	motör	motor-motör	motor	motor
mobilia (İt)	-	möbille	-	mobilya	mobilya	mobilya
monsieur (Fr)	müsyü	mösüö	-	mösyü	mösyö	mösyü
musica (İt)	-	muzika	-	mızika	mızika	mızika
musical (Fr)	-	muzikal	-	-	müzikal	müzikal
mouflon (Fr)	-	miflon	-	miflon	miflon	miflon
naturalisme (İt)	naturalism	-	-	-	naturalizm	naturalizm
navigation (Fr)	navigasyon	-	-	-	-	-
nécropole (Fr)	nekropol	-	-	-	-	-

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lügati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
nihilisme (Fr)	nihilizm	-	-	nihilizm	nihilizm	nihilizm
numérotage (Fr)	numerotaj	-	-	-	-	-
obstruction (Fr)	obstrüksiyon	-	-	-	obstrüksiyon	obstrüksiyon
office (Fr)	-	-	offis	ofis	ofis	ofis
ombra (It)	ombre	-	-	ombra	ombra	ombra
objectif (Fr)	-	-	opjektif	objektif	objektif	objektif
opportunisme (Fr)	oportünizm	-	-	-	oportünizm	oportünizm
obstruction (Fr)	-	opströksiyon	-	-	obstrüksiyon	obstrüksiyon
optimisme (Fr)	optimizm	-	-	-	optimizm	optimizm
organisé (Fr)	-	-	organize	-	-	-
autogestion	otosigjestiyon	-	-	-	otogestiyon	otogestiyon

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
pagouros (Yun)	pağurya	-	-	pavurya	pavurya	pavurya
palanco (İt)	palanko	-	-	palanga	palanga	palanga
palla di stoppa (İt)	palasturpa	-	-	-	-	-
palo-stoppa						
panthéisme (Fr)	panteizm	-	-	panteizm	panteizm	panteizm
papas (Yun)	-	-	papas	papaz	papaz	papaz
papillon (Fr)	papiyon	-	-	-	papyon	papyon
parasite (Fr)	parasit	-	-	parazit	parazit	parazit
pardessus (Fr)	-	pardesü	-	pardesü	pardösü	pardösü
parlementaire (Fr)	parlmanter	-	-	-	parlamentar	parlâmenter
patent (İng)	patenta	-	-	patenta	patent	patent
pavillon (Fr)	paviyon	-	-	paviyon	pavyon	pavyon

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
pédagoge (Fr)	pedagok	-	-	-	pedagog	pedagog
pellicule (Fr)	pelikül	-	-	-	-	-
périodique (Fr)	-	-	periyodik	-	periyodik	periyodik
pessimisme (Fr)	pessimism	-	-	-	pesimizm	pesimizm
plan (Fr)	-	-	plan	plân	plan	plân
psychologie (Fr)	-	-	1* psikoloji 2* psikoloji	psikoloji	psikoloji	psikoloji
bianco (İt)	-	piyanko	-	piyango	piyango	piyango
peau de suède (Fr)	-	podüsüt	-	podöstiet	podüstiet	podöstiet
parfumerie (Fr)	-	porfümörî	-	-	parfümeri	parfümeri
porcelaine (Fr)	-	porslen	-	porselen	porselen	porselen
poutrelle (Fr)	-	-	potrel	potrel	putrel	putrel
positivisme (Fr)	pozitivizm	-	-	pozitivizm	pozitivizm	pozitivizm

1* Hakimiyet-i Milliye, 22 Mart 1931, s.2, psikoloji

2* Hakimiyet-i Milliye, 29 Birinci karın 1931, s.4, psikoloji

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lügati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
pragmatisme (Fr)	pragmatism	-	-	-	pragmatizm	pragmatizm
production (Fr)	-	produksyon	-	-	produksiyon	produksiyon
programme (Fr)	-	-	program	program	program	program
projection (Fr)	-	-	projeksiyon	projeksiyon	projeksiyon	projeksiyon
propaganda (İt)	-	-	propaganda	propaganda	propaganda	propaganda
pudding (Fr.İng)	pundinga	-	-	puding	puding	puding
pullman (İng)	pullman	-	-	-	pulman	pulman
purgatif (Fr)	pürgatif	-	-	-	-	-
puro (İt)	-	püro	-	-	puro	puro
radiateur (Fr)	radiyatör	-	-	radyatör	radyatör	radyatör
radio (Fr)	radiyo	-	-	radyo	radyo	radyo

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ İlgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
radiotéléphone (Fr)	radiyotelefonu	-	-	radotelefon	radotelefon	radotelefon
radiothérapie (Fr)	radiyoterapi	-	-	radoterapi	radoterapi	radoterapi
radiogram (Fr)	radiyogram	-	-	radiogram	radiogram	radiogram
radiotelegraphie (Fr)	radiyotelegrafi	-	-	-	radiotelegraf	radiotelegraf
radium (Fr)	radiyum	1* radium 2* radyom	-	radyum	radyum	radyum
rationalisme (Fr)	rasyonalizm	-	-	-	rasyonalizm	rasyonalizm
réalisme (Fr)	realizm	-	-	-	realizm	realizm
reassurance (Fr)	-	reasurans	reasürans	reasürans	reasürans	reasürans
referendum (Fr)	referandom	-	-	referandum	referandum	referandum
registre (Fr)	-	-	rejister	-	-	-
risturno (İt)	-	-	risturn	-	-	-
role (Fr)	-	-	rolu	rol	rol	rol

1* Cumhuriyet, 17 Teşrin-i evvel 1930, S.6, radium

2* Cumhuriyet, 10 Teşrin-i evvel 1930, S.3, radyom

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ İlgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
romantisme (Fr)	romantism	-	-	romantizm	romantizm	romantizm
record (Fr)	-	rökor	rökor	rekör	rekör	rekör
skamonesa (Yun)	sakamonya	-	-	-	-	-
sanatorium (Fr)	sanatoryom	-	-	sanatoryum	sanatoryum	sanatoryum
sansualisme (Fr)	sansüalizm	-	-	-	sansüalizm	sansüalizm
celluloid (Fr)	sellüloit	-	-	selüloit	selüloit	selüloit
servizi (İt)	selvise	-	-	-	selviçe	selviçe
cérium (Fr)	seryom	-	-	seryum	seryum	seryum
cigaro (İsp)	-	-	siğaret	sigara	sigara	sigara
sicurta (İt)	-	-	sigorta	sigorta	sigorta	sigorta
silicium (Fr)	silisyom	-	-	silisyum	silisyum	silisyum

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lîgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
sinara (Yun)	sinare	-	-	sinara	sinara	sinara
sinécure (Fr)	sinekür	-	-	-	-	-
cinematographe (Fr)	sinematografr	-	-	sinematograf	sinematograf	sinematograf
sismographe (Fr.Yun)	sismografr	-	-	sismograf	sismograf	sismograf
siyonisme (Fr)	siyonism	-	-	siyonizm	siyonizm	siyonizm
snobisme (Fr)	snobism	-	-	-	-	-
socialisme (Fr)	soysiyalizm	-	-	sosyalizm	sosyalizm	sosyalizm
socialiste (Fr)	sosiyalist	-	-	sosyalist	sosyalist	sosyalist
sociologie (Fr)	sosiyoloji	-	-	sosyoloji	sosyoloji	sosyoloji
sociologue (Fr)	sosiyolok	-	-	sosyolog	sosyolog	sosyolog
speculation (Fr)	-	-	speküllasyon	speküllasyon	speküllasyon	speküllasyon
spécial (Fr)	-	spesial	-	-	-	-

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lügati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
sportman (İng)	sportsmen	-	-	sportmen	sportmen	sportmen
stadium (Lat)	stadyom	stadyom	1* stadyom 2* stadyom	stadyum	stadyum	stadyum
stagiare (Fr)	stajier	-	-	stajyer	stajyer	stajyer
standard (İng)	-	-	standard	-	standart	standart
stratosphère (Fr)	-	-	stratosphère	-	stratosfer	stratosfer
süede (Fr)	-	suet	-	süet	süet	süet
subconscient (Fr)	subkonisyan	-	-	-	-	-
subliminal (Fr)	subliminal	-	-	-	-	-
substratum (Fr)	substratom	-	-	-	-	-
sufrette (İng)	süfrajjet	-	-	süfrajjet	-	-
suralimentation (Fr)	süralimentasyon	-	-	-	-	-
sumaturel (Fr)	sürmatürel	-	-	-	-	-

1* Hakimiyet-i Milliye, 23 Kanunusani 1931, S.4, "stadyom"

2* Hakimiyet-i Milliye, 31 Kanunusani 1931, S.8, "stadyom"

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lîgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
suspensoir (Fr)	süspansuvar	-	-	-	-	-
chartreuse (Fr)	şartroz	-	-	şartroz	-	-
chauvinisme (Fr)	şovinizm	-	-	-	şovenizm	şovenizm
chevalier (Fr)	şövaliye	-	-	şövalye	şövalye	şövalye
technicien (Fr)	teknisiyen	-	-	-	teknisiyen	teknisiyen
téléphone (Fr)	-	telephone	-	telefon	telefon	telefon
terminus (Fr)	terminüs	-	-	-	-	-
topographie (Fr)	-	-	topoğrafik	-	topografya	topografya
topographie (Fr)	topografya	-	-	-	topografya	topografya
torpedo (İng)	torpito	torpito	-	torpido	torpido	torpido

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ Lûgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
torpilleur (Fr)	torpiyör	-	-	-	-	-
trompette (Fr)	trampete	-	-	trampete	trampet	trampet
tremolite (Fr)	tremolo	-	-	tremolit	tremolit	tremolit
trimestre (Fr)	trimestr	-	-	-	-	-
trio (İt)	triyo	-	-	triyo	triyo	trio
tourne-sol (Fr)	turnsol	-	-	turnsol	turnsol	turnusol
ultramicroscope (Fr)	-	ultramikroskop	-	-	-	-
urologue (Fr)	-	urolog	-	-	ürolog	ürolog
humanisme (Fr)	ümanizm	-	-	humanizm	hümanizm	hümanizm
humanist (Fr)	ümanist	-	-	-	hümanist	hümanist
uniforme (Fr)	üniforma	-	-	üniforma	üniforma	üniforma

Kelimenin Özgün İmlâsı	İmlâ İlgati 1928	Cumhuriyet Gazetesi 1930	Hakimiyet-i Milliye G.1931	Türkçe Sözlük 1943	Türkçe Sözlük 1983	Türkçe Sözlük 1988
uranium (Fr)	üranyom	-	-	üranyum	uranyum	uranyum
vandalisme (Fr)	vandalizm	-	-	vandalizm	vandalizm	vandalizm
vélodrome (Fr)	velodrom	-	-	-	-	-
vélocipéde (Fr)	velosipet	-	-	velosipet	velespit	velespit
velour schiffon(Fr)	velurşifon	-	-	-	-	-
vernir (Fr)	verni	-	-	vernik	vernik	vernik
verst (Fr)	verst	-	-	-	-	-
vertige (Rus)	vertij	-	-	-	-	-
vice-consul (Fr)	viskonsül	-	-	-	-	-
violoncelle (Fr)	-	-	viyonlonşel	viyolonsel	viyolonsel	viyolonsel

DİZİN II

CUMHURİYET GAZETESİ
1930

Kelime	Gün	Sayfa
acenta	1 Kânunuevvel	3
alektrikî	8 Teşrinievvel	6
antichambr	19 Teşrinievvel	5
apartıman	4 Kânunuevvel	7
atelya	7 Teşrinievvel	6
bakteriyoloji	1 Kânunuevvel	5
buffet	19 Teşrinievvel	5
ceneral	17 Teşrinievvel	2
dantelâ	19 Teşrinievvel	5
dresoir	28 Kânunuevvel	5
ekispres	8 Teşrinievvel	1
elektroterapi	5 Teşrinievvel	8
fantazi	7 Teşrinievvel	6
fotoğraf	2 Kânunuevvel	1
gardrop	5 Teşrinievvel	5
grupu	4 Kânunuevvel	1
hristiyan	5 Kânunuevvel	4
iskonto	10 Teşrinievvel	2
istafolokok	27 Kânunuevvel	6
istatoko	17 Teşrinievvel	2
isterlin	7 Kânunuevvel	6
japonez	19 Teşrinievvel	5

Cumhuriyet

Kelime	Gün	Sayfa
jerse	19 Teşrinievvel	5
kilometro	9 Teşrinievvel	2
komiseri	2 Kânunuevvel	2
komünist	4 Kânunuevvel	2
kondaktör	9 Teşrinievvel	2
konsorsiyom	3 Kânunuevvel	2
koridoru	5 Teşrinievvel	7
krovazör	7 Kânunuevvel	7
laboratuvar	8 Teşrinievvel	6
lavdanum	7 Teşrinievvel	4
makina	7 Teşrinievvel	3
massif	19 Teşrinievvel	5
metropolid	14 Teşrinievvel	1
metro	9 Teşrinievvel	2
motör	2 Kânunuevvel	2
möble	19 Teşrinievvel	5
mösüö	7 Teşrinievvel	3
muzika	7 Teşrinievvel	3
muzikal	5 Teşrinievvel	6
müflon	4 Kânunuevvel	8
pardesü	4 Kânunuevvel	8
piyanko	11 Teşrinievvel	3

Cumhuriyet

Kelime	Gün	Sayfa
podüsüt	19 Teşrinievvel	5
porfumöri	30 Kânunuevvel	5
porslen	5 Teşrinievvel	5
produksyon	10 Teşrinievvel	4
püro	13 Teşrinievvel	4
radium	7 Kânunuevvel	8
radyom	10 Teşrinievvel	3
reasurans	17 Teşrinievvel	2
rökor	8 Kânunuevvel	1
spesial	7 Teşrinievvel	6
stadyom	6 Kânunuevvel	3
suet	19 Teşrinievvel	5
telefone	8 Teşrinievvel	2
torpito	5 Teşrinievvel	2
ultramikroskop	1 Kânunuevvel	5
urolog	23 Kânunuevvel	6

Hakimiyet-i Milliye Gazetesi

1931

Kelime	Gün	Sayfa
acenta	15 Mayıs	7
aero klüp	29 Birinci Kanun	3
akostik	31 Kanunusani	4
aliminyom	8 Haziran	5
alüminiyom	21 Mart	2
antagonizm	23 Kanunusani	5
apartıman	22 Mart	6
aranje	31 Kanunusani	4
atelye	28 Kanunusani	5
bürjüva	31 Kanunusani	3
ceneral	21 Mart	8
demostrasyon	1 Haziran	8
diesel	18 Kanunusani	8
egoizma	22 Mart	2
elektro	1 Haziran	5
emperyalist	1 Haziran	5
emperyalizm	1 Haziran	5
enkizisyon	18 Kanunusani	6
enteressan	28 Kanunusani	2
etnoğrafya	1 Haziran	4
exotique	1 Haziran	5
extensiv	18 Kanunusani	4

Hakimiyet-i Milliye Gazetesi

Kelime	Gün	Sayfa
fabrikatör	22 Mart	5
fotografhane	18 Kanunusani	2
gurup	8 Haziran	2
Hristiyan	18 Kanunusani	6
idée force	22 Birinci Kanun	2
ilustration	1 Haziran	5
imeralizm	31 Kanunusani	3
industrialisé	31 Kanunusani	1
invester	31 Kanunusani	1
iskonto	20 Mayıs	5
istasyon	22 Nisan	4
isterlin	20 Mayıs	2
istok	21 Mart	4
Jeneral	6 Birinci Kanun	3
kaleidoskop	20 Mayıs	5
kilometro	18 Kanunusani	5
kilovalık	31 Kanunusani	5
kollektif	22 Nisan	5
kolonial	1 Haziran	5
komunist	20 Mayıs	5
konsorsiyom	20 Mayıs	2
konsörsiyom	18 Mayıs	3

Hakimiyet-i Milliye Gazetesi

Kelime	Gün	Sayfa
kontinan	1 Haziran	5
kulüp	22 Mart	1
makina	22 Mart	5
moratoryum	18 Kanunusani	8
motör	18 Kanunusani	2
offis	22 Nisan	3
opjektif	8 Haziran	2
organize	20 Mayıs	5
papas	18 Kanunusani	6
periyodik	28 Kanunusani	5
pilân	18 Kanunusani	3
psikoloji	22 Mart	1
potrel	20 Mayıs	6
program	20 Mayıs	3
projeksiyon	1 Haziran	8
propaganda	31 Kanunusani	3
reasürans	28 Kanunusani	3
rejister	23 Kanunusani	8
risturn	1 Haziran	8
rolu	15 Mayıs	7
rökor	28 Kanunusani	7
sigret	31 Kanunusani	5

Hakimiyet-i Milliye Gazetesi

Kelime	Gün	Sayfa
siğorta	22 Nisan	4
spekülasyon	18 Mayıs	3
stadyom	23 Kanunusani	4
stadyum	31 Kanunusani	8
standard	22 Mart	5
stratosphère	8 Haziran	5
topoğrafik	21 Mart	6
viyolonsel	18 Kanunusani	7

S O N U Ç

SONUÇ

Türkler son olarak Batı kültürüyle temasa geçmiştir. Batıdaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler alınıp, adapte edilirken dil de bundan büyük ölçüde etkilenmiştir. Batı kökenli kelimeler karşısında bilinçli davranılmışsa da bu kelimelere vaktinde yeterli karşılık bulunamadığından Türkçe bu gelişmeden olumsuz biçimde etkilenmiştir.

Önceleri Osmanlıca olarak bulunan karşılıkların millî devlet anlayışına geçildiğinde yerini Türkçelerine bırakması ön görülmüş, fakat kabul etmek gerekir ki, bu yolda büyük ölçüde başarılı olunamamıştır.

Böyle bir durumla karşılaşan Türk aydını alınan bu kelimelere Türkçenin ses ve şekil özelliklerini katarak onları bir tür Türkçeleştirme yoluna gitmiş ve bunlara Türkçenin kurallarını uygulamıştır. Bu aşamada birçok imlâ problemleri ortaya çıkmıştır. Bu problemler yalnızca kelimenin bünyesinde değil getirilen ekler arasında da görülmüştür.

Bu gün büyük ölçüde imlâları standartlaşan bu tür kelimelere sürekli yenileri eklenmektedir. Bu aşamada çok ilginç bir durumla karşılaşmaktayız. Özellikle İngilizceden giren birçok Batı kökenli kelime özgün imlâlarıyla yazılmaya başlanmıştır. Bu kelimelere karşı eski bilincin olmayışı onların istenilen sayıda ve istenilen imlâda dile girmesini kolaylaştırmaktadır. Türkçe Sözlük (1988) anlaşılan bunları fazlaca yabancı bulup bazılarını maddeleri arasına katmamıştır: egale, dedveyt, play-off vb.

Bu çalışmamda Batı kökenli kelimelerin Türkçeye geçerken Türkçenin ses ve şekil özelliklerine uydurulmaya çalışıldığını gördüm. Bunları derlediğim örnekler çerçevesinde sınıflandırdım. Konunun tarihî boyutunun başlangıcını Tanzimat'taki gelişmeleri ele alarak ve Şemseddin Sami'de yoğunlaştırarak sınırladım. Buradan yeni harflere geçildiğindeki durumu esas alarak konuyu günümüze kadar işledim.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, Batı kökenli kelimelerin imlâsı ve ses düzeni, Türkçenin hâlâ ciddiyetini koruyan önemli bir sorundur.

B I B L I Y O G R A F Y A

Burada verilen bibliyografyada doğrudan yararlanılmış ve taranmış kitap, makale ve gazetelerin yanısıra dolaylı olarak yararlanılmış kaynaklara da yer verilmiştir.

Aksoy, Ömer Asım, "Yorumlar: Başka Dillerden Kelime Alınabilir, Kaide Alınamaz Savı", Türk Dili, 223 (Şubat 1971), 357-361.

Akyüz, Kenan, "Şinasi'nin Fransa'daki Öğrenimi İle İlgili Bazı Belgeler", Türk Dili, 31 (Nisan 1954), 397-405.

Ana Yazım Kılavuzu, (Ömer Asım Aksoy'un Başkanlığında Bir Kurulca Hazırlanmıştır), Adam Yayınları, İstanbul 1987, 269 s.

Armağan, Haldun, "Anadili Duyarlığına Çağrı (Dil)", Türk Dili, 369 (Eylül 1982), 187-188.

Atay, Falih Rıfki, "Yeni Yazı", Türk Dili, 23 (Ağustos 1953) 717-719.

Augé, Claude-Angé, Paul, Nouveau Petit Larousse Illustré, Paris 1939, 1771 s.

Banguoğlu, Tahsin, Türk Grameri, Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara 1959, 306 s.

Banguoğlu, Tahsin, Türkçenin Grameri, 2. basılış, Ankara 1986, 628 s.

Banguoğlu, Tahsin, Dil Bahisleri, Kubbatı Neşiryât, İstanbul 1987, 374 s.

Başkan, Özcan, "Yabancı Dilin Anadiline Etkisi", Türk Dili, 315 (Aralık 1977), 636-641.

Binyazar, Adnan - Öztekin, Metin, Yazın ve Bilim Dilimiz, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1978, 184 s.

Bonelli, Luigi, Lessico İtalianico-Turco, Pubblicazion Dell İstituto Per L'Orient, Roma 1952, 358 s.

Canpolat, Mustafa, "Yazı Devrimine Değın Yazım Sorunları", Türk Dili, 326 (Kasım 1978), 553-557.

CUMHURİYET (1 Kânunusani 1930'dan 31 Kânunuevvel 1930'a kadar taranmıştır)

Devellioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, 5. Baskı, Ankara 1982.

Dilaçar, A., "Batıdan Alınan Kelimelerin İmlâsı", Türk Dili 54 (Mart 1956), 344-347.

Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfeddin, Marmara Üniversitesi Yayınları Nu: 416, İstanbul 1984, 340 s.

Dördüncü Türk Dil Kurultayı 1942, Aleddin Kırıl Basımevi, İstanbul-Ankara 1943, 360 s.

Eren, Hasan, "Türkçede Rumca Alıntılar", Türk Dili, 282 (Mart 1975), 180-183.

Eren, Hasan - Zülfikar, Hamza, Anayasa Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları: 519, Ankara 1985.

Ergin, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 785, İstanbul 1962, 383 s.

Erginer, Suat, "Batı Edebiyatı ve Dil Devrimimiz", Türk Dili, 22 (Temmuz 1953), 668-670.

Fransızca-Türkçe Sözlük, Hazırlayan: Mehmet Ali Ağakay, Türk Dil Kurumu Yayınları: 189, Ankara 1962, VIII+632 s.

Gencan, Tahir Nejat, "İmlâ Lûgati'nden Yeni Yazım Kılavuzuna", Türk Dili, 307 (Nisan 1977), 320-325.

Gencan, T. Nejat, Dilbilgisi, 4. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları: 418, Ankara 1979, XIV+602 s.

Gökşen, Enver Naci, "Dil Devrimi ve Dilimizin Zenginleşmesi", Türk Dili, 133 (Ekim 1962), 46-47.

Gülnehal, Külliyyat: II, Baskıyı Hazırlayan: Prof. Dr. Akyüz Kenan: Dün-Bugün Yayınevi, Ankara 1960, 120 s.

Gürçay, Lûtfi, Gemici Dili, İstanbul 1943.

HAKİMİYET-İ MİLLİYE

(1 Kânunusani 1931'den 31 Birincikânun 1931'e kadar taranmıştır)

Hatiboğlu, Vecihe (Kılıçoğlu), "Türk Gramerinde Yeni Araş-

tırmalar I", Türk Dili, 18 (Mart 1953), 372-378; II, 22 (Temmuz 1953), 655-662.

Hatiboğlu, Prof. Dr. Vecihe, Türkçenin Sözdizimi, 2. baskı, DTCF Yayınları No: 317, Ankara 1982, XVIII+207 s.

İmer, Dr. Kamile, Dilde Değişme ve Gelişme Açısından Türk Dil Devrimi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1976, 121 s.

İmlâ Kılavuzu, Dördüncü Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları: B.1.8., Ankara 1956, XXVIII+232 s.

İmlâ Kılavuzu, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 525, Ankara 1988, 286 s.

İmlâ Lûgati, Dil Encümeni, Devlet Matbaası, İstanbul 1928, 371 s.

İz, Fahir, "Dilde Moda", Türk Dili, 424 (Nisan 1987), 217-223.

Korkmaz, Zeynep, "Bir Fransızca Kelimenin Türkçe ile İlgisi Üzerine", Türk Dili, 119 (Ağustos 196), 821-823.

Levend, Agâh Sırrı, "Yabancı Kelimelere Karşılık Ararken", Türk Dili, 42 (Mart 1955), 329-330.

Levend, Agâh Sırrı, "Yabancı Kelimeler Salgını", Türk Dili, 171 (Aralık 1965), 157-159.

Levend, Agâh Sırrı, "Yeni Lisan-Yeni Dil", Türk Dili, 187
(Nisan 1967), 483-486.

Levend, Agâh Sırrı, "Türk Dilinin Başına Gelenler", Türk Dili, 223 (Nisan 1970), 1-4.

Levend, Agâh Sırrı, Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri, T.D.K. Yayınları, Ankara 1972, 129 s.

Lewis, G.L., Turkish Grammar, Clarendon Press, Oxford, 1967

Namık Kemal'in Husûsî Mektupları I., Hazırlayan: Fevziye Abdullah Tansel, Türk Tarih Kurumu Yayınları: II/22, Ankara 1967, LII+518 s.; II., Ankara 1969, XXX+532 s.; III., Ankara 1973, LXXI+526 s.

Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu, Türk Dil Kurumu Devlet Basımevi, İstanbul 1935.

Öner, Necati, "Dille İlgili Bazı Sorunlarımız", Türk Dili, 423 (Mart 1987), 129-140.

Özdarendeli, M. Necmettin, "Dilimizin Bazı Meseleleri", Türk Dili, 42 (Mart 1955), 352-353.

Özleştirme Kılavuzu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 446, Ankara 1978, 195 s.

Özön, Mustafa Nihat, Türkçe Yabancı Kelimeler Sözlüğü, İstanbul 1962, XIII+244 s.

Parlatır, Doç. Dr. İsmail, Dil ve Edebiyat Yazıları, Türk Dil Kurumu Yayınları: 534, Türk Tarih Kurumu

Basımevi, Ankara 1987, 283 s.

Redhouse, Sir James W., İngilizce-Türkçe Redhouse Sözlüğü,
Redhouse Yayınevi, İstanbul 1977, (Third
Edition), 1152 s.

Rıza Tefvik, Mufassal Kamus-ı Felsefe, İstanbul 1330.

Rıza Tefvik, Abdülhak Hâmid ve Mülâhazâtı-ı Felsefiyesi,
Hazırlayan: Dr. Abdullah Uçman, İstanbul Üni-
versitesi Yayınları: 3268, İstanbul 1984, 437
s.

Robert, Paul, Micro Robert, Brodard Et Taupin, Paris 1980,
1207 s.

Swift, Lloyd B., A Reference Grammar of Modern Turkish,
Bloomington, 1963.

Şair Evlenmesi, Külliyyat: II, Baskıyı Hazırlayan: Fevziye
Abdullah Tansel, Dün-Bugün Yayınevi, Ankara
1960, 22 s.

Şimşek, Rasim, Örneklerle Türkçe Sözdizimi, Trabzon 1987,
XVI+461 s.

Şemseddin Sami, Kamus-ı Fransevî, Dersaadet, İstanbul 1302
(1886), XII+1120 s.

Şemseddin Sami, Kamus-ı Türkî, Dersaadet, İstanbul 1317
(1900), 1574 s.

Şinasi Makaleler, Külliyyat, IV, Baskıyı Hazırlayan: Fevziye
Abdullah Tansel, Ankara 1960, 110+XII s.

Tansel, Fevziye Abdullah, "Arap Harflerinin Islâhı ve Değiştirilmesi Hakkında İlk Teşebbüsler ve Neticeleri, (1862-1884)", Türk Tarih Kurumu Belleten, (Nisan 1953),

Tekin, Talat, "'Türkçemiz' Adlı Eser Dolayısıyla", Türk Dili 89 (Şubat 1959), 256-259.

Tekin, Talat, "Avrupalılar ve Türkçenin Lâtin Harfleriyle Yazımı", Türk Dili, 326 (Kasım 1978) 590-594.

Tekin, Prof. Dr. Talât, "Atatürk ve Türk Dilinde Reform", Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi, 12 (Eylül 1988), Ankara 1989, 1023-1043.

Tietze, Prof. Andreas, Griechische Lehnwörter im anatolischen Türkisch, Oriens, 8 (1955), 204-257.

_____, Einige weitere griechische Lehnwörter im anatolischen Türkisch, Németh Armağanı (1962) 373-388.

Topaloğlu, Prof. Dr. Ahmet, Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü, İstanbul 1989.

Türk Ansiklopedisi, (A-Z), Ankara 1946-1984.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Lûgat Kolu Çalışmalarıyla Hazırlanmıştır, İstanbul 1943, XI+662 s.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul 1944, X+669 s.

Türkçe Sözlük, (Üçüncü Baskı), Mehmet Ali Ağakay, Türk Dil Kurumu, Ankara 1959.

Türkçe Sözlük, Gözden Geçirilmiş Beşinci Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları - Sayı: 293, Ankara 1969, 829 s.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, 7. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1983, 1353 s.

Türkçe Sözlük, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, Yeni Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, 1679 s.

Uyguner, Muzaffer, Ömer Seyfettin, Dil Konusunda Yazılar, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1989, 177 s.

Vatan Yahut Silistre, Külliyyat: I, Baskıyı Hazırlayan: Prof Dr. Akyüz, Kenan: Dün-Bugün Yayınevi, Ankara 1960, 77 s.

Yazı Devrimi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1979, 83 s.

Yazım Kılavuzu, Dil Derneği Yayınları, Birinci Baskı, Ankara 1989, 261 s.

Yeni Yazım (İmlâ) Kılavuzu, Altıncı Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları: 309, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1970, 261 s.

Yeni Yazım Kılavuzu, Yedinci Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları: 309, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1973.

Yeni Yazım Kılavuzu, 9. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları:
309, İlkyaz Basımevi, Ankara 1977.

Yeni Yazım Kılavuzu, On Birinci Baskı, Türk Dil Kurumu Ya-
yınları: 309, Türk Tarih Kurumu Basımevi,
Ankara 1981, 255 s.

Yetiş, Doç. Dr. Kâzım, Nâmık Kemal'in Türk Dili ve Edebiya-
tı Üzerine Görüşleri ve Yazıları, İstanbul
Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları
No: 3546, İstanbul 1989, LXXII+538 s.

Yıldırım, Doç. Dr. Çiğdem, "Yabancı Dil Öğretiminde Yeni
Akımlar", Türk Dili, 413 (Mayıs 1986), 390-
396.

S U M M A R Y

SUMMARY

Under the name of "Orthography of the Western Words entered in Turkish language" the different phonetic of the Western Words entered in Turkish language have been enlightened. The summary of the topic has given blow.

In the section of "Enterence of Western Words in Turkish language and the evaluation of the sourcess" Namık Kemal, Ahmet Mithat and Şemseddin Sami who are the base of alphabetic revolution of 1928 of Turkey have been discussed, their thoughts have been observed, their some quotations related to Western Words have been taken. These quotations have given us guide-line to analyse these words according to the phonetic of these days.

On the same time, the main sources of this research are İmlâ Lûgati (1928), (Orthography Dictionary 1928) İmlâ Kılavuzları, (Orthography Guide) Türkçe Sözlükler (Turkish Dictionaries), Cumhuriyet newspaper (1930) Hakimiyet-i Milliye newspaper (1931) etc. have been searched thoroughly and examples have been given from these sources.

In the section of "Western Words entered in Turkish language, analysis under the phonetic rules" the effect of the time on the phonetic of the words have been shown separately (such as a ~ e, o ~ u, s ~ z, ç ~ ş etc) there examples have been given in to the form of tables.

In this thesis main topic is the different phonetic of the Western Words entered in Turkish language. All the Western Words related to my topic have been given in the form of list in a table. These words have been drawn from İmlâ Lûgati (1928), Cumhuriyet newspaper (1930), Hakimiyet-i Milliye newspaper (1931), Türkçe Sözlük (1943), Türkçe Sözlük (1983), Türkçe Sözlük (1988) the words have been compared with each other. These have been shown alphabetically in the index I (Dizin I).

In index II (Dizin II) the date and the pages of the two mentioned newspapers have been given in alphabet order.

In the conclusion section we have given our own point of view on "the orthography of Western Words entered in Turkish language" and have mentioned here, how the Western Words started to take place in Turkish language and how the attempts were made to find original Turkish words against these Western Words. At the end of this section it has mentioned that the spelling problem of the Western Words entered in Turkish language has not yet solved properly.

In "Bibliography" section the sources which have been helpful directly and other sources which have been helpful indirectly are mentioned here.